

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρός τούς εταίρους, 103-108

Έργα καὶ ἡμέραι.

Έκτακτη Γενική Συνέλευση (ἀφιερωμένη στὸν Nicholas Hammond), 109-157

Ψήφισμα, 158

Α΄ Τακτική Συνέλευση τοῦ 2001, 159-188

Ὁ Μέντωρ, Χρονογραφικὸ καὶ Ἱστοριοδιφικὸ Δελτίο τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἐκδίδεται τὸν Ἀπρίλιο, Ἰούνιο, Ὀκτώβριο καὶ Δεκέμβριο κάθε ἔτους μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως.

Ἐκδοτικὴ ἐπιμέλεια Ἀντωνίου Χριστοδοῦλου

© Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 106 72 Ἀθήναι, Fax (01) 3644 996

ISSN 1105-7181

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ • ΤΕΥΧΟΣ 59 • ΙΟΥΝΙΟΣ 2001

Πρὸς τοὺς ἐταίρους

Η ΕΚΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Ἡ ἰδέα ἐκποίησης ἀρχαίων, ἡ ὁποία μνημονεύθηκε κατὰ τὴν Α΄ Τακτικὴ Συνέλευση τῆς 13 Μαΐου, δὲν εἶναι καθόλου νέα, ὅσον ἀφορᾷ Ἑλληνες ἐπιστημονικούς ἢ πνευματικούς παράγοντες.

Ἐκποίηση ἀρχαίων, ἀχρήστων ἢ διπλῶν προβλέπεται μὲ τὸ ἄρθρο 14 τοῦ νόμου τῆς 10/22 Μαΐου 1834 τῆς Ἀντιβασιλείας «Περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν συλλογῶν, περὶ ἀνακαλύψεως καὶ διατηρήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν». Σχετικὰ εἶναι τὰ ἄρθρα 77 καὶ 79.

Δὲν γνωρίζω ἀκόμη ἂν ἐφαρμόστηκαν ποτὲ οἱ διατάξεις αὐτῆς τοῦ νόμου. Βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι συχνὰ δινόταν ἡ ἄδεια σὲ ξένους νὰ ἐξάγουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀρχαῖα τὰ ὁποῖα εἶχαν ἀγοράσει ἀπὸ ἀρχαιοκαπήλους, ἀφοῦ προηγουμένως ὁ Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων τὰ χαρακτηρίζε ὡς συνήθη ἢ ἄνευ ἀξίας.

Ἐκποίηση ἀρχαίων τὰ ὁποῖα εἶχαν βρεθεῖ σὲ ἰδιωτικῆς ἀνασκαφῆς ἔγιναν ἐκ μέρους τῆς Ὑπηρεσίας. Χαρακτηριστικὴ εἶναι μία, ἀρχαίων τῆς Ἐρετρίας, πού ἔγινε τὸ 1889. Γράφεται

στο Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον (Ε' 1889, 150) : «Ἡ αὐτὴ ἐπιτροπὴ προέβη ὡσαύτως εἰς τὴν ἐκποίησιν τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς Ν. Τζώτζη εὐρεθέντων. Ἔλαβε δὲ ὡσαύτως διὰ τὸ ἔθν. Μουσεῖον τὰ ἀξιολογώτερα τῶν εὐρημάτων, τοῦ Ν. Τζώτζη λαβόντος τὰ ἄχρηστα διὰ τὸ Μουσεῖον καὶ ἔτι δραχ. 1735 ὡς συμπλήρωμα τοῦ τιμήματος τῶν διὰ τὸ Μουσεῖον ληφθέντων».

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἡ ἀντίληψη περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας τῶν μικρῶν ἀρχαίων, θραυσμάτων ἀγγείων, λύχνων, κολοβωμένων γλυπτῶν, ἦταν διάφορη τῆς σημερινῆς. Τότε τὰ θεωροῦσαν περίπου ἄχρηστα, ἐκτὸς καὶ ἂν ἔσωζαν ἄρτιες καὶ ἀσυνήθεις παραστάσεις. Γι' αὐτὸ δὲν παραξενεύει ὅτι στὶς 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1837 ὁ Ἰάκωβος Ρίζος Νερουλός, Πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβῆς, Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας, ζήτησαν ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ Παιδείας (!) νὰ δοθεῖ ἡ ἄδεια, τὰ κρινόμενα ὡς ἄχρηστα ἀρχαῖα τῶν ἀνασκαφῶν νὰ παραχωροῦνται στὴν Ἑταιρεία ἡ ὁποία θὰ τὰ διένεμε μὲ τὴ μέθοδον τοῦ λαχείου.

Ἡ ὄχι ἀπροσδόκητη γιὰ τὴν ἐποχὴ πρότασις, ἀγνωστὴ καὶ χωρὶς συνέχεια, εἶναι τούτη:

Πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις εὐηρεστήθη μέχρι τοῦδε δραστηρίως νὰ ὑποστηρίξῃ, καὶ ἰδίως πρὸς αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐκτὸς τῆς ἐπικρατείας, ἐκρίθη ἀναγκαῖον ὥστε τῶν συνδρομητῶν αὐτῆς ὁ ζῆλος νὰ κεντᾶται, εἰ δυνατόν, καὶ διὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι αἱ συνεισφοραὶ των δὲν θέλουσι μένει παντάπασιν ἀτελεσφόρητοι δι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, καὶ διὰ τῆς πιθανότητος τοῦ νὰ ἀποκτήσωσιν εἰς ἰδιοκτησίαν των τινὰ τῶν ἀρχαίων ἀνευρισκομένων ἀντικειμένων· πολλὰ τῶν ἀνευρισκομένων εἶναι θρύμματα μόνα, ἢ λύχνοι, χωρὶς γραφάς, ἢ ἄλλα ὅμοια, μηδεμίαν μὲν διὰ τὸ Κεντρικὸν Μουσεῖον ἀξίαν ἔχοντα, διὰ δὲ τὸν ξένον φίλον τῆς ἀρχαιότητος, ὅστις δυσκόλως δύναται ν' ἀποκτήσῃ τοιαῦτα, θεωρούμενα ὡς πολύτιμα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ αἰτήσω ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας

τὸ δικαίωμα ὥστε ὅσα ἀρχαῖα ἀντικείμενα ἀνευρισκόμενα, κρίνονται ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Κ(εντρικοῦ) Μουσείου ὡς ὀλίγου λόγου ἄξια, νὰ παραχωρῶνται εἰς τὴν Ἑταιρίαν, ἥτις νὰ τὰ διανέμη δι' ἑνὸς εἴδους λαχείου εἰς τὰ μέλη τῆς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἐπικρατείας.

Συγχρόνως σπεύδω κατὰ τὸ 9 ἄρθρον τοῦ διοργανισμοῦ τῆς ἑταιρίας νὰ προσφέρω ἐν ὀνόματι αὐτῆς διὰ τὸ Κεντρικὸν Μουσεῖον τὰ μέχρι τοῦδε εἰς διάθεσίν τῆς ὄντα κατὰ τὸν ἔγκλειστον κατάλογον ἀρχαῖα ἀντικείμενα, προερχόμενα ἀπὸ προσφοράς τῶν μελῶν τῆς.

Παρὰ τὴν φρενίτιδα τῆς ἀρχαιοκαπηλίας πού ἐπικρατοῦσε ὀλόκληρο τὸν 19ο αἰῶνα δὲν ὑπῆρξε πρόσθετη νομοθετικὴ πρόνοια γιὰ τὴν πάταξή τῆς οὔτε ὅμως, ὅπως φαίνεται, ὑπῆρξε ποτέ ἐκποίηση ἀρχαίων τῶν μουσείων τοῦ Κράτους. Μόλις τὸ 1899 μὲ τὸν νόμο ‚ΒΧΜΣ‘ «Περὶ ἀρχαιοτήτων», γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Χρῆστος Καροῦζος εἶπε, ὅτι ἦταν ἡ φαεινὴ κρηπίς τῆς ἀρχαιολογικῆς μας ὑπηρεσίας, ἀπὸ τὴν πιὸ δοξασμένη ἐποχὴ τῆς (Μικρὰ Κείμενα [1995] 242), ἔγινε πρόβλεψη ἀνταλλαγῆς ἀρχαίων.

Τὸ ἄρθρο 24 τοῦ νόμου ὀρίζει ὅτι ἀρχαῖα τὰ ὁποῖα ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἤθελε κηρύξει παμψηφεί περιττὰ διὰ τὰ Μουσεία εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνταλλάσσονται μὲ ἀρχαῖα ξένων μουσείων ἢ ἐπιστημονικῶν καθοδηγμάτων οἰασδῆποτε ἐθνικότητος.

Χρῆση τοῦ ἄρθρου 24 τοῦ νόμου ‚ΒΧΜΣ‘ δὲν ἔγινε ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ ὀριζε μόνον ἀνταλλαγὴ καὶ ὄχι πώληση. Τὸ 1914 ἐκδόθηκε ὁ νόμος 491 «Περὶ πωλήσεως ἀχρηστων ἀρχαίων» στὸν ὁποῖο ἐπαναλαμβάνεται τὸ περιεχόμενον τοῦ ἄρθρου 24 μὲ τὴν προσθήκη ὅτι τὰ κρινόμενα ὡς ἀχρηστα ἀρχαῖα δύνανται νὰ ἀνταλλάσσονται - - - ἢ καὶ νὰ πωλῶνται. Οὔτε αὐτὸς ὁ νόμος ἐφαρμόστηκε ποτέ, γιὰτὶ ἦταν, προφανῶς, παράλογος. Παρὰ ταῦτα, ἔπειτα ἀπὸ 17 χρόνια, τὸ 1931, ἐκδόθηκε τὸ Διάταγμα «Περὶ πωλήσεως ἀρχαίων» πού καθόριζε τὴ διαδικασία ἀνταλλαγῆς ἢ πώλησης τῶν ἀρχαίων τῶν μουσείων μας πού θὰ χαρακτηρίζονταν ὡς ἀχρηστα.

Τὸν ἐπόμενον χρόνο 1932 ἐκδόθηκε ὁ περίφημος νόμος 5351/1932 «Περὶ κωδικοποιήσεως τῶν διατάξεων τοῦ Ν. 5351 ὡς καὶ τῶν ἐν ἰσχύει σχετικῶν διατάξεων τῶν νόμων ,ΒΧΜΣ', 2447, 491,4823 καὶ τοῦ ΝΔ τῆς 12/ 16 Ἰουνίου 1926 εἰς ἓν ἐνιαῖον κείμενον νόμου, φέρον τὸν ἀριθμὸν 5351 καὶ τὸν τίτλον “περὶ ἀρχαιοτήτων”». Εἶναι ὁ νόμος ποὺ ἰσχύει καὶ ἐφαρμόζεται στὴν Ἑλλάδα, θεμελιωμένος στὸν νόμο τοῦ 1834 καὶ σ' ἐκείνους ποὺ ἀκολούθησαν.

Τὸ ἄρθρο 53 τοῦ νόμου 5351 ἐπιγράφεται «Περὶ πωλήσεως ἀχρήστων ἀρχαίων» καὶ ἐπαναλαμβάνει τὶς παλαιότερες διατάξεις μὲ τὴ διευκρίνηση ὅτι οἱ εἰσπράξεις ἀπὸ τὴν πώληση τῶν ἀρχαίων προορίζονται γιὰ τὴν ἀπαλλοτρίωση ἀρχαιολογικῶν χώρων. Καὶ πάλι δὲν ἔγινε χρῆση τοῦ ἄρθρου 53 ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δεκαετίας τοῦ '30. Μόλις τὸ 1948 δημιουργήθηκε, γιὰ πρώτη φορά, ζήτημα πωλήσεως ἀχρήστων ἀρχαίων γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση οἰκονομικῶν προβλημάτων τῆς Ὑπηρεσίας. Διευθυντῆς Ἀρχαιοτήτων ἦταν ὁ Ἀντώνιος Κεραμόπουλλος (1870-1960) ὁ ὁποῖος δέχτηκε εἰσηγήσεις τοῦ περιβάλλοντός του καὶ ἔθεσε ζήτημα πωλήσεως ἀχρήστων ἢ διπλῶν ἀρχαίων. Τὴν ὅλη ἱστορία ἔχω διηγηθεῖ παλαιότερα (Δοκίμιο γιὰ τὴν ἀρχαιολογικὴ νομοθεσία [1982] 30 κέ.: Ἡ περιπέτεια τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιολογίας στὸν βίο τοῦ Χρήστου Καρούζου [1995] 91-93). Τὴν ἀνασκευὴ τῶν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῆς πώλησης ἀχρήστων ἀρχαίων ἔκαμε ὁ Χρῆστος Καρούζος μὲ δύο μαχητικὰ καὶ ἐμπερίστατα ἄρθρα στὸ Βῆμα τῆς 12 καὶ 14 Σεπτεμβρίου 1948 (Μικρὰ Κείμενα [1995] 238-247).

Ἀπὸ ὅποια ἄποψη κι ἂν ἐξετάσει κανεὶς τὸ θέμα τῶν ἀχρήστων ἀρχαίων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξει δικαιολογία, κατ' ἀρχὴν ἐπιστημονική, γιὰ μιὰ τέτοια ἐνέργεια. Δὲν ὑπάρχουν ἄχρηστα ἀρχαῖα, ὅσο ἄσημα κι ἂν εἶναι, ἐφ' ὅσον τὰ θεωροῦμε ὡς ἀντικείμενα ἐπιστημονικῆς μελέτης. Τὶς χιλιάδες θραυσμάτων ἀγγείων τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Ἀγορᾶς, ποὺ εἶχαν μελετηθεῖ ἀλλὰ δὲν κρίθηκε ὅτι ἔπρεπε νὰ

φυλαχθῶν στὶς ἀποθήκες τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου, τὰ ἔκρυψαν σὲ ἀποθέτες. Ὅποιαδήποτε στιγμή μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ μελετήσῃ.

Οἱ παλαιότεροι ἀνασκαφεῖς δὲν ἔδιναν σημασία στὰ συνήθη εὐρήματα, στὰ θρυμματισμένα ἀγγεῖα, τὰ κοινὰ λυχνάρια, καὶ τὰ πετοῦσαν ἢ τὰ ἄφηναν στὸν τόπο τῆς ἀνασκαφῆς ὅπου ἀφανίζονταν. Σήμερα γνωρίζουμε ὅτι πολλὰ ζητήματα, κυρίως χρονολογικά τῶν παλαιῶν ἀνασκαφῶν, θὰ εἶχαν λυθεῖ ἂν εἶχαν διατηρηθεῖ τὰ ἀρχαῖα πού οἱ παλαιοὶ ἀνασκαφεῖς θεώρησαν ἄχρηστα.

Ἄχρηστα ἀρχαῖα δὲν ὑπάρχουν· διπλὰ ἢ ὅμοια ὑπάρχουν ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀποτελοῦν ἀνασκαφικά στοιχεῖα μὲ τὰ ὁποῖα συντάσσεται ἡ ἱστορία ἐνὸς τόπου. Τὸ ὅτι βρέθηκαν σὲ διάφορα μέρη τῆς Ἀττικῆς λυχνάρια ἀπὸ τὴν ἴδια μήτρα κάποιου ἐργαστηρίου, δὲν σημαίνει ὅτι διατηροῦμε ἓνα ἀπ' ὅλα, τὸ καλύτερο, καὶ χαρίζουμε, δανεῖζουμε ἢ πουλάμε τὰ ὑπόλοιπα. Τὰ εὐρήματα κάθε ἀνασκαφῆς ἀποτελοῦν ἐνιαῖο σύνολο.

Ἔχουμε φθάσει στὴν ἰδανικὴ ἐκείνη κατάσταση, τῆς πλήρους μελέτης καὶ δημοσίευσης ὅλων τῶν ἀνασκαφῶν μας καὶ συνεπῶς τῆς πλήρους γνώσης τοῦ περιεχομένου τῶν μουσείων μας; Μόνον τότε θὰ γνωρίζουμε τὰ διπλὰ καὶ τὰ ὅμοια ἀλλὰ ὄχι τὰ ἄχρηστα.

Ὅταν περιπατοῦμε σὲ ἀκατοίκητη ὑπαιθρο καὶ παρατηροῦμε τὸ ἔδαφος, βλέπουμε κατὰ διαστήματα ἀρχαῖα ὄστρακα σκορπισμένα πού τὰ ἔχει φέρει στὴν ἐπιφάνεια τὸ ἀλέτρι ἢ ἡ βροχή. Δὲν τοὺς δίνουμε σημασία καὶ προσπερνοῦμε, θεωρώντας τα ἄχρηστα. Ἀπὸ τὸν ἴδιο τόπο μπορεῖ σὲ λίγο νὰ περάσει κάποια ομάδα ἀρχαιολόγων πού κάνουν ἀρχαιολογικὴ ἐπισκόπηση (survey). Τὰ ἴδια ὄστρακα προσφέρουν τὰ στοιχεῖα πού θὰ ἀποτελέσουν τὴ μελέτη τους.

B.X.II.

Κατὰ τὰ παλαιότερα χρόνια προσφέρονταν ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ Κράτους, ἀρχαῖα ἔργα τέχνης σὲ ἀρχηγούς, βασιλεῖς, προέδρους, ἄλλων Κρατῶν κατὰ τὶς ἐπίσημες ἐπισκέψεις τους στὴν Ἑλλάδα. Σήμερα στὴν Ἑλλάδα, ἐταιρεῖες προσφέρουν σὲ μάνατζερς ἀρχαῖα ἔργα τέχνης γιὰ νὰ τιμήσουν τὰ ἐξιτητήριά τους. Ἐδῶ εἰκονίζεται ἡ σκυφοειδῆς κύλιξ τοῦ ζωγράφου τοῦ Αἴμονος (ἀρχὲς 5ου αἰ. π.Χ.) ποὺ προσέφερε ἡ ἐταιρεία «ΑΘΗΝΑ 2004» στὸν κ. Σάμαραν! (Βλ. *Καθημερινή*, 27 Ἰουνίου 2001)

Ἔργα καὶ ἡμέραι

Ἔκτακτη Γενική Συνέλευση (ἀφιερωμένη στὴ μνήμη τοῦ
Nicholas Hammond)

ΠΡΑΚΤΙΚΟ

Στὴν Ἀθήνα σήμερα, ἡμέρα Τετάρτη 4 Ἀπριλίου 2001, ὥρα 7 μ.μ. ἔγινε στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ μεγάρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, Πανεπιστημίου 22, Ἔκτακτη Γενική Συνέλευση τῶν ἐταίρων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους παραβρέθη-
καν οἱ ἐξῆς:

Δοντᾶς Γεώργιος (151), Πετράκος Βασίλειος (236), Δοντᾶ Δόμνα (859), Μελισσηνοῦ Χριστίνα (500), Πάρδαλη Εἰρήνη (934), Παπαδημητρίου Γραμμένου Ἄννα (893), Λαγογιάννη Μαρία (939), Καλλιγᾶς Πέτρος (340), Γεωργίου Παῦλος (481), Βικέλα Εὐγενία (936), Οἰκονομάκου Μαρία (833), Δροσογιάννη Φανή (264), Βελισσαρίου Παναγιώτης (913), Δημακόπουλος Ἰορδάνης (411), Χατζόπουλος Μιλτιάδης (798), Γκόφα Παντελίδου Μαρία (272), Δεσπίνη Αἰκατερίνη (732), Δεσπίνης Γεώργιος (470), Πιπιλῆ Μαρία (759), Μπρούσκαρη Ἔρση (831), Τουρναβίτου Ἰφιγένεια (916), Μαχαίρα Βασιλική (863), Οἰκονομίδου Μάντω (242), Δανηλίδου Δέσποινα (928), Σκιλάρντι Δημήτριος (372), Βασιλικοῦ Ντόρα (603), Μινώτου Μαρία (909), Μινῶτος Διονύσιος (803), Τσαπόγας Μάκης (610), Μαλτέζου Χρύσα (827), Λαζαρίδου Θάλεια (753), Θεοχάρη Μαρία (276), Παπαντωνίου Ροζαλίνδη (281), Γκίκας Ἐμμανουήλ (943), Μαζαράκης Αἰνιᾶν Ἀλέξανδρος (755), Κούκκου Ἐλένη (600), Ραυτοπούλου Ἐληάνα (550), Μυλωνᾶς Κωνσταντῖνος (105), Νίνου Αἰκατερίνη (742), Ἰακωβίδης Σπυρίδων (167), Καλογερόπουλος Κωνσταντῖνος (927), Τουρτόγλου Μενέλαος (496), Πετρουνάκος Γεώργιος (629), Ἰακωβίδη

Ἰθηνᾶ (298), Κοζομπόλης Δημήτριος (801), Κουβελᾶ Ἰαγνή (829), Κούρου Νότα (739), Παπαποστόλου Ἰωάννης (390), Σιμωνᾶς Παναγιώτης (565), Μποτοπούλου Καίτη (938), Κριτζᾶς Χαράλαμπος (405), Δεπάστας Νικόλαος (869), Καμπίτογλου Ἀλέξανδρος (284), Λοῖζου Ἀλεξάνδρα (645), Eickstedt Klaus Valtin von (861), Χωρέμης Ἰαγγε-
 λος (483), Κυριαζῆ Ἡλέκτρα (513), Βαγιακάκος Δικαῖος (373), Ἰετζέογλου Ροδονίκη (733), Μαραγκοῦ Εὐαγγελία (415), Πολυχρονάκου Σγουρίτσα Παναγιώτα (897), Τζαμ-
 τζῆς Ἰωάννης (898), Κώνστα Διδώ (915), Κεφαλληνάου Εὐγενία (737), Λούβαρης Βέλτσος Νικόλαος (392), Ζώρα Καλλιόπη (290), Παπαχριστοδοῦλου Ἰωάννης (389), Χρι-
 στόπουλος Παναγιώτης (318), Δεκουλάκου Ἰφιγένεια (408), Κουβελάκης Γεώργιος (527), Κουνουπιώτου Μανωλέσσου Ἰλένη (342), Θέμελης Πέτρος (338), Δημακοπούλου Αἰκα-
 τερίνη (469), Τσαῖμου Κωνσταντίνα (917), Σκορδᾶ Δέσποινα (745), Παπασταύρου Ἰλένη (786), Δελμούζου Κωνσταντίνα (260), Καρρᾶς Κωνσταντῖνος (589), Κουτρούμπας Δημή-
 τριος (532), Κριμπᾶς Κωνσταντῖνος (297), Πουκαμισᾶς Γεώργιος (871), Πωλογιώργη Μέλπω (814), Σωτηρακο-
 πούλου Παναγιώτα (907), Μπουραζέλης Κωνσταντῖνος (684), Πελεκίδης Χρύσης (213), Egon Ματρώννα (594), Λεμπέση Ἰαγγελική (400), Γκιολές Νικόλαος (551), Κοντο-
 ρίνη Βάσα (908), Λυκιαρδοπούλου Μαρίνα (926), Κροντηρᾶ Λήδα (644), Μουστάκα Ἀλίκη (741), Ρήγας Κωνσταντῖνος (902), Κουτρούμπα Παπαμιχαήλ Ἰαγνα (605), Κύρκου Τσώνη Μάρω (845), Λάββας Γεώργιος (740), Δάικος Γεώρ-
 γιος (516), Δαῖκου Μαρία (517).

Τὸ Προεδρεῖο τῆς Συνέλευσης ἀποτελοῦσαν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἰεταιρείας Γεώργιος Σ. Δοντᾶς, ὁ Ἰαντι-
 πρόεδρος Ἰαγγελος Σ. Βλάχος καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς Βασίλειος Χ. Πετράκος. Μὲ τὴν κήρυξη τῆς Ἰναρξῆς τῶν Ἰεργασιῶν τῆς Συνέλευσης, ὁ Πρόεδρος εἶπε τὰ Ἰεξῆς:

Δυνάμει τοῦ ἄρθρου 30 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο αὐτῆς ἀπεφάσισε τὴν σύγκληση Ἑκτακτῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μελῶν τῆς γιὰ τὴν συζήτηση τοῦ θέματος ποῦ προέκυψε ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴ ἀπόφαση περὶ μετατροπῆς μεγάλου τμήματος τῆς ἱστορικῆς πεδιάδος τοῦ Μαραθῶνος σὲ κωπηλατοδρόμιο καὶ κατασκευὴ πληθώρας ἄλλων ἐγκαταστάσεων ἐξυπηρετικῶν τῆς Ὀλυμπιάδος Ἀθήνα 2004 καὶ ὄχι μόνον αὐτῶν, ὅπως φαίνεται.

Ἡ Ἑκτακτὴ αὐτὴ Συνέλευση κρίθηκε ἐπιτακτικὴ διότι τὰ σχεδιαζόμενα ἔργα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ποῦ θὰ ἐπιφέρουν σὲ σημαντικώτατα λείψανα πολλῶν περιόδων τῆς ἀρχαίας μας ἱστορίας τὰ ὁποῖα ἀπεκαλύφθησαν σὲ τούτῃ τὴν περιοχὴ καὶ σὲ ἄλλα ποῦ ἀσφαλῶς ὑπάρχουν καὶ δὲν ἔχουν ἀκόμη ἔρθει στὸ φῶς, θὰ ἐπιφέρουν τὴ δραματικὴ καὶ δυστυχῶς μὴ ἀναστρέψιμη ἀλλοίωση, τὴν παραμόρφωση ἑνὸς ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους χώρους τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ἀφοῦ σ' αὐτὸν διεξήχθη ἡ μάχη ἡ ὁποία ἀπέτρεψε τὴν κατάλυση τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημοκρατίας καὶ κατέστησε δυνατὴ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ θαύματος τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, ποῦ ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο τοῦ παγκόσμιου πολιτισμοῦ.

Συνειδητοποιώντας τὴν κρισιμότητα τοῦ κινδύνου ποῦ ἀπειλεῖ τὸν Μαραθῶνα τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἐταιρείας προέβη σὲ σειρά ἐνεργειῶν γιὰ τὶς ὁποῖες λεπτομερῶς θὰ σᾶς ἐνημερώσει στὴ συνέχεια ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐταιρείας. Συμπληρωματικὰ μόνον θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ ἐστιάσω τὴν προσοχὴ σας σὲ δύο σημεία: α) στὸ ὅτι βάσει τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἐταιρείας ἐνῶ «οὐδεμίαν ἀσκει κρατικὴν διοίκησιν» ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ «ἐπιδιώκει διὰ παντὸς μέσου τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ

ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου ἔθνικοῦ πολιτισμοῦ ἐνδιαφέροντος» καὶ β) στὸ ὅτι ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἰδρύσεώς της ἡ Ἑταιρεία μέχρι σήμερα συμβουλεύει τὸ Κράτος γιὰ τὰ μεγάλα ἀρχαιολογικὰ ζητήματα τῆς χώρας, κατ' ἔθος πού ἔχει γίνεи σεβαστὸ ἀπὸ ὅλες τις μέχρι σήμερα γενεές τῶν Ἑλλήνων.

Τελειώνοντας καὶ πρὶν παραδώσω τὸν λόγο στὸν Γενικὸ Γραμματέα τῆς Ἑταιρείας παρακαλῶ ὅσους ἐταίρους ἐπιθυμοῦν νὰ σχολιάσουν τὰ πεπραγμένα νὰ προσκομίσουν τώρα στὸ Προεδρεῖο τῆς Συνελεύσεως μικρὸ σημείωμα μὲ τὸ ὄνομά τους καὶ θὰ τοὺς δοθεῖ ὁ λόγος μετὰ τὴν ὁμιλία τοῦ Γραμματέως κατὰ τὴ σειρά τῆς παραδόσεως τῶν σημειωμάτων τους.

Ἐν συνεχείᾳ ἔλαβε τὸν λόγο ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου, ὁ ὁποῖος εἶπε τὰ ἑξῆς:

Ὅλοι γνωρίζετε, ὅτι στὶς 24 Μαρτίου ἀπέθανε ὁ ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου μας Nicholas Hammond. Ἡ σχέση του μὲ τὸ θέμα πού θὰ ἐξετάσουμε εἶναι μακρόχρονη καὶ γι' αὐτὸ σὰς ζητῶ νὰ τοῦ ἀφιερῶσουμε τὴν ἀποψινὴ μας Συνέλευση.

Ἡ σύγκληση Ἑκτακτῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, ἐνῶ ἐπίκειται ἡ Α΄ Τακτικὴ τοῦ 2001, δηλώνει τὴ σοβαρότητα τοῦ μόνου θέματος πού θὰ συζητηθεῖ ἀπόψε. Τὸ Συμβούλιο ἔκρινε ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐνημερωθεῖτε γιὰ τις ἕως τώρα ἐνέργειές του ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ Μαραθῶνος, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τακτικὴ εἶδηση τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν ραδιοφωνικῶν σταθμῶν ἐδῶ καὶ μῆνες.

Θὰ θυμόσαστε, ὅτι τὰ τρία τελευταῖα χρόνια σὰς τίθεται σὲ κάθε Γενικὴ Συνέλευση τὸ μονότονο ἐρώτημα: εἶναι ὀρθὸς ὁ δρόμος πού ἀκολουθεῖ ἡ Ἑταιρεία ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ της ἢ ὄχι; Τὸ ἐρώτημα δὲν εἶναι ρητορικό. Ἔχουμε συναίσθηση, ὅτι συντελοῦνται μεγάλες μεταβολές στὸν κόσμος, πνευματικές,

ἠθικὲς καὶ τεχνικὲς. Προσπαθοῦμε ἐναγωνίως νὰ προσαρμόσουμε τοὺς τρόπους ἐνεργείας μας στὶς μεταβολὲς αὐτὲς χωρὶς ὅμως νὰ ἐγκαταλείψουμε τίς πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀρχὲς πάνω στὶς ὁποῖες βασίζεται τὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας.

Ἔως τώρα δὲν προβλήθηκε ἐκ μέρους σας καμία ἀντίρρηση σὲ ὅσα σᾶς ἐκθέτουμε κάθε χρόνο καὶ ἡ ὁμόφωνη ἔγκριση τῶν πεπραγμένων σημαίνει, ὅτι πραγματικὰ ὁ δρόμος ποὺ ἀκολουθοῦμε εἶναι κατὰ τὴ γνώμη τῶν ἐταίρων ὁ σωστός, ἔστω λίγο παλαικὸς καὶ ἰδεαλιστικὸς. Αὐτὴ ὅμως ἡ προσήλωσή μας στὶς θεμελιακὲς ἀρχὲς τοῦ Ὄργανισμοῦ, οἱ ὁποῖες εἶναι ἡ ἀποκάλυψη, ἡ προστασία, ἡ μελέτη καὶ ἡ δημοσίευση τῶν πνευματικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ ὑλικῶν ἔργων τοῦ ἑλληνικοῦ παρελθόντος καθὼς καὶ ἡ ἐνίσχυση τοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ παντός μέσου, ἀποτελεῖ τὴν ἠθικὴ δύναμη τῆς Ἑταιρείας.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ παραξένεψε κανέναν ἀπὸ τοὺς ἐταίρους, ὅτι τὸ Συμβούλιο ὅταν πληροφορήθηκε πῶς ἐπρόκειτο νὰ κατασκευασθεῖ στὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος γιγαντιαῖο κωπηλατοδρόμιο γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς τοῦ 2004, ἐξεδήλωσε ἐγγράφως πρὸς τὸν ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ τὴν ἀνησυχία του καὶ τὴν ἀντίθεσή του, μὲ ἐπιστολὴ του τῆς 8 Ἰανουαρίου. Τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων ποὺ ἀκολούθησαν, τὸ κείμενο δημοσιεύτηκε στὶς περισσότερες ἐφημερίδες, καὶ σᾶς δόθηκε τυπωμένο κατὰ τὴν εἴσοδό σας. Δὲν θὰ ἀναλύσω τὸ περιεχόμενό τους, καθαρὰ ἱστορικὸ, ἀρχαιολογικὸ, καὶ κυρίως ἐπιστημονικὸ, δηλαδὴ μὴ πολιτικὸ, ὅπως προσπαθοῦν μερικοὶ νὰ τὸ κάνουν.

Προσπαθήσαμε νὰ φαντασθοῦμε τὴ μορφή τῶν ἐγκαταστάσεων ποὺ θὰ γίνουιν στὸν Μαραθῶνα ἀπὸ τὰ προπλάσματα τῶν ἐφημερίδων ἀλλὰ ὅλα ἦσαν ἀπατηλὲς μικρογραφίες. Καταφύγαμε σὲ φίλους τῆς Αὐστραλίας

οί όποιοι μᾶς ἔστειλαν λίγες ἀπόψεις τοῦ δικοῦ τους κωπηλατοδρομίου τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων. Ἔτσι ἀρχίσαμε νά σχηματίζουμε μιάν ἀόριστη εἰκόνα τῆς μελλοντικῆς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος, ἡ όποία μέ τόν καιρό ἀποκτοῦσε ὑπόσταση.

Δέν ὑπῆρξε ἀπάντηση στήν πρώτη ἐπιστολή μας πρὸς τόν κ. ὑπουργό καί τὸ Συμβούλιο ἐπανῆλθε μέ δεύτερη ἔπειτα ἀπό ἓνα μήνα, στίς 6 Φεβρουαρίου. Ὁ κ. ὑπουργός ἀπήντησε, σχεδόν εὐθύς, στίς 9 Φεβρουαρίου, ζητώντας ἐξηγήσεις ὄχι γιά τὸ ζήτημα τὸ ἴδιο, ἀλλά γιά τὸ ὄψιμο ἐνδιαφέρον τῆς Ἑταιρείας καί γιά παραλείψεις τοῦ ὁμιλοῦντος ὡς Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς· φανταστικῆς παραλείψεις, πού δέν ἔβλαψαν ἀλλά καί οἱ ὁποῖες ἦταν δυνατόν νά ἐπανορθωθοῦν, κατὰ τὰ ἔξι τελευταῖα χρόνια πού δέν ἀνήκει στήν Ἰπηρεσία, ἐφ' ὅσον βέβαια ἦσαν πραγματικές. Ἀλλά ἡ ἴδια ἡ Ἰπηρεσία ἀντιφάσκει μέ τόν ἑαυτό της. Εἶναι σάν νά κατηγορεῖ κάποιος κατηγορούμενος τόν ὑπουργό Δικαιοσύνης διότι δέν ψηφίστηκε νόμος εἰδικός πού νά τοῦ ἀπαγορεύει, τὸ ἀδίκημα πού διέπραξε! Ἐάν ὁ χῶρος πού θά γίνει τὸ κωπηλατοδρόμιο εἶναι, κατὰ τὸ Ἰπουργεῖο Πολιτισμοῦ, ὁ χῶρος τῆς μάχης δέν ἔχει παρά νά τὸν κηρύξει. Ἐάν δέν εἶναι, ὅπως λέγει, γιατί κατηγορεῖ ὅτι δέν κηρύχθηκε;

Ἔτσι, ἓνα ζήτημα καθαρῶς ἐπιστημονικὸ ἀπέκτησε χαρακτήρα νομικίστικο. Τὸ κύριο ἐπιχείρημα λοιπόν, ὅτι ὀρθῶς ἔγινε ἡ ἐκλογή τῆς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος γιά τὴν κατασκευὴ τοῦ κωπηλατοδρομίου εἶναι, ὅτι ἡ ἔκταση πού θά καταλάβει, ἰδιοκτησία τοῦ Κράτους, δέν εἶχε κηρυχθεῖ ὡς προστατευόμενη. Καί ἀφοῦ, ὅπως εἶπα, ὁ πρὸ ἑξαετίας Ἐφορος τῆς Ἀττικῆς δέν τὴν κήρυξε ὡς ἱστορικὸ τόπο, ἄρα αὐτὸς εὐθύνεται γιά ὅ,τι κακὸ πρόκειται νά γίνει, καί ὄχι ἐκεῖνοι πού τὸ πράττουν, οἱ όποιοι χρειάζονταν τὸ σφραγιδάκι τῆς κήρυξης γιά νά πει-

σθοῦν, αὐτοὶ οἱ ἐκ τοῦ νόμου νομοθέτες, ὅτι ὁ σημερινὸς Μαραθῶν ταυτίζεται μὲ ἐκεῖνον τοῦ 490 π.Χ.

Ἐκεῖνο πού δὲν λέγεται ἀλλὰ παρασιωπᾶται ἐντέλως εἶναι, ὅτι οὔτε οἱ ἀπὸ τοῦ 1834 προκάτοχοι τοῦ Ἐφόρου, οὔτε οἱ ἀπὸ τοῦ 1994 διάδοχοί του, οὔτε οἱ ὑπουργοὶ Παιδείας, Προεδρίας καὶ Πολιτισμοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ Μελίνα Μερκούρη, πού ἦταν ἰδιαίτερα εὐαίσθητη γιὰ κάθε τι πού ἔθιγε τὸν τόπο, δὲν θεώρησαν ἀναγκαῖο νὰ κηρύξουν ὡς προστατευόμενα σπουδαῖα μνημεῖα καὶ μοναδικούς ἱστορικούς τόπους ὅπως τὴν Ἀλαμάνα, τὸ Βαλτέτσι, τὸ Ροῦπελ, τὸν Δρίσκο, τὸ Μπέλες, καὶ τελευταία τὴν Ἀκρόπολη. Καὶ ὁ κηρυγμένος Τύμβος τῶν Ἀθηναίων στὸν Μαραθῶνα γιατί δὲν προστατεύθηκε ἀπὸ τὰ αὐθαίρετα; Καὶ ἡ Ψυττάλεια πού ἦταν κηρυγμένη καὶ πάνω στοὺς βράχους τῆς ἔγινε ἡ πεζομαχία τῆς Σαλαμῖνος σὲ τί μεταβλήθηκε;

Γιὰ τὴ Σαλαμίνα, τὴν Κυνόσουρα καὶ τὴν Ψυττάλεια ὑπῆρχε σαφὴς γνώμη διατυπωμένη ἐγγράφως πρὸς τοὺς σημαντικότερους ὑπουργοὺς τῆς Κυβέρνησης, διατυπωμένη στὶς 22 Φεβρουαρίου 1982 ἀπὸ τὴν ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ Μελίνα Μερκούρη, ἡ ὁποία τοὺς ἔλεγε: *Ἡ εὐρύτερη περιοχή τῆς Κυνοσούρας μὲ τὴν ἔναντι νησίδα Ψυττάλεια εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολία, ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους καὶ περισσότερο σεβαστοὺς τόπους ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀλλὰ καὶ τὴν παγκόσμια ἱστορία. Εἶναι σαφές, ὅτι ἡ φθορὰ πού ἔχει ὑποστῆ ἀποτελεῖ καὶ πλήγμα στὸ παρελθὸν τῆς ἀνθρωπότητας ἐνῶ ἡ παραπέρα καταστροφή τῆς θὰ καταστήσει τὴν ἱστορικὴ μας κληρονομιά πολὺ φτωχότερη.*

Ὅταν ἡ Μελίνα ἔγραψε αὐτὰ τὰ λόγια ἡ Ψυττάλεια ἦταν ὅπως τὴν ἡμέρα τῆς ναυμαχίας τοῦ 480 π.Χ., μὲ μόνες προσθήκες ἓναν ὠραῖο φάρο καὶ μερικοὺς τάφους ναυτικῶν τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ τῆς κόρης τοῦ Armansberg Λουίζας. Τί ἔγινε μετὰ τίς 22 Φεβρουαρίου

τοῦ 1982, σὲ τί μεταβλήθηκε τὸ νησί, ὁ παγκόσμιος σεβαστὸς τόπος, πὺ τὸν ἀπαθανάτισε ὁ Αἰσχύλος μὲ τὴ λαλιά τοῦ ἀγγέλου στοὺς Πέρσες, θὰ τὸ δεῖτε στὶς εἰκόνες πὺ προβάλλονται.

Αὐτὸς ὁ σεβάσμιος τόπος, ὅπου πολέμησε ὁ Ἄριστειδης μὲ τοὺς Σαλαμινομάχους του, ταπεινώθηκε καὶ ἔγινε ἡ μεγαλύτερη δεξαμενὴ βορβόρου τῆς Ἑλλάδος. Καὶ κρατικὸ ἦταν τὸ νησί, καὶ κηρυγμένο, κι ἓνας ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους καὶ περισσότερο σεβαστοὺς τόπους τοῦ κόσμου. Γνωρίζω γιατί ἔγινε αὐτό, δὲν θὰ τὸ ἀποκαλύψω ὅμως ἀπόψε.

Ἡ Σαλαμίνα καὶ ἡ Κυνόσουρα, καὶ οἱ δύο κηρυγμένες, πῶς προστατεύθηκαν μὲ τὴν κήρυξη; Ὁ Τύμβος τῶν Σαλαμινομάχων γιατί δὲν ἀπαλλοτριώνεται ἐνῶ μιὰ γενιὰ ἀρχαιολόγων πασχίζει νὰ τὸ κάνει; Γιατί δὲν ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὸν ἀξιοθρήνητο σκουπιδῶνα πὺ τὸν περιβάλλει; Δὲν θυμοῦμαι στὴν Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς φάκελο ὀγκωδέστερο ἀπὸ αὐτὸν τοῦ Τύμβου τῶν Σαλαμινομάχων. Ποιὰ κρατικὴ ὑπηρεσία ματαίωσε τὴν ἀπαλλοτρίωση καὶ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ μνημείου; Νὰ προσθέσω τὴν κηρυγμένη Ἐλευσίνα, τὴν Αὐλίδα, τὴ Μερέντα, τὸ Σούνιο μὲ τὸ ξενοδοχεῖο του; Καὶ ὁ Ραμνοῦς ἦταν κηρυγμένος ἀπὸ κάθε ἄποψη. Αὐτὸ δὲν ἐμπόδισε τὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο καὶ τὴν ὑπουργὸ νὰ δώσουν ἄδεια λατομείου μέσα στὸν χῶρο του παρὰ τίς κηρύξεις καὶ τὴν ἀντίθεσή μου, οὔτε ἐπίσης ἐμπόδισε, ἔπειτα ἀπὸ πίεση καὶ ἐπέμβαση ἄλλου ὑπουργοῦ στὴ δεκαετία τοῦ '80, τὴ χορήγηση ἄδειας ἄλλου λατομείου τὸ ὁποῖο λειτουργεῖ ἀκωλύτως παρὰ τίς κηρύξεις καὶ σχετικὴ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Καὶ θυμᾶμαι καὶ τὰ ἔγγραφα εἶναι πρόχειρα καὶ ἀποκαλυπτικά.

Ἄλλὰ στὴν περίπτωση τοῦ Μαραθῶνος ὑπάρχει ἓνα ἀκόμη στοιχεῖο πὺ κρύβεται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολι-

τισμοῦ μὲ ἐπιμέλεια. Τὸ μόνο μέρος τῆς πεδιάδας ποῦ δὲν ὑπέστη βλάβη εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποῦ δὲν κηρύχθηκε, ἐπειδὴ εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ Δημοσίου, καὶ εἶχε τὶς ἐγκαταστάσεις τῶν στρατιωτικῶν καὶ τὸ δεύτερο ἀεροδρόμιο τῆς Ἑλλάδος, ὅπως χαρακτηρίστηκε ἀπὸ ὑπουργό, ἓνα ἀεροδρόμιο μ' ἓνα διάδρομο μικρότερο τοῦ λεγόμενου ἀεροδρομίου τῶν Κυθήρων, ἄγνωστο σ' ὅλους τοὺς Ἑλληνας. Φυσικὰ δὲν εὐθύνεται ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία γιὰ τὸ κλοπὴν ποῦ χύθηκε στὴν πεδιάδα καὶ τὴν δηλητηρίασε. Αὐτὲς τὶς μέρες ἀφαιροῦν τὸ χῶμα τῆς καὶ τὸ ἀπομακρύνουν. Ποιὸς ἄραγε εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὴν καταστροφὴ αὐτή;

Ἡ ὑπόλοιπη ἔκταση τῆς πεδιάδας, τὸ δυτικὸ τῆς μέρος, κηρυγμένη περισσότερες φορές, ἀρμοδιότητας τοῦ Δήμου Μαραθῶνος καὶ τοῦ ΥΠΕΧΩΔΕ, ἀποτελεῖ ἓνα μωσαϊκὸ ἀνομιῶν. Ποιὸς εἶχε μεταβάλει σὲ χωματερὴ τὴν κοίτη τοῦ Χαραδρου; Ὁ Δῆμος φυσικὰ μὲ τὴν συγκατάθεση τοῦ ΥΠΕΧΩΔΕ. Καὶ ἐνῶ ὁ Δῆμος αὐτός, μὲ τὸ μοναδικὸ ὄνομα, πέταγε τὰ σκουπίδια του στὸν Χάραδρο δὲν παρέλειπε συγχρόνως νὰ ἐορτάζει καὶ τὰ Μαραθῶνεία του, δηλαδή τὴν ἐπέτειο τῆς μάχης. Καὶ ὁ τότε δήμαρχος ποῦ ἦταν καὶ μέλος τοῦ ΚΑΣ ἔβαζε τὶς μπουλντόζες μέσα στὸ ἱερὸ τοῦ Κανώβου, στὴν Μπρεξίτσα. Καὶ τὸ ἐνημερωμένο Ὑπουργεῖο κώφευε. Ἀλλὰ τότε ἦταν ἡ περίοδος τῆς ἀρχαιολατρίας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς 192 νεκροὺς Ἀθηναίους ποῦ ἐπὶ 2490 χρόνια ἔκαναν τὸ χωριὸ τὸν διασημότερο καὶ σεβασμιότερο τόπο τοῦ πλανήτη μας.

Τὰ πράγματα ὅμως ἀλλάζουν, οἱ κάτοικοι τοῦ Μαραθῶνος ἀπαλλάχτηκαν γρήγορα ἀπὸ τὴν ἰδεολογικὴ καὶ συναισθηματικὴ σύγχυση ἀπὸ τὴν ὁποία διακατέχεται ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. Ἀποφάσισαν νὰ προσχωρήσουν στὴ Νέα Τάξη πραγμάτων. Ὅσοι ἀντιτίθενται στὴν κατασκευὴ τοῦ κωπηλατοδρομίου κηρύ-

χθῆσαν ἐχθροὶ τῆς προόδου τοῦ Μαραθῶνος. Καὶ σημερινοὶ ἐχθροὶ εἶναι καὶ οἱ Πέρσες οἱ ὅποιοι ἔγιναν ὀρθὸς πὺ κοπρίζανε τὴν πεδιάδα. Ἄλῆθεια, ὀρθὸς εἶχαν ὡς ἀντιπάλους οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πλαταιεῖς, τόσο ἀσήμαντη ἦταν ἡ μάχη; Ἔτσι ξέφτισε καὶ αὐτὴ καὶ οἱ ιδέες πὺ γενναίει. Ἀφοῦ ἡ πεδιάδα θὰ μεταβληθεῖ σὲ κοσμικὸ τόπο, γιατί ὁ Μαραθῶνιος Δρόμος, τὸ τελευταῖο καμάρι τοῦ χωριοῦ, νὰ μὴ μεταναστεύσει στὴν ὀμιχλώδη Εὐρώπη ὅπου ὑπάρχουν ἀκόμη ἄνθρωποι πὺ συγκινοῦνται ἀπὸ τίς ιδέες;

Ὅλοι γνωρίζετε ὅτι οἱ τόποι μεγάλων μαχῶν προστατεύονται σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο καὶ διατηροῦνται ἀναλλοίωτοι. Τὸ Βατερλώ εἶναι τὸ γνωστότερο παράδειγμα. Ἡ μόνη προσθήκη εἶναι τὸ μνημεῖο πὺ ἔχει ἰδρυθεῖ στὴν κορυφὴ ἑνὸς τύμβου. Τὰ πεδία τῶν μαχῶν τοῦ Σὸμ καὶ τοῦ Βερντέν στὴ Γαλλία διατηροῦνται μὲ εὐλάβεια μὲ ἀπείραχτες τίς ἀμυντικὲς κατασκευές, τὰ ὀχυρά, τὰ χαρακώματα, τὰ ὅποια συντηροῦνται καὶ τὰ ἐπισκέπτονται οἱ ἀπόγονοι τῶν ἄλλοτε ἀντιπάλων, Ἄγγλοι, Γάλλοι καὶ Γερμανοί. Καὶ οἱ τρεῖς λαοὶ θεωροῦν ὅτι τὰ πεδία αὐτῶν τῶν αἵματηρῶν καὶ ἄδοξων μαχῶν, ἀνεξαρτήτως ποιὸς νίκησε, τοὺς ἀνήκουν. Καὶ δικαίως τὸ πιστεύουν.

Οἱ ἀπορίες καὶ οἱ αἰτιάσεις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ μᾶς ἔβαλαν σὲ σκέψεις. Ἐξετάσαμε μὲ προσοχή, ἀπὸ τὴν ἀρχή, τὸ ὄλο ζήτημα καὶ τοῦ ἀπαντήσαμε στὶς 19 Φεβρουαρίου μὲ τρίτη ἐπιστολὴ ἐκτάσεως 16 σελίδων. Οὔτε αὐτὴ τὸν ἔπεισε γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ἀπόψεών μας. Γιὰ νὰ ἀποδειχθεῖ δὲ ὅτι σφαλλόμεθα μᾶς ἐκάλεσε νὰ τὸν συναντήσουμε στὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ τὸ ἀπόγευμα τῆς 22 Φεβρουαρίου. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συνάντησης, 9 ἢ 10 συνεργάτες τοῦ κ. Ὑπουργοῦ προσπάθησαν νὰ μᾶς πείσουν, τὸν Πρόεδρο τῆς Ἐταιρείας καὶ ἑμένα, ὅτι οἱ ἀπόψεις μας εἶναι λανθασμένες καὶ ὅτι

τὰ ἔργα πού θά γίνουιν θά ὁμορφήνουιν τὸν Μαραθῶνα καὶ δὲν θά προκαλέσουιν καμία βλάβη στὸν χῶρο τῆς μάχης. Τὰ ἐπιχειρήματα ὅμως δὲν ἦσαν ἱστορικά, φιλολογικά καὶ ἀρχαιολογικά ὅπως τὰ δικά μας, ἀλλὰ γεωλογικά μὲ τὰ ὁποῖα ἔγινε μετάθεση τοῦ ζητήματος. Ὁ τόπος ὅπου λέτε ὅτι ἔγινε ἡ μάχη ἦταν θάλασσα καὶ ἡ ὑπόλοιπη ξηρὰ ἔξι μέτρα χαμηλότερη ἀπὸ ὅ,τι σήμερα. Ἐκτὸς αὐτοῦ, ὅπως εἰπώθηκε καὶ στὴ Βουλὴ, μοῦ καταμαρτυρεῖται ὅτι δὲν ἀντιτάχθηκα στὴν κατασκευὴ τοῦ ἀεροδρομίου. Πότε; Ὅταν ἦμουιν μαθητὴς τοῦ γυμνασίου, τὸ 1950.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ἡ συνάντηση αὐτὴ ἔγινε σὲ φιλόξενη καὶ εὐγενικὴ ἀτμόσφαιρα. Ὅμως εἶχε, γιὰ τὴν Ἑταιρεία, μία δυσάρεστη παραφωνία. Μεταξὺ τῶν συνεργατῶν τοῦ κ. ὑπουργοῦ, οἱ ὁποῖοι ὡς ἔργο εἶχαν νὰ ἀντικρούσουιν τὰ ἐπιχειρήματά μας, κυρίως τῆς τρίτης ἐπιστολῆς, μεταξὺ τους λοιπὸν βρισκόταν καὶ τὸ μέλος τοῦ Συμβουλίου μας καθηγητὴς κ. Λαμπρινουδάκης. Βεβαίως καθένας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράζει τις ἀπόψεις του καὶ νὰ τις ὑποστηρίζει. Ὅμως ὅταν μετέχει ἐνὸς συλλογικοῦ ὀργάνου, ἐκθέτει σ' αὐτὸ τις ἀντιρρήσεις πού ἔχει γιὰ τις ἐνέργειες καὶ ἀποφάσεις τοῦ συλλογικοῦ αὐτοῦ ὀργάνου καὶ ὑπακούει στὴ γνώμη τῆς πλειοψηφίας. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμφανίζεται ἐκτὸς τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριῶν ὡς ἀντίπαλος τοῦ Συμβουλίου, ἐφ' ὅσον ἔχει τὴν ιδιότητα τοῦ Συμβούλου. Πρὶν προβεῖ, στὶς 22 Φεβρουαρίου, στὴν ἐνέργειά του ἐκείνη, ἔπρεπε νὰ εἶχε παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Συμβούλου.

Τὰ ὅσα ἀκούσαμε κατὰ τὴ συνάντηση, μᾶς φάνηκαν τόσο περίεργα ὥστε χρειάστηκαν ἀρκετὲς ἡμέρες γιὰ νὰ συλλέξουμε τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῶν καινοφανῶν ἰσχυρισμῶν οἱ ὁποῖοι —κι αὐτὸ εἶναι παράξενο κάπως— σχηματίστηκαν κυρίως τὰ τελευταῖα χρόνια. Σημειώσατε ἀκόμη πῶς κατὰ τὴ συνάντηση ζητήσαμε

νά μᾶς δοθοῦν τὰ σχέδια τῶν νέων ἐγκαταστάσεων. Ὅλοι τὸ ὑποσχέθηκαν καὶ ὁ κ. ὑπουργὸς ἔδωσε τίς ἀνάλογες ἐντολές. Σχέδια ὅμως δὲν λάβαμε καὶ ὁ λόγος εἶναι προφανής. Ἔως τώρα, γιὰ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴν κοινὴ γνώμη ἢ κατασκευὴ τῶν ἔργων στὴν πεδιάδα τῆς μάχης, ἐμφανίζονται ὡς βιτρίνα οἱ δύο λίμνες μόνον οἱ ὁποῖες θὰ ἀποκαταστήσουν τὸ ταραγμένο οἰκολογικὸ σύστημα. Δὲν ἔχει εἰπωθεῖ ὅμως οὔτε λέξη γιὰ τὰ χειρότερα. Ἐννοῶ τὴν ἐγκατάσταση τοῦ σλάλομ. Ὁ Μαραθῶν δὲν ἔχει οὔτε ποτάμια οὔτε καταρράκτες. Ὅλα αὐτὰ θὰ γίνουν τεχνητά. Θὰ γίνῃ κάποια κατασκευὴ πού θὰ περιέχει τὸ ἐλικοειδὲς κανάλι τοῦ σλάλομ πλάτους περίπου 14 μέτρων, ὅπως οἱ κοῖτες τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ τοῦ Κηφισοῦ πού ἐκβάλλουν στὸ Φάληρο. Τὸ βάθος τοῦ καναλιοῦ θὰ φθάνῃ τὰ 1.50 μ. καὶ κατὰ διαστήματα θὰ ὑπάρχουν καταρράκτες ὕψους 5.50 ἕως 7 μ. Μέσα στὸ κανάλι θὰ ὑπάρχουν τεχνητὰ ἐμπόδια. Ἔτσι περιγράφεται τὸ σλάλομ τῶν Ὀλυμπιακῶν τοῦ Σίδνεϋ στὸ ἴντερνετ. Γύρω ἀπὸ τὸ σλάλομ ὑπάρχουν θέσεις γιὰ 10.000 θεατές.

Πρόκειται γιὰ ἓνα δεύτερο ἔργο τὸ ὁποῖο κρατεῖται μυστικόν, ὅπως μυστικὴ εἶναι καὶ ἡ θέση πού θὰ κατασκευασθεῖ. Οἱ ἕως τώρα ἀντιρρήσεις μας λοιπὸν ἀφοροῦσαν μόνον τὰ μισὰ ἔργα. Τὰ ἄλλα μισὰ, δηλαδή τὸ σλάλομ, οἱ χῶροι σταθμεύσεως χιλιάδων αὐτοκινήτων μεγαλύτερης ἔκτασης ἀπὸ τὸ ἄθλιο ἀεροδρόμιο, τὰ ξενοδοχεῖα καὶ τὰ κέντρα πού θὰ ἐξυπηρετοῦν τοὺς θεατὲς δὲν γνωρίζουμε οὔτε πού θὰ κατασκευασθοῦν, οὔτε ποιά μορφή καὶ ὄγκο θὰ ἔχουν. Σ' ὅλα αὐτὰ προσθέσατε καὶ τὴν τεράστια ποσότητα τοῦ νεροῦ πού θὰ ξοδεύεται σὲ περίοδο βεβαιωμένης λειψυδρίας.

Μὲ τέταρτη ἐπιστολὴ μας γνωστοποιήσαμε, μὲ ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα, πρὸς τὸν κ. ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ, ὅτι τὰ ὅσα ἀκούστηκαν κατὰ τὴ συνάντησιν βρί-

σκονταν σὲ ἀντίθεση πρὸς τὶς ἱστορικὲς καὶ ἀρχαιολογικὲς μαρτυρίες, ἀποδεκτὲς σήμερα ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους. Τελικῶς, ἡ ἀρνητικὴ προσπάθεια ἀνασκευῆς τῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν στοιχείων τῆς Ἑταιρείας εἶχε καὶ τὴ θετικὴ τῆς πλευρᾶ. Βοήθησε νὰ ἰδοῦμε καλύτερα πολλὰ ζητήματα τοπογραφίας τῆς μάχης καὶ νὰ τεκμηριώσουμε μὲ σαφήνεια ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θεωρούσαμε ὡς δεδομένα.

Ἀπάντηση καὶ στὴν τέταρτη ἐπιστολὴ μας δὲν λάβαμε, οὔτε θὰ λάβουμε. Ὁ κ. ὑπουργὸς ἔκρινε καλύτερο νὰ δώσει, στὶς 20 Μαρτίου, συνέντευξιν στὸν Τύπο καὶ τὴν Τηλεόραση κατὰ τὴν ὁποία, ἐπικουρούμενος ἀπὸ τοὺς συνεργάτες του, ἐξέθεσε τὴν ἀποψὴ του γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ Μαραθῶνος. Τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς συνεντεύξεως εἶναι πὼς ὅ,τι εἰπώθηκε δὲν ἀποδείχθηκε, καὶ δὲν ἀνασκευάστηκε κανένα ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματά μας.

Τὰ ἐπιχειρήματα πού προβλήθηκαν ἀπὸ τὸ ἐπιτελεῖο εἰδικῶν τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ ἦσαν δύο: γεωλογικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ. Κατὰ τὴ γεωλογικὴ ἀποψὴ ἡ πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, ὀλόκληρη σχεδόν, δὲν σώζει τὴν ἀρχαία μορφή τοῦ 490 π.Χ. ἀλλὰ σχηματίστηκε μετὰ τὴ μάχη σιγὰ σιγὰ. Μεγάλον μέρος τῆς σημερινῆς πεδιάδας, στὸ ἀνατολικὸ καὶ τὸ δυτικὸ τῆς μέρος ἦταν θάλασσα, καὶ μάλιστα τὸ ἀνατολικὸ τμήμα ὅπου θὰ γίνῃ τὸ κωπηλατοδρόμιον. Ἀλλὰ ἂν παρατηρήσετε τὸν χάρτη, τὸ τμήμα τῆς πεδιάδας πού ἀπομένει ἔξω ἀπὸ τὸ νερὸ κατέχεται, κατὰ μεγάλο μέρος, ἀπὸ τὶς κοῖτες τοῦ Χαράδρου πού περιόριζαν ἀκόμη περισσότερο τὸν χῶρον ὅπου πολέμησαν 40.000 πολεμιστὲς, Ἀθηναῖοι καὶ Πλαταιεῖς καὶ ἄτακτες ὀρδὲς Περσῶν.

Μὲ τὴ μετατροπὴ, στὰ χαρτιά, τῆς πεδιάδας σὲ θάλασσα, στὴ θέση τῆς ὁποίας θὰ γίνον τὰ ὀλυμπιακὰ ἔργα, δὲν θίγεται ὁ χῶρος τῆς μάχης καὶ κάθε διαμαρτυρία καὶ ἀντίδραση βασίζεται σὲ λανθασμένες ἐκτιμή-

σεις. Σημειώσατε ότι ἡ γεωλογικὴ αὐτὴ ἄποψη ἦταν γνωστὴ ἐδῶ καὶ 18 χρόνια, ὅμως κανεὶς ἱστορικὸς δὲν τῆς εἶχε δώσει σημασίαν καὶ οὔτε τῆς δίνει.

Ἡ γεωλογία δὲν εἶναι ἱστορικὴ ἐπιστήμη, καὶ γι' αὐτὸ στὴ συνάντησιν χρησιμοποιήθησαν γιὰ ἐνίσχυσιν τῶν γεωλογικῶν ἐπιχειρημάτων καὶ ἄλλα ἱστορικοφανή. Εἰπώθηκε ἀκόμη, ὅτι τὸ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος βρίσκεται σὲ βάθος 6 μέτρων κάτω τῆς σημερινῆς ἐπιφάνειας τοῦ ἐδάφους, δὲν προσκομίσθηκε ὅμως καμία ἀπολύτως ἀπόδειξις γι' αὐτό. Ἐγινε ἀνασκαφὴ ἀπὸ σοβαρὸ ἀρχαιολόγο, καὶ δὲν τὸ γνωρίζουμε; Ὑπῆρξαν εὐρήματα τῆς ἀνασκαφῆς αὐτῆς καὶ ποῦ φυλάγονται αὐτά; Τίποτε ἀπολύτως δὲν εἰπώθηκε. Ἡ γεωλογικὴ ἔρευνα μᾶς ἀπεκάλυψε καὶ ἓνα ἄλλο στοιχεῖο, ἄγνωστο καὶ ἀνέλπιστο, ὅτι καὶ ὁ χῶρος ὅπου βρίσκεται ὁ Τύμβος τῶν Ἀθηναίων ἦταν τὸ 490 π.Χ. θάλασσα. Τοῦτο εἰκονίζεται σὲ γεωλογικὸ χάρτη τοῦ 1995, ὁ ὁποῖος ἔχει συνταχθεῖ κατόπιν μελέτης Βέλγων καὶ Ἑλλήνων γεωλόγων. Μὲ τὴν γεωλογικὴν αὐτὴν μελέτη συμβαίνει τὸ ἐξῆς παράδοξο. Στὸν χῶρον ὅπου τὸ 490 π.Χ. ὑπῆρχε θάλασσα σώζεται σήμερον ὁ Τύμβος, διαμέτρου 50 μ., ὁ ὁποῖος χρονολογεῖται 80 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν μάχην. Κατὰ τὴν ἴδιαν χρονικὴν περίοδον λοιπόν, ὁ Τύμβος δὲν ὑπάρχει γεωλογικῶς, ὑπάρχει ὅμως ἀρχαιολογικῶς.

Αὐθαίρετως λοιπόν οἱ ἐπιστημονικὲς ἀπόψεις γιὰ τὴν μάχην ποὺ ἐπικρατοῦσαν ἕως σήμερον, ἀπόψεις γιὰ τὸν χῶρον καὶ τὸν τρόπο διεξαγωγῆς τῆς, κηρύσσονται λαθασμένες. Συγχρόνως λέγεται, ὅτι οἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων εἶναι ἀνακριβεῖς. Ὁ Πausanias, περιγράφοντας ζωγραφικὴν σύνθεσιν τῆς Ποικίλης στοᾶς, μᾶς λέγει ὅτι μία ἀπὸ τῶν συνθέσεων εἰκόνιζε τοὺς βαρβάρους νὰ ὑποχωροῦν ἀτάκτως καὶ ἐς τὸ ἔλος ὠθοῦντες ἀλλήλους. Ἐὰν ἡ ζωγραφία εἰκόνιζε θάλασσαν ὁ περιη-

γητής θὰ τὸ ἔλεγε· μπορούσε νὰ ξεχωρίσει τὸ ἔλος ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὑπάρχει καὶ τὸ ἄλσος τοῦ Αἰσχύλου τὸ ὁποῖο τοποθετεῖται στὸν Σχινιά. Ἐφ' ὅσον ὅμως καὶ ὁ Σχινιαῖς ἦταν θάλασσα θὰ πρέπει νὰ μᾶς εἰποῦν οἱ γεωλόγοι ποῦ βρισκόταν αὐτὸ τὸ φημισμένο ἄλσος ὅπου δείχτηκε ἡ ἀνδρεία τοῦ Αἰσχύλου.

Ἄλλὰ τὰ καινοφανῆ ποῦ ἀκούσαμε δὲν τελειώνουν. Τὸ 1995 δημοσιεύτηκε μελέτη τῆς κυρίας Andrea Mersch στὴν ὁποία ὑποστηρίζεται ὅτι ὁ Τύμβος τῶν Ἀθηναίων δὲν καλύπτει τὰ λείψανα τῶν 192 Ἀθηναίων ποῦ σκοτώθηκαν στὴ μάχη ἀλλὰ ἦταν ὁ οἰκογενειακὸς τάφος κάποιου πλούσιου Μαραθωνίτη κτηματία καὶ τῆς οἰκογένειάς του. Ὅσο γνωρίζω, ἡ μελέτη δὲν προκάλεσε καμία ἀντίδραση, ἐκ μέρους εἰδικῶν ἐπιστημόνων, θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ. Τοῦτο συμβαίνει, γιατί οἱ κατὰ καιροὺς ἀπόπειρες ἀναθεώρησης ἱστορικῶν ἢ ἀρχαιολογικῶν ἀπόψεων εἶναι κάτι τὸ σύνηθες. Μάλιστα οἱ ἀναθεωρήσεις αὐτὲς γίνονται κυρίως ἀπὸ τοὺς λεγόμενους ἀρχαιολόγους τῆς σκιάς, καθηγητὲς πανεπιστημίων, πτυχιούχους τῆς ἀρχαιολογίας ἢ νεαροὺς καὶ νεαρὲς διδάκτορες, οἱ ὁποῖοι μὴ ἔχοντας ὑλικὸ γιὰ πρωτότυπες μελέτες ἐπιπίπτουν σὲ σημαντικὰ ζητήματα τῆς ἐπιστήμης, προσπαθώντας νὰ ἀνατρέψουν ἀπόψεις παλαιότερων ἀρχαιολόγων μὲ σκοπὸ νὰ ἐπιβληθοῦν στὸν ἐπιστημονικὸ κόσμο. Βάζοντάς τα μὲ πεθαμένους δὲν κινδυνεύεις νὰ σοῦ ἀπαντήσουν.

Ἐδῶ πρέπει νὰ ἐπισημάνω ὅτι ἡ τάση αὐτὴ χαρακτηρίζει τὰ τελευταῖα χρόνια τὴν ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη μιᾶς εὐρωπαϊκῆς χώρας κυρίως, καὶ μάλιστα μερικoὺς πανεπιστημιακοὺς τῆς οἱ ὁποῖοι διακρίνονται ἰδιαίτερα γιὰ τὴν ἀντιιδεοντολογικὴ, γιὰ νὰ μὴν πῶ ἀρπακτικὴ, συμπεριφορὰ τους.

Τὰ ἐπιχειρήματα τῆς συγγραφέως τῆς μελέτης δὲν βασίστηκαν σὲ νέα, ὀλοκληρωτικὴ, ἀνασκαφὴ τοῦ Τύμ-

βου αλλά στὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Βαλερίου Στάη τοῦ 1890. Παρὰ ταῦτα τῇ νέα ἀποψη, ὅτι ὁ Τύμβος δὲν ἀνήκει στοὺς 192 Ἀθηναίους, υἱοθέτησε καὶ ὑποστήριξε κατὰ τὴν συνάντηση τῆς 22 Φεβρουαρίου ἀνεπιφυλάκτως ὁ καθηγητὴς καὶ Σύμβουλος τῆς Ἑταιρείας κ. Β. Λαμπρινουδάκης, ὁ ὁποῖος δέχεται καὶ τὴ γεωλογικὴ ἐκδοχὴ τῆς ὑπαρξῆς τῆς θάλασσας στὴ θέση τῆς πεδιάδας. Τὴν ἴδια γνώμη ὑποστήριξε καὶ σὲ συνεδρία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τὴν Τρίτη 13 Μαρτίου.

Ἀντιθέτως ξένοι διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες, μὲ ἐπιστολές τους πρὸς τὸν κ. ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ, τὸν κ. πρωθυπουργὸ καὶ σὲ ἐφημερίδες, ἐκδήλωσαν τὴν ἀντίθεσίν τους πρὸς ὅ,τι πρόκειται νὰ γίνῃ στὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, συντασσόμενοι μὲ τὶς ἀπόψεις τῆς Ἑταιρείας. Εἶναι διαπρεπεῖς ἀρχαιολόγοι καὶ ἱστορικοί, καθηγητὲς τῶν σημαντικότερων πανεπιστημίων τοῦ κόσμου καὶ ἀκαδημαϊκοί, ὅπως ἡ Brunilde Sismondo Ridgway, ὁ John Graham, ὁ Jörg Schäfer, ὁ Nicolas Coldstream, ὁ Anthony Snodgrass, ὁ Paul Cartledge, ἡ Dorothy Thompson, ὁ Nicholas Hammond, ὁ Sinclair Hood, ὁ Hector Catling, ὁ Pierre Amandry, ὁ Klaus Fittschen. Βρίσκονται καὶ αὐτοὶ σὲ πλάνη, ὅπως ἡμεῖς, ἐνῶ μόνος ἀπὸ τοὺς ξένους διαθέτει τὴν ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ γνώση ὁ κ. Jacques Rogge, ἀνυπάρχτου ἐπιδόσεως σὲ ζητήματα ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τοπογραφίας, ὁ ὁποῖος γνωρίζει καὶ τὴν ἀπόσταση τοῦ χώρου τῆς μάχης ἀπὸ τὸ κωπηλατοδρόμιο. Εἶναι 5 χιλιόμετρα ἀκριβῶς.

Ἐδῶ πρέπει νὰ μνημονευθεῖ, ὅτι ὁ κ. ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ σὲ συνέντευξή του στὴν ἐφημερίδα *Le Monde* τῆς 22 Μαρτίου περιγράφει τὸ ζήτημα ὡς ἐξῆς: Κάποιοι λένε ὅτι ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος ἔγινε στὸν χῶρο αὐτό, ἄλλοι, ὅπως Ἑλληνες ἀρχαιολόγοι ἢ ἡ Βασιλικὴ Ἑται-

ρεία του Βελγίου, λένε ότι η μάχη αυτή έγινε 5 χιλιόμετρα μακρύτερα και ότι ο σημερινός χώρος της πεδιάδας βρισκόταν κάτω από τα νερά έδω και 2800 χρόνια. Οι κάποιои είναι η Αρχαιολογική Έταιρεία, εκείνοι που δέχονται τις απόψεις της και οι ξένοι αρχαιολόγοι, μερικων των οποίων σās είπα τα όνόματα. Οι Έλληνες αρχαιολόγοι δέν ονομάζονται αλλά είναι, κατά τη γνώμη μου, μόνο δύο, αυτοί που δέχονται και υποστηρίζουν τη θαλασσία άποψη των Βέλγων.

Η αρχαιολογική γνώση μας για την άνασκαφή του Τύμβου των Αθηναίων βασίζεται στην έκθεση του άνασκαφέως Βαλερίου Στάη (ΑΔ Σ', 1890, 123-132 πίν. Δ') ο οποίος γνωρίζοντας τη σημασία της έρευνας του δέν άρκέστηκε στη γνώμη που σχημάτισε ο ίδιος αλλά ζήτησε να συσταθεί ειδική έπιτροπή για την παρακολούθηση της άνασκαφής και τη διατύπωση του συμπεράσματος. Την έπιτροπή άποτέλεσαν έπιστήμονες όχι τυχαίοι. Ο Παναγής Καββαδίας, ο Βαλέριος Στάης, ο Κωνσταντίνος Μητσόπουλος, καθηγητής της όρυκτολογίας στο Πανεπιστήμιο, ο Habbo Gerhard Lolling, διευθυντής του Έπιγραφικού Μουσείου και έξαιρετος γνώστης της άρχαίας τοπογραφίας, και ο άρχιτέκτων Georg Kawerau. Η έπιτροπή αυτή συνέταξε, στις 2 Ιουνίου 1890, πρωτόκολλο (ΑΔ Σ', 1890, 65-71) τó όποιο και δημοσιεύθηκε. Τó συμπέρασμα που διατυπώνουν (δ.π.) είναι: Ούτως έχόντων των πραγμάτων ούδενι δύναται να ύπολειφθῆ άμφιβολία τις ότι ο άνασκαπτόμενος τύμβος είναι ο των Μαραθωνομάχων, εκείνων δηλ. των 192 άνδρείων Αθηναίων, οίτινες έπεσαν έν τη προς τους Πέρσας μάχη ύπέρ της πατρίδος άγωνιζόμενοι.

Όπως είναι φανερό, ή έκ μέρους του Κράτους άποδοχή των νέων απόψεων έχει σοβαρές ήθικες συνέπειες.

Πρῶτα πρῶτα ἡ ἐπιστημονικὴ δεοντολογία ἐπιβάλλει νὰ διαγραφοῦν ἀπὸ τὰ σχολικὰ βιβλία ὅλα τὰ μεγαλόστομα καὶ συγκινητικὰ περὶ Τύμβου ποῦ διδάσκονται στὰ παιδιὰ καὶ ἡ περιγραφή τῆς μάχης νὰ γίνεται σύμφωνα μὲ τὶς νέες ἀπόψεις.

Δεύτερον, ἀναγκαῖο εἶναι νὰ μᾶς ὀρισθεῖ νέα θέση ἐναρξῆς τῆς σύρραξης. Ἔως τώρα ὅλοι, ἱστορικοὶ καὶ ἀρχαιολόγοι, ὑποστήριζαν ὅτι ὁ Τύμβος ἔδειχνε τὸ σημεῖο ὅπου ἄρχισε ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καὶ Περσῶν. Ἐφ' ὅσον ὁ Τύμβος προϋπῆρχε καὶ δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴ μάχη, ἡ ἀρχὴ τῆς ἔγινε κάπου ἄλλου, δὲν μπορῶ ὅμως νὰ φαντασθῶ ποῦ.

Τρίτον, νὰ προσδιορισθεῖ ἐκ νέου ἡ θέση τοῦ Ἡρακλείου ὅπου εἶχαν στρατοπεδεύσει οἱ Ἕλληνες, γιατί τὴ θέση του, ποῦ πρότεινε ὁ Εὐγένιος Vanderpool καὶ δέχονται ὅσοι τὰ τελευταῖα χρόνια ἀσχολήθηκαν μὲ τὸν Μαραθῶνα, κατελάμβανε ἡ θάλασσα.

Τέταρτον, νὰ ἐξηγηθεῖ μὲ σαφήνεια πῶς τὸ τρόπαιο τῆς μάχης ποῦ βρέθηκε στὴ Παναγιά τῆ Μεσοσπορίτισσα, στὴν ἐπιφάνεια τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους, ἀναδύθηκε στὸ σημεῖο ἐκεῖνο ἀφοῦ ὁ χῶρος ἐκεῖ ἦταν καὶ αὐτὸς θάλασσα.

Πέμπτον, περιμένουμε νὰ ἐξηγηθεῖ πῶς ἡ θάλασσα στὸ ἀνατολικὸ καὶ δυτικὸ τῆς πεδιάδας ἔγινε ξηρά, καὶ πῶς τὰ προϊστορικὰ λείψανα κοντὰ στὴ Μακαρία καὶ τὰ νεώτερα στὴ θέση Πλάσι ἔμειναν σχεδὸν στὴν ἐπιφάνεια τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους καὶ δὲν τὰ βρήκαμε σὲ βάθος 6 μέτρων. Νὰ ἐξηγηθεῖ ἀκόμη ἂν ὁ χεῖμαρρος Χάραδρος, ὁ ὁποῖος εἶχε νερὸ μόνο μετὰ ἀπὸ ραγδαῖες καὶ συνεχεῖς βροχές, μπορεῖ νὰ προκαλέσει τὶς ἐκλεκτικὲς ἐπιχώσεις τῆς πεδιάδας ἀνατολικά καὶ δυτικά. Γεωλόγοι καὶ εἰδικοὶ στὴν ὑδραυλικὴ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Χάραδρος δὲν εἶναι Σπερχειός, οὔτε Ἀχελῷος, οὔτε Νέστος, οὔτε Ἀξιός, οὔτε κἂν Ἀσωπός.

Ἡ τόσο εὐνοϊκὴ γιὰ τὸ κωπηλατοδρόμιο γεωλογικὴ θεωρία τῆς θαλάσσης καὶ ἡ πολὺ ἐπικαίρως ἐμφανιζόμενη θεωρία ὅτι ὁ Τύμβος δὲν ἔχει σχέση με τοὺς 192 νεκροὺς Ἀθηναίους δημιουργεῖ ἓνα τοπογραφικὸ, ἱστορικὸ καὶ ἀρχαιολογικὸ κενὸ τὸ ὁποῖο περιμένουμε ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ἐκείνους πού ἀσπάζονται καὶ τὶς δύο θεωρίες νὰ τὸ συμπληρώσουν, δίνοντας νέα περιγραφὴ τῆς τοπογραφίας τοῦ Μαραθῶνος καὶ νέα περιγραφὴ τῆς μάχης καὶ ἐξηγώντας συγχρόνως ποῦ χώρεσαν νὰ γίνουν ὅσα ἔγιναν καὶ ἀκόμη ἐξηγώντας τὰ γεωλογικὰ παράδοξα καὶ ἀνεξήγητα. Τὸ εἶπαμε καὶ τὸ τονίσαμε περισσότερες φορές: τὸ ζήτημα εἶναι καθαρὰ ἐπιστημονικὸ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐθνικὸ. Ἡ προσπάθεια τῆς Ἑταιρείας ἀποβλέπει στὴν ἀποτροπὴ τῆς ἐπανάληψης τῶν περιπτώσεων τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ψυτταλείας. Ἄν χαθεῖ καὶ ὁ Μαραθῶνας δὲν θὰ ἀπομείνει τίποτε ἀπὸ τοὺς τόπους ὅπου ἔγιναν τὰ Περσικά. Καὶ ὅταν θέλουμε νὰ ἰδοῦμε τόπους ὅπου πολέμησαν οἱ Ἑλληνας με τοὺς Πέρσες θὰ πηγαίνουμε στὴν Ἀσία νὰ θαυμάσουμε τοὺς χώρους ὅπου νίκησε ὁ Ἀλέξανδρος, τὸν Γρανικὸ πρῶτα με τὸ ποτάμι πού κυλάει ἀκόμη, καὶ τὴν Ἴσσο κατόπιν με τὴν καταπράσινη πεδιάδα της.

Φυσικὰ πρέπει νὰ σταματήσουν οἱ ἐκδρομὲς τῶν σχολείων στὸν Τύμβο καὶ ἡ ἐκεῖ διδασκαλία πραγμάτων ἀντίθετων πρὸς τὴν ἐπίσημη ἄποψη περὶ τοῦ μνημείου. Ἡ Σχολὴ Εὐελπίδων ἐπίσης πρέπει νὰ πάψει νὰ ὀδηγεῖ ἐκεῖ, συντεταγμένους κάθε Νοέμβριο, τοὺς πρωτοετείς γιὰ τὴ γνωριμία τους με τοὺς πρὶν ἀπὸ 2500 χρόνια νεκροὺς πολεμάρχους, στρατηγούς καὶ ὀπλίτες. Θὰ εἶναι ἄκομφο τὶς στρατιωτικὲς τιμὲς πού ἀποδίδονται στοὺς Μαραθωνομάχους νὰ τὶς εἰσπράττουν κάποιοι ἄγνωστοι Μαραθωνίτες κτηματίες τοῦ βου π.Χ. αἰ., οἱ ὁποῖοι μπορεῖ νὰ ἦσαν καὶ ὄπαδοὶ τοῦ Ἰππία. Ἐπίσης δὲν εἶναι πλέον ἀναγκαία ἡ φροντίδα γιὰ τὸν χῶρο γύρω ἀπὸ τὸν

Τύμβο και δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη παρεμπόδισης τῆς οἰκοδόμησης. Τελικὰ φαίνεται ὅτι τὸ λαϊκὸ αἰσθητήριον ἔβλεπε, ἐδῶ και χρόνια, ὅτι ὁ Τύμβος δὲν ἦταν αὐτὸ πού ἰσχυρίζονταν οἱ ἀρχαιολόγοι, αἰσθητήριον πού τὸ εἶχαν και ἡ Ἀστυνομία, οἱ εἰσαγγελεῖς και τὸ ὙΠΕΧΩΔΕ ὅταν ἄφηναν τὰ αὐθαίρετα νὰ πολλαπλασιάζονται ἀνεμπόδιστα.

Ἐκεῖνο πού Μαραθῶνα θὰ χάσει τὸ κατ' ἐξοχὴν μνημεῖο τῆς περιοχῆς, θὰ ἀποκτήσει ὅμως ἓνα σύγχρονο κωπηλατοδρόμιο, κέντρο τέρψεως και ἀσκήσεως γιὰ τοὺς Ἀθηναίους και τοὺς νέους τῆς περιοχῆς. Θὰ γίνεῖ δηλαδὴ ἡ πεδιάδα κάτι σὰν νέα Ὀξφόρδη. Φυσικὰ δὲν θὰ ἐορτάζονται τὰ Μαραθῶνια.

Ἐκεῖνο πού προκαλεῖ ἐντύπωση εἶναι ἡ σιωπὴ ὀρισμένων κατ' ἐξοχὴν ἀρμοδίων σὲ ζητήματα ὅπως αὐτὸ τοῦ Μαραθῶνος. Πρὶν ἀπὸ χρόνια ὅταν εἶχε δημιουργηθεῖ, κυρίως ἀπὸ τὸν Martin Bernal, τὸ ζήτημα τῆς μαύρης Ἀθηνᾶς εἶχαν ξεσηκωθεί ὅλοι γιὰ νὰ προσπίσουν τὴν καθαρότητα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ· και ἦταν ζήτημα καθαρῶς θεωρητικὸ και ἀσήμαντο. Σήμερα ἀγνοοῦν τὴν ἀναίρεση τοῦ Μαραθῶνος παρὰ τὸ ὅτι γιὰ τοὺς ἱστορικούς, τοὺς φιλόλογους και τοὺς ἀρχαιολόγους ἀποτελεῖ τὸν σεβασμιότερο τόπο τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ἀκόμη ὅτι οἱ Μαραθωνομάχοι ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἄκρα πολεμικὴ ἀρετὴ, πρᾶγμα πού ἔπρεπε νὰ ἐνδιαφέρει τοὺς στρατιωτικούς και κυρίως τὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἔπραξε ἐκεῖνο πού τῆς ἐπέβαλε ἡ σχεδὸν δύο αἰώνων ἱστορία της και οἱ ἀπὸ τοῦ 1837 ἐπιστημονικὲς και πνευματικὲς ἀρχές της, οἱ ὁποῖες δὲν ἀλλάζουν οὔτε ἐκσυγχρονίζονται. Ἀλλάζουμε μόνο τὰ μέσα και τοὺς τρόπους ἐνεργείας. Ἡ Ἑταιρεία δὲν ἦταν και δὲν εἶναι μόνη. Μαζί της ὑπερασπίζονται τὴν ὑπόθεση τοῦ Μαραθῶνος και ἄλλα ἰδρύματα, μὲ

διάφορους σκοπούς από τους δικούς μας, αλλά που αποβλέπουν στο ίδιο αποτέλεσμα, στη διάσωση της μορφής του τόπου από την φθορά και την ιδιοτέλεια. Και αυτά είναι το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF), ή Ἑλληνική Ὀρνιθολογική Ἑταιρεία, ή Ἑλληνική Ἑταιρεία Προστασίας τῆς Φύσεως, ή Ἑλληνική Ἑταιρεία Προστασίας τοῦ Περιβάλλοντος και τῆς Πολιτιστικῆς Κληρονομιάς.

Πιστεύουμε ὅτι οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ ἀντίβαρο στὴν καταστροφή τῆς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος και στὴν καταστροφή και ἐξαφάνιση τῶν ιδεῶν που ὁ χῶρος της ἀντιπροσωπεύει. Ποιὸς θυμᾶται τὸν Θεμιστοκλῆ ὅταν ἐπισκέπτεται τὴ Σαλαμίνα και ποιὸς σκέπτεται τὸν Ἀριστείδη ὅταν βλέπει τὴν ταπεινωμένη και γεμάτη βόρβορο Ψυτάλεια; Ὅταν καταστρέφεις ἓναν ἱστορικὸ τόπο καταστρέφεις και τὶς ιδέες και τὰ ἰδανικά που ἀντιπροσωπεύει. Ἐνα κωπηλατοδρόμιο δὲν θὰ θυμίζει τὸν Μιλτιάδη, τὸν Καλλιμάχο, τὸν Κυναίγειρο και τοὺς 192, ὅπως τὸ γήπεδο *Καραϊσκάκης* δὲν θυμίζει σὲ κανένα φίλο τοῦ ποδοσφαίρου τὸν στρατάρχη τοῦ '21, οὔτε τὸν θάνατό του, οὔτε τὴ μάχη τοῦ Φαλήρου. Λίγοι θὰ διατηροῦμε στὴ μνήμη μας τὴν καταστροφή τῶν τόπων και τὴν ἐξαφάνιση τῶν ιδεῶν που ἐνσάρκωναν. Θὰ θυμόμαστε ἐπίσης ὅτι χρειάστηκε και ἡ συνεργασία τῶν ἐπιστημόνων για τὴν κάλυψη τῆς καταστροφῆς που ἔχει ἤδη ἀρχίσει. Σὲ τέτοιες περιπτώσεις ἡ ἐπιστήμη ἐμφανίζεται ὡς ἀναγκαῖος συνεργός.

Ὅπως διαπιστώσατε ἀπὸ αὐτὰ που σᾶς ἐκθέσαμε και ἀπὸ ὅσα πληροφορηθήκατε ἀπὸ τὸν Τύπο τὶς ἡμέρες που πέρασαν, παρὰ τὶς προσπάθειές μας, δὲν ἔγινε δυνατὸν νὰ μάθουμε, γιατί τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ διάλεξε τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος για τὶς ὀλυμπιακὲς ἐγκαταστάσεις. Ἡ πιθανότερη ἐξήγηση εἶναι αὐτὴ που

δόθηκε. Πιστεύουν ότι ο χώρος που θα γίνουν τὰ ἔργα δὲν ἔχει σχέση με τὴ μάχη. Ἡ γεωλογικὴ ἐξήγηση εἶναι ὕστερο εὔρημα, δὲν ὑπῆρχε στὶς 8 Ἰανουαρίου οὔτε στὶς 6 Φεβρουαρίου. Ἱστορικὸ ἐπιχείρημα δὲν προβλήθηκε, καμία γνώμη μας δὲν ἀναιρέθηκε καὶ οὔτε εἶναι δυνατόν. Ἡ συνέντευξη τοῦ κ. ὑπουργοῦ δὲν ἔφερε τίποτε τὸ νέο ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀποτελοῦμε παραφωνία μέσα στὴ σημερινὴ κοινωνία καὶ ὅτι ἀρνούμεθα τὴν τέλεση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, πράγμα φυσικὰ ἀνακριβές. Καὶ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς θέλουμε καὶ τίς νίκες μας νὰ πολλαπλασιάζονται. Δὲν ξεχνῶ, ὅτι ὅταν χάσαμε τὴν ἀνάθεση τῶν Ὀλυμπιακῶν τοῦ 1996 ὑπῆρξαν νέοι που ἔκλαψαν, ὅπως ἐπίσης πολλοὶ ἔκλαψαν ὅταν τιμήθηκαν με τὸ Nobel ὁ Σεφέρης καὶ ὁ Ἐλύτης. Οἱ Ἕλληνες διψοῦν γιὰ πνευματικούς ἄθλους που τοὺς ὑψώνουν πάνω ἀπὸ τὴ μίζερη καθημερινὴ ζωὴ τους.

Παρατηροῦμε ἀκόμη, ὅτι τὰ ἐπιτεύγματα 163 χρόνων τῶν κορυφῶν τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, τὰ ὁποῖα τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος ἔχει ἀναγνωρίσει καὶ αὐτοβούλως ἔχει τιμήσει, ἔργο τῶν παλαιότερων καὶ δικό μας, σβήνονται καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία τοῦ σήμερα χαρακτηρίζεται ὡς κράτος ἐν κράτει ἐπειδὴ ἔχει τὴ δικὴ της γνώμη τὴν ὁποία προβάλλει, ὅπως τὴν ὑποχρεώνουν οἱ ἀρχές της. Σὲ μερικὰ χρόνια οἱ Ἕλληνες θὰ τιμοῦν τὴν Ἐταιρεία καὶ ὅλους ἐκείνους που προσπάθησαν νὰ διατηρήσουν τὸν Μαραθῶνα· θὰ τοὺς τιμοῦν γιὰ τὴ στάση τους στὸ μεγάλο αὐτὸ ἐπιστημονικὸ καὶ ἠθικὸ ζήτημα, στάση που ἐπιδοκιμάζεται καὶ ἐπικροτεῖται ἀπὸ ὅλους, ὅσοι ἀγαποῦν τὸν τόπο καὶ σέβονται τὸ παρελθόν του.

Θὰ τελειώσω με λίγες γενικὲς σκέψεις που προκαλοῦνται ἀναγκαστικῶς ἀπὸ τὴν πορεία τοῦ ὄλου ζητήματος. Κατὰ τὴν ἐξέτασή του περιορίστηκα στὸν

Μαραθώνα και στην αποτροπή της φθοράς του. Η περίπτωση του Μαραθῶνος ὅμως εἶναι ἓνα σύμπτωμα και μόνο, ὅπως συμπτώματα τοῦ ἰδίου πράγματος ἦσαν ἡ Ἐλευσίνα παλαιότερα, και σήμερα τὸ Σούνιο, ἡ Σαλαμίνα, ἡ Ψυττάλεια, γιὰ νὰ περιορισθῶ μόνο σὲ μεγάλα ὀνόματα τῆς Ἀττικῆς. Ὅταν στις 14 Ἰανουαρίου τοῦ 1844 ὁ Ἰωάννης Κωλέττης μίλησε στην Ἐθνοσυνέλευση πρώτη φορά γιὰ τὴ Μεγάλη Ἰδέα, δηλαδή γιὰ τὴν ἐξέχουσα μοῖρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κανεὶς δὲν φανταζόταν τότε πὼς ἡ πορεία πρὸς τὴν πραγμάτωσή της θὰ γεννοῦσε τίς συμφορὲς τοῦ '97 και τοῦ '22, τίς ὑπέροχες νίκες πὸν μεγάλωσαν τὴν Ἑλλάδα και τὸ ἔπος τοῦ '40, τὴν ποίηση τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Σικελιανοῦ και τοῦ Καβάφη. Σήμερα ἡ Μεγάλη Ἰδέα ὑπάρχει ἀλλὰ ἔχει ἀλλάξει περιεχόμενο. Ἀποτελοῦμε πλέον τμήμα μιᾶς ἀπρόσωπης αὐτοκρατορίας πὸν νοιάζεται γιὰ μᾶς μὲ τὸν τρόπο της. Τὴ Μεγάλη Ἰδέα τὴν ἀποτελοῦν τὸ Χρηματιστήριο, οἱ δρόμοι ταχείας κυκλοφορίας, τὸ νέο ἀεροδρόμιο και, πάνω ἀπ' ὅλα, οἱ Ὀλυμπιακοὶ τοῦ 2004.

Στὴν παλιὰ Μεγάλη Ἰδέα πίστευε ὁ Nicholas Hammond ὅταν λίγες μέρες πρὶν πεθάνει, ἔγραφε σ' ἓνα φίλο του, τὸν ἑταῖρο μας Nicholas Egon: Δὲν θέλω ἄλλες διακρίσεις. Μιὰ χάρη μόνο ζητῶ. Νὰ ξαναδῶ τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνα πρὶν τὴν παραλάβουν οἱ βάνδαλοι. Δὲν πραγματοποιήθηκε ὁ πόθος του και ἡ θλίψη του θὰ εἶναι και δική μας θλίψη.

Μετὰ τὸν Γενικὸ Γραμματέα ἔλαβε τὸν λόγο ὁ ἀκαδημαϊκὸς Σπύρος Ἰακωβίδης, ὁ ὁποῖος εἶπε τὰ ἑξῆς:

Μὲ τὸν λόγο του ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς κάλυψε και πολλὰ ἀπὸ ὅσα ἤθελα νὰ εἰπῶ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο πρέπει ἐπὶ πλέον νὰ σᾶς γνωστοποιήσω εἶναι, ὅτι σήμερα τὸ μεσημέρι ἡ Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία ἡ ὁποία, ὅπως και ἡ

Ἀρχαιολογική, πρωταγωνιστεῖ σ' αὐτὴ τὴν κίνηση, εἶχε καλέσει ἐκπροσώπους τῶν διαφόρων ἐταιρειῶν τις ὅποιες ἀκούσατε, καὶ ἐμένα καὶ ξένους δημοσιογράφους μὲ τοὺς ὁποίους συζητήσαμε. Ἔπρεπε νὰ κατατοπισθοῦν οἱ Γάλλοι, κυρίως, γιὰ τὸ τί γίνεται, ὅταν λέω κυρίως ἐννοῶ λόγῳ τοῦ δημοσιεύματος τῆς *Monde*, αὐτὸ τὸ ὁποῖο γράφτηκε κατόπιν παραγγελίας, δὲν ὑπάρχει καμία ἀμφιβολία. Ἐμειναν κατάπληκτοι ὅταν ἄκουσαν ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔγραψε στὸν πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς δὲν ἀπήντησε. Ἐπίσης ὅτι ἡ κυρία *Jaqueline de Romilly* καὶ πολλοὶ Γάλλοι ἀκαδημαϊκοὶ ἔγραψαν στὸν κ. Βενιζέλο καὶ ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ἀπήντησε. Αὐτὰ ὡς πρὸς τὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀντιλήψεως «ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν» καὶ δὲν ἀκοῦμε κανέναν.

Ἀλλὰ κατὰ τὴ συνάντηση αὐτὴ ἔμαθα καὶ μερικὰ πράγματα τὰ ὁποῖα θὰ σᾶς ἐνδιαφέρουν νὰ ἀκούσετε. Ὄταν ἐζητήθηκε νὰ γίνουν οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες στὴν Ἑλλάδα τὸ 1996, 100 χρόνια μετὰ τοὺς πρώτους, ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνηση, ἡ πόλη τῶν Ἀθηνῶν ὑποτίθεται, ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνηση δὲν ζήτησε νὰ γίνει τίποτε στὸν Μαραθῶνα. Ἐπρότεινε τὸν Λαγκαδᾶ γιὰ τὸ κωπηλατοδρόμιο. Ἐπίσης, ξέρετε ὅλοι, ὅτι ὑπάρχει μελέτη γιὰ τὴν Ὑλίκη, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο θὰ ἤθελα νὰ σᾶς γνωστοποιήσω ἐπίσης εἶναι ὅτι αὐτὸ τὸ λεγόμενο σλάλομ, ἡ νεροτσουλήθρα ὅπως εἴθισται νὰ λέγεται, ἀποτελεῖ μία πολὺ ἐκτεταμένη ἐγκατάσταση πού συμπεριλαμβάνει ἕναν πύργο κατὰ πολὺ ὑψηλότερο τοῦ Τύμβου στὸν Μαραθῶνα καὶ ὅτι σύμφωνα μὲ τὴν ἐδῶ καὶ τρία χρόνια ἐπικρατούσα εὐρωπαϊκὴ νομοθεσία περὶ Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, στὰ σημεῖα ὅπου ἔγιναν οἱ ἀγῶνες ἐπιτρέπεται καὶ συνιστᾶται ἡ κατασκευὴ ξενοδοχείων, ξενῶνων, ἐστιατορίων κλπ. γιὰ ὅλους ἐκείνους

οί όποιοί όχι μόνο θά πάνε στους άγώνες αλλά και θά θέλουν νά πάνε άργότερα.

“Όσον άφορά τά έπιχειρήματα περιθάλασσης και τά λοιπά, αυτά δέν συζητούνται. Λυπούμαι πολύ πού προέρχονται άπό κυβερνητικά και πανεπιστημιακά πρόσωπα.

Έν συνεχεία μίλησαν κατά σειράν οί έξής:

Γεώργιος Δεσπίνης: Έχω ύπογράψει σέ μία διαμαρτυρία τής Περιβαλλοντολογικής Έταιρείας και θά ύπογράψω βέβαια και στο ψήφισμα τó όποιο πιστεύω ότι θά έτοιμάσει αυτή ή Γενική Συνέλευση. Άλλά δέν θά ’θελα νά είναι τó όνομά μου μόνο κάτω άπό αυτές τις διαμαρτυρίες.

Θέλω νά κάνω κάποια σχόλια και μία δυó προτάσεις, άφου προηγουμένως όμως συγχαρώ τó Διοικητικό Συμβούλιο και κυρίως τόν Γενικό Γραμματέα γι’ αυτήν τήν έμπεριστατωμένη δουλειά πού είδα δυστυχώς μόλις τώρα και δέν μπορώ νά τήν σχολιάσω, στο τεύχος τού Μέντορα. Έπί 45 χρόνια τώρα πού παρακολουθώ άπό κοντά τά άρχαιολογικά πράγματα αυτού τού τόπου, ζω και ξαναζώ τó ίδιο άπογοητευτικό φαινόμενο.

Κάποιοι άρχαιολόγοι, πού όσο πάει γινόμαστε και λιγότεροι, προσπαθοΰμε νά αποτρέψουμε τους κυβερνητικούς άρμόδιους άπό άποφάσεις και ένέργειες πού είναι καταστροφικές για τις άρχαιότητες.

Είναι άπογοητευτικό όταν τις θέσεις και τά έπιχειρήματα ύπέρ των άρχαίων πού προβάλλεις τά άγνοούν οί άρμόδιοι άπροσχημάτιστα, ή ύποστηρίζουν θέσεις πού ύποτιμούν τή λογική σου ως σκεπτόμενου ανθρώπου. Έγώ αυτό αισθάνθηκα, ειδικά άπόψε, ακούγοντας τήν εισηγήση τού κ. Πετράκου για όσα είπε τó Έπουργείο. Οί θέσεις και τά έπιχειρήματα π.χ. πού προβάλλονται

για τὰ ὀλυμπιακὰ ἔργα στὸν Μαραθῶνα, ὅτι δηλαδὴ τὰ ἔργα αὐτὰ θὰ γίνουν σὲ χῶρο πού δὲν σχετίζεται μὲ τὸ πεδίο τῆς μάχης, ὅτι δὲν ἀλλοιώνεται τὸ τοπίο ἀπὸ τὴν κατασκευὴ δύο λιμνῶν ἐξαιρετικὰ μεγάλων διαστάσεων, ὅτι οἱ ἐγκαταστάσεις πού θὰ τὶς πλαισιώσουν θὰ ἀναβαθμίσουν τὸν ὑποβαθμισμένο τώρα χῶρο τοῦ Μαραθῶνα κλπ., εἶναι θέσεις καὶ ἐπιχειρήματα πού προσβάλλουν τὴ λογικὴ καὶ τὴν εὐαισθησία μας. Ἡ διαβεβαίωση τῶν ἀρμοδίων ὅτι δὲν θὰ θιγοῦν, ἀλλὰ ἀντίθετα θὰ ἀναδειχθοῦν οἱ ἀρχαιότητες τοῦ Μαραθῶνα, δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς πείσει. Ξέρουμε πολὺ καλὰ τί συμβαίνει σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις. Ἐξ ἄλλου γιὰ τὸν Μαραθῶνα ὑπάρχουν καὶ προηγούμενα. Ποιοὶ πῆραν πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια τὴν ἀπόφαση καὶ περιόρισαν τὴν ἀκτὴν προστασίας γύρω ἀπὸ τὸν Τύμβο τῶν Μαραθωνομάχων, περικόπτοντας κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν ἀκτὴν πού ἴσχυε παλαιότερα;

Μὲ τοὺς ἀρμοδίους δὲν ὑπάρχει κατὰ τὰ φαινόμενα καμία δυνατότητα ἐπικοινωνίας. Ἰσχυρίζονται ὅτι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὶς ἀρχαιότητες, ἀλλὰ τὶς λύσεις πού εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων δὲν τὶς συζητοῦν. Ἐπικαλοῦνται τὴν ἀνάπτυξη τῆς χώρας καὶ τὶς ὑποχρεώσεις πού ἔχουμε ἀναλάβει, ἀλλὰ σπανίως σκέπτονται τὶς ἀρχαιότητες πρὶν βάλουν τὴν ὑπογραφή τους καὶ δεσμευθοῦν. Εἶναι ἀπογοητευτικό, ἀλλὰ στὴν ἐπιχειρηματολογία πού χρησιμοποιεῖται, ἔννοιες ὅπως ἱστορικότητα, ἀρχαιότητες, παράδοση, φυσικὸ τοπίο ἔχουν χάσει τὸ περιεχόμενό τους. Ἀνάπτυξη ὅμως πού δὲν ὑπολογίζει στὸ ἱστορικὸ παρελθὸν μὲ τὸ ὅποιο εἶναι ἀναπόσπαστα δεμένο τὸ φυσικὸ περιβάλλον, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τὴν δεχτοῦν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ τόπου;

Τὸν Μαραθῶνα θὰ πρέπει νὰ τὸν κρατήσουμε μὲ νύχια καὶ μὲ δόντια. Εἶναι καὶ ὁ συμβολισμὸς τοῦ χώρου πού ἐμπνέει καὶ σὲ παρασύρει σὲ ἀγῶνες. Τάσσομαι

λοιπόν υπέρ ενός κειμένου που δεν θα είναι ἔκκληση ἠπίου ὕφους γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Μαραθῶνα, ἀλλὰ καταγγελία γιὰ ἀλλοίωση καὶ καταστροφή ἑνὸς ἐξόχως σημαντικοῦ γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ ἱστορικοῦ χώρου. Οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ὅλου τοῦ κόσμου ποὺ ξέρουν τί συμβολίζει ὁ Μαραθῶνας, γιὰ πάρα πολλοὺς ὑπάρχουν ἀκόμη τὰ σύμβολα, θὰ πρέπει νὰ μᾶς συμπαρασταθοῦν. Ἡ περίπτωση δὲν εἶναι μίᾳ ἀπλῆ ἐσωτερικὴ ὑπόθεση τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Μαραθῶνας εἶναι χῶρος παγκόσμιας ἱστορικῆς σημασίας. Πιστεύω ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ περιοριζόμαστε σὲ διαμαρτυρίες ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἡ καταγγελία πρέπει νὰ μεταφρασθεῖ καὶ νὰ ἀποσταλεῖ στὰ ἀρμόδια γραφεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, σὲ ἐπιστημονικὰ ἰδρύματα, καθὼς καὶ σὲ ἐφημερίδες τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Εὐελπιστῶ ὅτι θὰ ὑπάρξει ὑποστήριξη καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους, ἀφοῦ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔχουν κλασικὴ παιδεία καὶ εὐαισθησίες γιὰ τὸ ἱστορικὸ παρελθὸν καὶ τὸ φυσικὸ περιβάλλον. Πιστεύω ἐπίσης ὅτι τὸ κείμενο στὸ ὁποῖο θὰ καταλήξει ἡ Ἐκτακτὴ αὐτῆ Συνέλευση, καλὸ θὰ ἦταν νὰ μὴν ἔχει μόνον ὑπογραφὲς ἐταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τὸ κείμενο αὐτὸ θὰ πρέπει, νομίζω, νὰ τὸ ὑπογράψουν καὶ ἀρχαιολόγοι ποὺ δὲν εἶναι μέλη τῆς Ἑταιρείας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες ἀνθρωπιστικῶν ἐπιστημῶν, φιλόλογοι, ἱστορικοὶ κλπ., καὶ γενικὰ ὅλοι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ τόπου ποὺ συμμερίζονται τὴν ἀγωνία μας γιὰ τὸ μέλλον τοῦ Μαραθῶνα.

Λίλα Μαραγκοῦ: Συμφωνῶ ἀπόλυτα μὲ τὰ ὅσα εἶπαν ὁ κ. Πετράκος καὶ ὁ κ. Δεσπίνης. Φοβᾶμαι μόνον ὅτι δὲν ἔχει ὑπ' ὄψιν του ὁ κ. Δεσπίνης τὸ κείμενο τῆς τελευταίας συνάντησης τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῆς 20ῆς Μαρτίου. Ἐγὼ

διάβασα προσεκτικά αυτό το κείμενο από το διαδίκτυο και πιστεύω ότι δεν θα πρέπει με κανέναν τρόπο να επιρρίψουμε την ευθύνη στην Πολιτεία αλλά στους συμβούλους του κ. Υπουργού. Οί σύμβουλοί του είναι καί εταῖροι. Ἐννοῶ τὸν κ. Παντερμαλῆ, ὁ ὁποῖος συμεριζόταν ἀπόλυτα τὶς ἀπόψεις τοῦ κ. Υπουργοῦ, καὶ τὸν κ. Λαμπρινουδάκη, τὸν ὁποῖο θὰ ἤθελα νὰ ρωτήσω, ἀλλὰ δὲν τὸν βλέπω ἐδῶ. Οἱ βοηθοὶ του φωνάζουν ὅτι βρίσκεται στὴν Ἀμερική. Θὰ ἤθελα λοιπὸν νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν κ. Λαμπρινουδάκη ἐπειδὴ εἶναι μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας, νὰ διευκρινήσει ὀρισμένα πράγματα.

Ἐπισημαίνω ἐπίσης ὅτι ὅταν μᾶς λέει ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς καὶ ὁ Πρόεδρος, ὅτι τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο ἀπεφάσισε δὲν τονίζουν ποῖα μέλη ἀποφάσισαν. Θὰ πρέπει νὰ ἀποφασίσατε κατὰ πλειοψηφία, διότι ὁ κ. Λαμπρινουδάκης, σύμφωνα μὲ τὸ κείμενο ποὺ πῆρα ἀπὸ τὸ διαδίκτυο, πουθενὰ δὲν ὑπερασπίστηκε τὴν Ἑταιρεία ἀλλὰ μόνον τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία, λὲς καὶ ἦταν μέλος τῆς. Ἐξ ὅσων γνωρίζω ὁ κ. συνάδελφος εἶναι ἰσόβιος ἐταῖρος, ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια ἐκλεγμένος στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, καὶ ποτὲ δὲν ἦταν μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας. Ἦταν καὶ εἶναι ὅμως μέλος στὸ ΚΑΣ, πρόεδρος τοῦ Ταμείου Μεγάλων Ἔργων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ κλπ.

Ὅταν λοιπὸν ὑβρίζεται ἡ Ἑταιρεία, ὑβριζόμεθα καὶ ἐμεῖς οἱ ἐταῖροι καὶ μάλιστα μὲ ἄσχημο τρόπο· νομίζω ὅτι κάποιος πρέπει νὰ ἀπαντήσῃ. Τὸ κείμενο τοῦ διαδικτύου εἶναι στὴ διάθεσή σας, πρέπει νὰ τὸ διαβάσετε, διότι αὐτὰ ποὺ ἐλέχθησαν στὴ συνέντευξη εἶναι σκληρὰ καὶ θεωρῶ ὅτι εἴσατε πολὺ ἥπιος, κύριε Γενικέ. Δὲν λέω ὅτι πρέπει νὰ ἀπαντήσουμε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἀλλὰ συμφωνῶ ἀπόλυτα μὲ τὸν κ. Δεσπίνη ὅτι πρέπει τὸ κείμενο νὰ εἶναι ἐπιθετικό.

Δυστυχῶς ὑπάρχει ἀδιαφορία, ἀκόμα καὶ τῶν ἐταίρων τοῦ Τομέα Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων. Δὲν θέλησαν νὰ συμβάλουν στὴ σύνταξη ψηφίσματος ἢ ἀπαντήσεως στὰ ὅσα ἀναφέρονται στὴν ἀλληλογραφία τῆς Ἑταιρείας μὲ τὸν κ. ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ.

Γενικὸς Γραμματεὺς: Δὲν εἶναι μόνον τὰ Γιάννενα, κύρια Μαραγκοῦ. Εἶναι καὶ τὰ ἄλλα ἐλληνικὰ Πανεπιστήμια, πλῆθος Φιλοσοφικῶν Σχολῶν, Τμημάτων Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας, ποὺ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὸν Μαραθῶνα.

Λίλα Μαραγκοῦ: Καὶ εἶναι ἐταῖροι;

Γενικὸς Γραμματεὺς: Ναί, οἱ καθηγητὲς τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας τῶν Πανεπιστημίων μας εἶναι ἐταῖροι, μὲ δικές τους, ἰδιότυπες, ἀντιλήψεις περὶ παραδόσεως.

Λίλα Μαραγκοῦ: Ὅσοι εἶναι ἐταῖροι, καὶ νομίζω ὅτι εἶναι τιμὴ νὰ εἶναι κανεὶς μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, πρέπει νὰ διαχωρίσουν τὴν θέση τους. Μὴ μᾶς λέτε λοιπὸν συνεχῶς, κύριε Γενικέ, ὅτι τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο ἢ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀποφάσισαν ἀπλῶς, ἀλλὰ νὰ τονίζετε τὸ κατὰ πλειοψηφίαν. Δυστυχῶς δὲν βλέπω ἐδῶ τοὺς συναδέλφους ἐταίρους τῶν Πανεπιστημίων. Σὲ ὅσους ἀπευθυνθήκαμε καὶ εἶπαμε νὰ κάνουν κάτι γιὰ τὸν ἱστορικὸ τόπο τοῦ Μαραθῶνα, ὄχι τὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο, εἶπαν, δὲν βαριέσαι.

Λυποῦμαι πάρα πολύ, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ λέμε ἐδῶ κάπως ὡμά. Ὅπως ὁ κ. Δεσπίνης μᾶς μίλησε ὄχι ἀπλῶς συναισθηματικά, ἀλλὰ εἰλικρινά, πιστεύω ὅτι ὅσα εἶπε βρίσκουν σύμφωνους ἐκείνους ποὺ κρατοῦν

ἀκόμη αὐτὰ τὰ «συναισθηματικά», καὶ τὰ λόγια του ἀνταποκρίνονται ἀπόλυτα καὶ στὶς ἰδέες καὶ στὰ πιστεύω μας. Νομίζω ὅτι τὸ κείμενό μας πρέπει νὰ εἶναι ἰδιαίτερα ἐπιθετικό. Κάποτε πρέπει νὰ διαχωρίσει ἡ Ἑταιρεία τὴ θέση της ἀπὸ τοὺς ἐταίρους, οἱ ὁποῖοι ἀποδέχονται νὰ ἀποκαλεῖται ἡ Ἑταιρεία κράτος ἐν κρᾶτει καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι στὴν περίπτωσή αὐτὴ δὲν φταίει ὁ ὑπουργός. Ὁ ὑπουργός τονίζει ὅτι ἔχει λαμπροὺς ἀρχαιολόγους ὡς συμβούλους, ὅπως οἱ ἐταῖροι καθηγητὲς κύριοι Παντερμαλῆς καὶ Λαμπρινουδάκης καὶ ἀπὸ τὴν Ἰπηρεσία ὁ κ. Σπαῖνχάουερ, ὁ ὁποῖος τὴ μίαν ἡμέρα εἶπε ὅτι δὲν πρέπει νὰ χαθεῖ ὁ Μαραθῶνας καὶ κατόπιν ἐπέισθη ὅτι πρέπει νὰ ἀξιοποιηθεῖ! Ἀναρωτιέμαι, γιὰ νὰ διαμορφώσουν τὸν χῶρο καὶ τὰ μνημεῖα ἔπρεπε νὰ γίνῃ τὸ κωπηλατοδρόμιο καὶ ἡ τσουλήθρα; Γιὰ νὰ διαμορφωθεῖ ὁ ἱστορικός χῶρος καὶ νὰ ἀναδειχθοῦν τὰ μνημεῖα ἔπρεπε νὰ περιμένουμε τὴν Ὀλυμπιάδα; Ἐκατομμύρια ξοδεύουν γιὰ ἀναδείξεις χώρων, δὲν μποροῦσαν νὰ ξοδέψουν καὶ στὸν Μαραθῶνα χωρὶς νὰ τὸν καταστρέψουν;

Συγγνώμη γιὰ τὸν τόνο τῆς φωνῆς μου, ἀλλὰ πραγματικά εἶμαι ἐξοργισμένη τόσο ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς συνέντευξης ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν φόβο πὺ διακατέχει πολλοὺς συναδέλφους μήπως ἐκτεθοῦν.

Κώστας Καρρᾶς: Θὰ ἤθελα νὰ συγχαρῶ τὸ Συμβούλιό μας γιὰ τὸν ἠθικὸ τόνο καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ κατάρτιση μὲ τὴν ὁποία ἔδωσαν αὐτὴν τὴν πολὺ δύσκολη μάχη, διότι ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἔχουν ἀλλάξει οἱ καιροὶ καὶ ὅταν δημιουργήθηκε ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ὑπῆρχε ἡ αἴσθησις ὅτι τὸ Κράτος πίστευε σὲ κάποιες ἀρχὲς πὺ ἀφοροῦσαν τὴ σύνδεση μεταξὺ ἀρχαιότερης καὶ νεώτερης Ἑλλάδος. Φοβᾶμαι ὅτι αὐτὸ ἀπομένει στὰ λόγια: ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι δὲν συμβαίνει στὴν πράξη καὶ γι'

αὐτὸ τὸν λόγο πιστεύω ὅτι πρέπει τὸ πάθημα αὐτὸ νὰ γίνεи μάθημα σὲ ὅλους μας καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία νὰ ἀρχίσει στὸ μέλλον νὰ συνεργάζεται ἀκόμα πιὸ στενά – ἔχει γίνει τώρα πρόσφατα ἀλλὰ δὲν ἔγινε μὲ μεθοδικὸ τρόπο – μὲ αὐτές, ἐκεῖνες, τὶς ἄλλες δυνάμεις στὴν κοινωνία, οἱ ὁποῖες πρεσβεύουν τὶς ἴδιες περίπου ἀρχές, ἴσως μὲ κάποιες διαφορὲς σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις. Μὲ λίγα λόγια, εἴμαστε σήμερα σὲ μία ἐποχὴ ὅπου δὲν μπορούμε νὰ βασιστοῦμε στὶς ἀρχές τῶν Ἀρχῶν, ἀλλὰ μόνο στὶς ἀρχές τῶν πολιτῶν. Εἴμαστε σὲ μία κοινωνία πού ἂν οἱ πολῖτες δὲν ὀργανώνονται, δὲν μπορούν νὰ κρατηθοῦν ὅποιεσδήποτε ἀρχές, ὅσο σημαντικὲς κι ἂν εἶναι αὐτές. Τὸ λέω αὐτὸ καὶ σὰν ἐταῖρος καὶ σὰν ἀντιπρόεδρος τῆς Europa Nostra, ἡ ὁποία, ὅπως ἴσως γνωρίζετε, εἶναι ἡ ὁμοσπονδία ὀργανώσεων πολιτιστικῶν καὶ περιβαλλοντολογικῶν σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη. Ἡ Europa Nostra ἦταν ἡ πρώτη ξένη ὀργάνωση πού ἐξέδωσε ψήφισμα τὸν περασμένο Ὀκτώβριο γιὰ τὸ θέμα αὐτό, παμφηφεί, καὶ ἔχει διατηρήσει πάρα πολὺ στενὴ ἐπαφή μὲ τὸ ζήτημα, πιέζοντας μὲ ἐπιστολὲς πρὸς τὸν πρωθυπουργό, οἱ ὁποῖες θεβαίως δὲν ἀπαντήθηκαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπιστολὲς πρὸς τὸν Ἐπίτροπο γιὰ τὸ περιβάλλον στὶς Βρυξέλλες, γιὰ νὰ ληφθοῦν ὀρθὲς ἀποφάσεις εἰς τὸ θέμα τοῦ Μαραθῶνα.

Ὅταν ἐτέθη τὸ ψήφισμα γιὰ τὸν Μαραθῶνα στὴν συνάντηση τῆς Europa Nostra, τὸ κείμενο ἔγινε πιὸ σκληρό, γιατί ὅλοι εἶπαν ὅτι ἐδῶ μιλάμε γιὰ ἓνα χῶρο πού δὲν ἀφορᾷ μόνον τοὺς Ἕλληνας· ἀφορᾷ ὅλους τοὺς δημοκράτες ὅλου τοῦ κόσμου. Εἶναι ὀρόσημο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἐπομένως, ἓνα πράγμα πού εἶπε ὁ κ. Δεσπίνης δὲν εἶναι ἀκριβές. Ἦδη οἱ ξένες ὀργανώσεις, ὅχι μόνον ἡ Europa Nostra Nostra, ἀλλὰ καὶ ἡ European Environment, ἔχουν λάβει θέση.

Ἔχουν λάβει ἔντονη θέση καὶ πολεμοῦν μαζί μας στὴ μάχη ποὺ διεξάγεται στὶς Βρυξέλλες αὐτὴ τῆ στιγμῆ.

Ὅφείλουμε νὰ ἔχουμε πιὸ στενὴ συνεργασία μὲ ἄλλες ὀργανώσεις στὸν ἴδιο τομέα, διότι μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ κερδηθεῖ καὶ αὐτὴ καὶ ἄλλες μάχες. Ἐπίσης, νὰ μὴν ἀπελπιζόμεθα ἀπὸ αὐτὸ ποὺ λέγεται ἀπὸ ἐπίσημα χεῖλη συνεχῶς, ὅτι ἡ ὑπόθεση τελείωσε. Ἡ ὑπόθεση δὲν τελείωσε· ἐκκρεμῆ ἢ προσφυγὴ στὴν Ἐπιτροπὴ γιὰ τὸ περιβάλλον στὶς Βρυξέλλες, τῆς ὁποίας οἱ ὑπάλληλοι ἀρνοῦνται ὅτι ἐλέχθη, ὅπως ἐλέχθη ἀπὸ ἓναν ὑφυπουργὸ τῆς σημερινῆς Κυβέρνησης, ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ συμφωνεῖ μὲ τὴν Κυβέρνηση. Θέλω ἀκόμα νὰ γνωρίζετε, ὅτι σὲ ἄλλη περίπτωση Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, πρόσφατων ἐτῶν, ἄλλαξε ὁ χῶρος τοῦ κωπηλατοδρομίου 18 μόνον μῆνες πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες. Αὐτὸ γίνεται πιὸ εὐκόλα μὲ ἓνα κωπηλατοδρόμιο ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ νὰ γίνεῖ μὲ πολλές ἄλλες ὀλυμπιακὲς ἐγκαταστάσεις, διότι μπορεῖ στὸ κάτω κάτω νὰ χρησιμοποιηθεῖ μία λίμνη γιὰ προσωρινὲς ἐγκαταστάσεις, ὅσον ἀφορᾷ ἓνα κωπηλατοδρόμιο, πράγμα ποὺ προφανῶς δὲν μπορεῖ νὰ γίνεῖ γιὰ πολλὰ ἄλλα πράγματα. Ἐξ οὗ ἡ πρόταση ποὺ ἔχει γίνεῖ ἀπὸ τὶς τέσσερις συνεργαζόμενες περιβαλλοντολογικὲς ὀργανώσεις, τὴν Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Προστασίας Περιβάλλοντος καὶ Πολιτιστικῆς Κληρονομιάς, τῆς ὁποίας τυγχάνει νὰ εἶμαι μέλος τοῦ Συμβουλίου καὶ ἡ ὁποία εἶναι πιὸ κοντὰ στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενό της, τὴν WWF Hellas, τὴν Ἐταιρεία Προστασίας τῆς Φύσεως καὶ τὴν Ὀρνιθολογικὴ Ἐταιρεία, γιὰ τὴ λίμνη Ὑλίκη. Δὲν εἶναι ἡ μόνη πρόταση ποὺ μπορούσε νὰ γίνεῖ· εἶναι καὶ ὁ Λαγκαδᾶς, ποὺ ἦταν στὶς προτάσεις τοῦ 1996 καὶ τὴν ἀνέφερε ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἰακωβίδης, εἶναι καὶ τὸ Ἑλληνικό, ἓνα τμήμα ἀεροδιαδρόμου νὰ γίνεῖ κωπηλατοδρόμιο. Ὑπάρχουν ἄλλες λύσεις, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιμείνουμε στὸ ὅτι ὁ ἀγώνας δὲν τελει-

ώνει διότι έχουν μπει μέσα οι έκσκαφείς. Μή χάσουμε το ήθικό μας: πρέπει να συνεχίσουμε αυτήν τη μάχη.

Θα ήθελα να σās πw επίσης ότι ένας από τους λόγους για τον οποίο έγινε αυτή η καταστροφή, διότι ήδη είναι καταστροφή για το όνομα της Ελλάδος αυτό που έχει συμβεί, είναι ότι δεν ακολουθήθηκε η τακτική που ακολουθείται στις περισσότερες χώρες του κόσμου: όταν είναι να γίνουν μεγάλα και σημαντικά έργα αυτού του είδους, γίνεται μία δημόσια συζήτηση και όλες οι πλευρές έχουν τον τρόπο να πουν την άποψή τους. Σ' αυτή την περίπτωση μόνον το Κράτος φταίει εάν δεν είχαν την ευκαιρία οι περιβαλλοντολογικές οργανώσεις και η Αρχαιολογική Εταιρεία να πουν την άποψή τους το 1996-97. Δεν έγινε καμία δημόσια συζήτηση: όλα έγιναν κρυφά και μυστικά, έξω και δεν πρέπει καθόλου να τους κακοφαινεται ότι λίγο αργότερα άρχισαν οι αντιδράσεις.

Τελειώνω λέγοντας ότι δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι, όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι το τί θα κάνουν οι βουλευτές, μέσα στο Κοινοβούλιο, όπου όπως ξέρετε όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης έχουν τώρα πάρει θέση κατά του κωπηλατοδρομίου. Άλλά όχι ακόμα κατά του σλάλομ και θέλω να το τονίσω αυτό. Το σλάλομ, το είπε ο κ. Ιακωβίδης και το είπε και ο κ. Πετράκος, είναι έξ' ισου επικίνδυνο για την πολιτιστική σημασία του Μαραθώνα, όχι την οικολογική. Αν δεν γίνει το κωπηλατοδρόμιο, όσοι βλέπουν με στενό οικολογικό πρίσμα το θέμα του πευκοδάσους και το θέμα των πουλιών, θα πουν: ωραία, κερδίσαμε μία μάχη. Θά' χει κερδηθεί όντως μία μάχη, αλλά η πολιτιστική βεβήλωση του Μαραθώνα θα συνεχίσει να γίνεται, αν γίνει αυτό το ντίσνεϋλαντ, γιατί περί ντίσνεϋλαντ πρόκειται κι έτσι το περιέγραψε η Γαλλίδα δημοσιογράφος που ήταν σήμερα το μεσημέρι στο γεύμα εργασίας που είχαμε. Διότι σέ

αντίθεση με τὸ κωπηλατοδρόμιο, γιὰ τὸ ὁποῖο μπορῶ νὰ σᾶς πῶ ἀπὸ ἐπαφές πού ἔχω, ὅτι ἀρνήθηκε μία μεγάλη διεθνῆς τράπεζα νὰ τὸ χρηματοδοτήσει, ἐπειδὴ δὲν ἔχει οἰκονομικὸ μέλλον μετὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς, τὸ σλάλομ ἔχει οἰκονομικὸ μέλλον. Σ' αὐτὸ προσβλέπουν ἐκεῖνοι πού θέλουν νὰ κάνουν τὰ ἔργα καὶ ἐπομένως σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο πρέπει νὰ δώσουμε περισσότερη σημασία. Ὅπως καὶ ὁ κ. Πετράκος, ἔτσι κι ἐγὼ θὰ σᾶς δείξω ἐδῶ, αὐτὰ πού βγῆκαν χθές, τὰ χαρτιά ἀπὸ τὸν Ἀθῆνα 2004: τὸν ἀπέραντο χῶρο πάρκινγκ καὶ τοὺς τεράστιους χώρους τοὺς ὁποίους θὰ καταλάβει τὸ σλάλομ. Κανεὶς δὲν ξέρει αὐτὴ τὴ στιγμή ἂν θὰ χρησιμοποιηθεῖ γλυκὸ ἢ ἄλμυρὸ νερό, διότι αὐτὸ τὸ κρατοῦν μυστικὸ, ὅπως πάντα.

Στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση λοιπὸν θὰ πρέπει νὰ ἐντείνουμε τὸν ἀγῶνα μας, γνωρίζοντας ὅμως ὅτι ἡ Ε.Ε. δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα, δυστυχῶς, νὰ ἐπέμβει ὑπὲρ ἱστορικῶν τόπων. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ κάνουμε ἐμεῖς μετὰ ἀγῶνα δικό μας μέσα στὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ε.Ε. ἔχει δικαίωμα νὰ ἐπέμβει μόνο στὶς περιπτώσεις τῶν πουλιῶν καὶ τῶν δένδρων, ὅπου ὑπάρχει νομοθεσία τῆς Ε.Ε. καὶ ὅπου μπορούμε νὰ ἐλπίζουμε ὅτι θὰ ὑπάρξουν κάποια μέτρα ὑπὲρ ἡμῶν. Ἀγῶνας λοιπὸν εἶναι μπροστά μας καὶ στὸ ἐσωτερικὸ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ μέτωπο καί, τουλάχιστον στὴν Europa Nostra καὶ στὴν Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία, εἴμαστε βέβαιοι ὅτι θὰ συνεχίσει αὐτὸς ὁ ἀγῶνας μαζί μετὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία.

Πέτρος Θέμελης: Κυρίες καὶ κύριοι, μετὰ κάλυψαν ἐν πολλοῖς οἱ προλαλήσαντες καὶ δὲν θέλω νὰ ἐπαναλάβω ὅσα ἔχουν λεχθεῖ ἐδῶ. Ἦθελα μόνο νὰ σταθῶ σὲ δύο-τρία σημεῖα.

Αἰσθάνομαι κι ἐγὼ τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσω τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο καὶ ἰδιαίτερα τὸν Γενικὸ Γραμματέα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας Βασίλη Πετράκο,

για τὴν ἀγωνιστικότητά του καὶ γιὰ τὸ σθένος του καὶ γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον χειρίστηκε ἕως τώρα τὸ τόσο σοβαρὸ αὐτὸ θέμα, σχεδὸν μόνος του χωρὶς καμία ἄλλη, πιστεύω, βοήθεια καὶ συμπαράσταση. Συνέταξε αὐτὰ τὰ τεράστια κείμενα, τὰ ὁποῖα, ὁμολογῶ, ὅταν τὰ διάβασα ἐντυπωσιάστηκα, γιατί ἀποτελοῦν μελέτες, καὶ γι' αὐτὸ καὶ ζήτησα τὸν λόγο, νὰ ἐκφράσω κατ' ἀρχὴν αὐτὴ μου τὴν συναισθηματικὴ πλευρά. Θέλω ἐπίσης νὰ σημειώσω τὴν ἀπουσία πολλῶν μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἰδιαίτερα ἀρχαιολόγων καὶ μάλιστα ἀρχαιολόγων μελῶν τῆς Ἑταιρείας καὶ ἀρχαιολόγων τοῦ Κλάδου, οἱ ὁποῖοι θὰ μπορούσαν νὰ ἔλθουν ἐδῶ καὶ νὰ ἐκφράσουν εὐθαρσῶς τὶς ἀπόψεις τους εἴτε εἶναι ὑπὲρ εἴτε εἶναι κατὰ, διότι, σὲ ἄλλες περιπτώσεις οἱ ἀρχαιολόγοι τοῦ Κλάδου, κι ἐγὼ προέρχομαι ἀπὸ αὐτόν, ζητοῦν τὴ συμπαράσταση τῆς Ἑταιρείας σὲ πολλὰ θέματα, σὲ δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζουν. Θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐδῶ, ἂν θέλουν καὶ στὸ μέλλον νὰ βοηθηθοῦν καὶ ἂν θέλουν ὁ Κλάδος ὄχι μόνο νὰ θεωρεῖται ἀλλὰ καὶ νὰ εἶναι ἐπιστημονικός. Τὸ νὰ ἀνταλλαγοῦν ἐδῶ ἀπόψεις διαφοροποιημένες, ἀκόμη καὶ αὐτῶν πού διαφωνοῦν, εἶναι τὸ καλύτερο πού θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ περιμένει ἀπὸ μιὰ τέτοια συνάντηση καὶ μιὰ τέτοια συζήτηση.

Ὁ ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ, καθηγητὴς Εὐάγγελος Βενιζέλος, ὡς ἐπιστήμονας καὶ ὡς διακεκριμένος νομικὸς καὶ συνταγματολόγος, νομίζω ὅτι σέβεται καὶ ἐκτιμᾷ ἰδιαίτερα τὶς ἀπόψεις τῶν ἄλλων, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες μὲ τὶς δικές του, εἰδικὰ ὅταν οἱ ἀπόψεις αὐτὲς ἐκφράζονται ἀπὸ τοὺς καθ' ὕλην ἀρμοδιότερους ἐκείνου, ὅπως εἶναι οἱ ἀρχαιολόγοι, καὶ πιστεύω ὅτι καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ θὰ μᾶς ἀκούσει καὶ πιθανὸν νὰ ἀλλάξει γνώμη, γιατί ὄχι.

Ὡς ἀρχαιολόγος καὶ ὡς μέλος τῆς Ἑταιρείας ἔχω ἐργαστεῖ στὸν Μαραθῶνα. Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς πῶ ὅτι μού

φαίνεται αδιανόητο τὸ νὰ ὑπάρχουν ἀρχαιολόγοι ἀνά-
μεσά μας, στὸν Κλάδο ἢ ἐκτὸς αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι νὰ εἶναι
ὑπὲρ τῆς κατασκευῆς ἑνὸς τέτοιου ἔργου στὸν Μαρα-
θῶνα. Μοῦ φαίνεται τελείως αδιανόητο. Δηλαδή ἐκ προ-
οιμίου, γιὰ λόγους ἀρχῆς, ὅλοι θὰ ἔπρεπε νὰ εἴμαστε ἐξ
ἀρχῆς ἀντίθετοι, καὶ γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι πρέπει ὅλοι νὰ
πλαισιώσουμε μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο τὴν Ἀρ-
χαιολογικὴ Ἑταιρεία στὸν ἀγῶνα αὐτὸν ποῦ δίνει.

Διάβασα στὶς ἐφημερίδες πρόσφατα ὅτι θὰ ληφθεῖ
μέριμνα ὥστε ἡ περιοχὴ τοῦ Βρανᾶ καὶ τοῦ μουσείου νὰ
ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ ὀρισμένα προσκτίσματα, ὅτι θὰ γίνουν
ἀπαλλοτριώσεις, ὅτι θὰ βελτιωθεῖ ὁ τάφος ὁ μυκηναϊκὸς
τοῦ Μαραθῶνα, τὰ περίφημα ἄλογα, ὅτι τοῦ ἔλους τῆς
Μπρεξίζας ἐπίσης θὰ βελτιωθεῖ ἡ κατάστασή του χάρι
στὰ ἔργα ποῦ θὰ γίνουν. Εὐχομαι ὅλα αὐτὰ νὰ πραγμα-
τοποιηθοῦν.

Σπυρίδων Κοκκολιάδης: Εἶμαι ἀρχιτέκτων πολεοδόμος,
ὅμως ἔχω διδαχθεῖ στὸ Πολυτεχνεῖο γεωλογία καὶ ἔχω
μιὰ ἐμπειρία ἀπὸ τὴν ἀπασχόλησή μου στὸ Ὑπουργεῖο
Δημοσίων Ἔργων, ὅπου συμμετεῖχα σὲ μόνιμες ἐπιτρο-
πὲς μὲ γεωλόγους γιὰ κατολισθαίνοντα χωριά.

Θὰ σᾶς περιγράψω λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἐποπτικὴ καὶ
μόνο εἰκόνα τοῦ γεωλογικοῦ τοπογραφικοῦ ἀναγλύφου,
τί συμβαίνει μὲ τὸ προκείμενο θέμα τῆς πεδιάδας τοῦ
Μαραθῶνος καὶ θὰ δεῖτε ὅτι δὲν χρειάζεται πολλὴ ἐξειδί-
κευση γιὰ νὰ ἀντιληφθεῖτε τὰ ὅσα καταφανῆ προκύ-
πτουν ἀπὸ τὴν ἀβασάνιστη ἀποδοχὴ ἀπόψεων, γιατί
τυχαίνει νὰ ἐξυπηρετοῦν κάποια κατάσταση.

Οἱ ἀλλαγὲς τῆς γεωμορφολογίας κατὰ κοινὴ ἀντί-
ληψη, τουλάχιστον σὲ ἱστορικοὺς χρόνους, ὅλοι γνωρί-
ζουμε ὅτι ὀφείλονται σὲ φυσικὰ φαινόμενα ποῦ συχνὰ
ἔχουν καταγραφεῖ ἢ ἔχουν ὑποπέσει στὴν ἀντίληψή μας
στὰ χρόνια μας.

Θά θυμᾶστε π.χ. στὸ Μικρὸ Χωριὸ στὴν Εὐρυτανία εἶχαμε μία ὀφθαλμοφανῆ μεταβολὴ ἀπὸ τὴν κατολισθησὴ ἢ ἐρπισμὸ νεογενῶν στρωμάτων μὲ αἰτία τὴν διάβρωση ἀπὸ τὴν αὐξηση γιὰ κάποια χρονικὴ περίοδο τοῦ ὄγκου τῶν βροχῶν. Γνωρίζουμε ἀκόμα παλαιότερες περιπτώσεις ἀπὸ τὸν Στράβωνα, ὅπως στὸν Πειραιᾶ «νησιάζοντα πρότερον καὶ πέραν τῆς ἀκτῆς κείμενον οὕτως φασὶν ὀνομασθῆναι» (Γεωγραφικὰ C 59) κ.ά. «ἡ δὲ Φάρος ἢ κατ' Αἴγυπτον ἦν ποτε πελαγία, νῦν δὲ τρόπον τινὰ χερρόνησος γέγονεν ὡς δ' αὐτως καὶ Τύρος καὶ Κλαζομεναί» (Γεωγραφικὰ C 58).

Ἄλλὰ ἡ αἰτία εἶναι καταφανής. Βρίσκονται εἰς τὸ δέλτα ποταμῶν συνεχοῦς ροῆς καὶ εἶναι φανερὸ ποιὰ ἡ ἐπίδραση στὴ μεταβολὴ τῆς θαλάσσιας καταστάσεως.

Ὁ Νεῖλος ἔχει μῆκος περίπου 3000 χλμ. καὶ ὁ Ἑρμος στὴν Ἰωνία 150 χλμ. καὶ στὴν Τύρο 300. Ὅλοι ἀκόμα ξέρουμε ὅτι ὁ Ἄξιός καὶ ὁ Ἀλιάκμονας ἢ ὁ Εὐρώτας ἔχουν τέτοιο μῆκος, 200, 150 ἢ 100 χλμ., πὺ δικαιολογεῖ γιατί ἡ Πέλλα π.χ. ἀπὸ παράλια πόλη, μὲ τίς ἀποθέσεις ἔγινε μεσογαία.

Ἄλλὰ ἄς δοῦμε τώρα ποιὰ εἶναι ἡ τυχὸν γενεσιουργὸς αἰτία τῆς παραλιακῆς καταστάσεως τοῦ ὄρμου τοῦ Μαραθῶνος. Ἀπὸ τὴν ἐποπτεία ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ λεγόμενα τοῦ κ. Ραερε, ἡ μεταβολὴ ὀφείλεται στὸν σημερινὸ ξεροπόταμο Χάραδρο πὺ ἔχει μῆκος 9 χλμ. χωρὶς νερό. Αὐτὸ μοῦ θυμίζει τὴ λαϊκὴ παροιμία «τάζει ἢ κοσκινοῦ τὸν ἄντρα τῆς μὲ τοὺς πραγματευτάδες».

Γιὰ νὰ σοβαρευτοῦμε, θά σᾶς πῶ ὅτι ὁ κ. Ραερε ἔχει κάνει σοβαρότατο λάθος πὺ τὸν ὀδήγησε νὰ στεριώσει τὴν παράλογη ἀποψή του, ὅτι τὴν ἐποχὴ τοῦ 490 π.Χ., δηλαδὴ στὴ μάχη τοῦ Μαραθῶνος, ἕνα σημαντικὸ τμήμα, ὅπου θεωροῦμε ὅτι διεξήχθη ἡ μάχη, ἦταν θάλασσα. Τὸ λάθος εἶναι στὴν γραφικὴ κλίμακα τοῦ τοπογραφικοῦ τοῦ διαγράμματος. Δηλαδὴ, μὲ τὴν κλί-

μακα αυτή, ή διδόμενη γραμμή παραλίας προκύπτει κατ' αὐτὸν νὰ εἶναι ἐσώτερον τῆς ὑφισταμένης 750 μ., ἐνῶ στὴν πραγματικότητα εἶναι 2500 μ. (ἐπιτελικὸς χάρτης 1:100,000). Συνεπῶς ὁ βαθμὸς ἀνακρίβειας εἶναι 330%. Ὁ Τύμβος ἀπὸ τὴν θάλασσα ἀπέχει κατ' αὐτὸν 200 μ., ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἀπέχει 800 μ. Τὸ μῆκος τῆς Κυνόσουρας τὸ βγάζει 500 μ., ἐνῶ εἶναι 2400 μ., δηλαδὴ ἀπόκλιση 480%.

Οἱ ἀνακρίβειες αὐτὲς εἶναι ὁ δείκτης ποὺ δίνει τὸν βαθμὸ τῆς σοβαρότητος ἀπὸ καθαρῶς τεχνικὴ ἄποψη. Ὅμως οἱ συναρτήσεις τῶν μεγεθῶν πρὸς τὰ γεωλογικὰ φαινόμενα, σὲ περιόδους μάλιστα ποὺ δὲν μετροῦνται μὲ γεωλογικοὺς αἰῶνες, τὰ σφάλματα, εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερα στὶς ἐπιστημονικὲς ἀξιολογήσεις.

Ὅπως μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸ σὲ ὄλους σας, αὐτὲς οἱ ἀνακρίβειες ὀδηγοῦν στὸ συμπέρασμα, ὅτι σ' αὐτὸ ὀφείλεται τὸ ὅτι ὁ κ. Ραερε ἐχάραξε μίαν γραμμὴν σὲ βάθος 750 μ. Ἀλλὰ στὰ 750 μ. ἐσώτερον τῆς σημερινῆς παραλίας, ποὺ ἔπρεπε νὰ φτάνουν στὴν παρυφὴ τοῦ παραλιακοῦ δάσους, περιέλαβε ἐκ τοῦ προκύψαντος λάθους καὶ ὀλόκληρο τὸ μεγάλο ἔλος.

Ἀλλὰ αὐτὰ τὰ πράγματα λύονται μὲ ἐπιστημονικὰ συνέδρια. Ἄς προκαλέσει λοιπὸν τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ ἓνα τέτοιο συνέδριο καὶ ἄς κληθοῦν ἀρμόδιοι ἐπιστήμονες γιὰ νὰ συζητήσουν. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, κατὰ τὴ γνώμη μου, θὰ πρέπει νὰ ὀργανώσῃ μίαν ἡμερίδα μὲ τὴ συμμετοχὴ καὶ ξένων ἀρχαιολόγων καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων, γιὰ νὰ ἔχει μίαν κατοχυρωμένη ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὲς θέση.

Ἐπειδὴ πάντοτε ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία δὲν ἀντιδρᾷ μὲ στεῖρα ἄρνηση ἀλλὰ μὲ δημιουργικὴ θέση, παρακαλῶ, ἄς υἱοθετήσῃ τὴν ἐξῆς πρόταση: τὸ κωπηλατοδρόμιο ἄς γίνῃ στὴ λίμνη τοῦ Λαγκαδᾶ ποὺ ἔχει ἄμεση ἐξυπηρέτηση ἀπὸ τὴν ἀστικοποιημένη περιοχὴ

τῆς Θεσσαλονίκης καὶ εἶναι κοντὰ στὸ ἀεροδρόμιο. Αὐτὸ θὰ ἐξυπηρετήσῃ καὶ ἓνα μεγάλο τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ποὺ θὰ συμμετάσχει μὲ ἓνα ἄθλημα στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες.

Κωνσταντῖνος Μπουραζέλης: Ἐπιτρέψτε μου κατ' ἀρχὴν νὰ ἐκφράσω τὴ χαρὰ καὶ τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὴν πρωτοβουλία αὐτῆς τῆς συζήτησης, ποὺ δείχνει πόσο ἀγρυπνα παρακολουθεῖ ἡ Ἑταιρεία μας τὶς τύχες τῶν μνημείων καὶ τῆς – ἀπόλυτα σύμφυτης – ἱστορικῆς ἐξέλιξης τοῦ τόπου μας. Πιστεύω ὅτι γιὰ ὅποιονδήποτε καλοπροαίρετο καί, σχετικὰ ἔστω, ἐνημερωμένο παρατηρητή, δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἐπιχειρεῖται ἐπέμβαση ἐπικίνδυνη σὲ τμῆμα τοῦ χώρου ὅπου διαδραματίστηκε ἡ μεγάλη μάχη. Εἶναι, νομίζω, ἄτοπο νὰ υἱοθετοῦμε ad hoc συζητήσιμες ὅσο καὶ θεμιτὲς ἐπιστημονικὲς θεωρίες γιὰ τὸν «Τύμβο τῶν Ἀθηναίων» προκειμένου νὰ παρουσιάσουμε ὡς ἀθῶες αὐτὲς τὶς ἐπεμβάσεις. Τὸ «πολυάνδριον» ποὺ ἐπισκέπτονταν οἱ Ἀθηναῖοι ἔφηβοι στὰ μετακλασικὰ χρόνια τῆς ἀρχαιότητος δὲν μπορεῖ νὰ ἦταν ἄλλοῦ, καὶ τὸ ὅτι ἔτσι ὁ τύμβος αὐτὸς ἦταν ἤδη τότε ἀναγνωρισμένο μνημεῖο θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀρκεῖ πλήρως. Ὅφειλω ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ γιὰ λόγους ἀρχῆς νὰ προτρέψω σὲ συνετὴ καὶ δίκαιη στάση ἀπέναντι σὲ ἀπόντες συναδέλφους, τῶν ὁποίων ἡ ἐμπλοκὴ στὶς ὑπηρεσιακὲς φάσεις τοῦ θέματος μνημονεύθηκε μὲ σφοδρότητα προηγουμένως· πρέπει νὰ τοὺς διασφαλίσουμε τὴ δυνατότητα τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀντιλόγου καὶ τῆς αἰτιολόγησής τῶν ὁποίων ἐνεργειῶν τους. Τέλος, θὰ ἤθελα, ἐπεκτείνοντας τὴν εὐστοχὴ ἀφιέρωση αὐτῆς τῆς συνεδρίας στὴ μνήμη τοῦ Nicholas Hammond, νὰ θυμίσω τὰ λόγια-ὑποθήκες ποὺ εἶχε γράψῃ, σὲ μία ἀπὸ τὶς τελευταῖες του ἐργασίες, γιὰ τὴν – παράλληλη μὲ τὴν ἱστορικὴ τους σημασία – φυσικὴ ὁμορφιὰ τῶν Θερ-

μοφυλῶν ἕνας ἄλλος μεγάλος Ἕλληνας φιλέλληνας καὶ μελετητῆς τῶν Μηδικῶν, ὁ A. R. Burn: «long may it remain so».

Μιχαήλ Μπέλλας: Ὡς πρὸς τὴ γεωλογικὴ μελέτη γιὰ τὴν ὁποία ἔγινε λόγος, πραγματικά, τὴ διάβασα ἐπανειλημμένως, τέσσερις φορές τὴν κάθε λέξη, νὰ δῶ ποιά εἶναι ἡ ἀλήθεια. Κατ' ἀρχὰς ἡ μελέτη αὐτή, ἂν λέγεται μελέτη, δὲν ἔχει κανένα μὰ κανένα ἐπιστημονικὸ δεδομένο. Εἶναι γεμάτη αὐθαιρεσίες. Ἐγὼ δὲν τὴν λέω μελέτη. Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἡ θέση κανενὸς ὀρύγματος, οὔτε ἡ θέση κάποιας μέτρησης. Αὐθαιρέτως λέγεται ὅτι στὸ ἐπίπεδο τοῦ Μαραθῶνα ἔγιναν κάποιες μετρήσεις. Τὸ ἐπίπεδο τοῦ Μαραθῶνα ποῖο εἶναι; Τῆς πόλης τοῦ Μαραθῶνα, τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνα, τῆς κατωφέρειας τοῦ Μαραθῶνα; Ὁ Μαραθῶνας δὲν εἶναι ἕνα ἐπίπεδο, δὲν εἶναι ἕνα ταψί. Βεβαίως, σὰς ξαναλέω, τὸν κ. Raere οὔτε τὸν ξέρω, οὔτε προσωπικὰ ἔχω μαζί του, οὔτε τὸν εἶδα ποτὲ στὴ ζωὴ μου, ἀλλὰ μοῦ ἔκανε κατάπληξη πού σ' αὐτὴ τὴ μελέτη, στὸ τέλος, μπαίνει ἕνας χάρτης πού δὲν σχολιάζει καθόλου στὸ κείμενο, οὔτε μία γραμμὴ δηλαδή. Δὲν ὑπάρχει μέσα στὸ κείμενο οὔτε μία γραμμὴ γιὰ τὸ πῶς φτιάχτηκε ὁ χάρτης. Δηλαδή νὰ σὰς τὸ πῶ ἔτσι πιὸ φωναχτά: ἂν ἐγὼ ἔπαιρνα ἕνα ραβδί, ἕνα μαρκαδόρο κι ἔκανα τὴν ἀκτογραμμὴ ἐδῶ, θὰ ἦταν τὸ ἴδιο αὐθαίρετο μ' αὐτὸ πού ἔκανε ὁ κ. Raere.

Ἡ μελέτη αὐτή, εἰλικρινὰ στεναχωριέμαι πού μιλάω γιὰ συνάδελφο, δὲν ξέρω καὶ τί εἰδικότητα ἔχει ὁ ἄνθρωπος αὐτός, φαντάζομαι ὅτι πρέπει μὲ τὴ γεωλογία νὰ ἔχει σχέση, γιατί ἀναφέρει κάποιους ὄρους. Ἕνα ἄλλο περίεργο ἐπίσης σ' αὐτὴ τὴ μελέτη εἶναι τὸ ἑξῆς: ὅτι ἀναφέρονται 12 συνολικὰ ὀρίζοντες. Τοὺς ἀναφέρει, δὲν ὑπάρχει ὅμως στὸ κείμενο ὁ ὀρίζοντας ἐκείνος πού ἀφορᾷ τὴ χρονολογία τοῦ Μαραθῶνα. Ἐψαχνα ματαίως.

Λέω, μήπως μου ξέφυγε, γιατί μέσα στὰ τόσα μπορεῖ νὰ ξεφύγει. Δὲν ὑπάρχει πουθενά. Προχωρῶ παραπέρα καὶ βλέπω ἕναν ἄς τὸν ποῦμε γεωλογικὸ χάρτη, πάνω στὸν ὁποῖο ἐπιμένει νὰ βάζει τὶς ἀκτογραμμὲς του. Τὶς λέω ἀκτογραμμὲς του, διότι δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀλλουνοῦ. Ἔχει μίᾳ ἐπιφανειακὴ χαρτογράφηση. Ἔχει κάνει μίᾳ χαρτογράφηση τοῦ τί βλέπουμε ὁ καθένας μας μὲ μιᾳ μικρῆ γεωλογικὴ πείρα στὸ ὕπαιθρο. Αὐτὰ δὲν δικαιολογοῦν τὸ τί συμβαίνει ἀπὸ κάτω. Δὲν ἔχει πουθενά ἕναν ὑπεδαφικὸ χάρτη. Ἀναφέρει καὶ συσχετίζει τοὺς ὀρίζοντες πού ὑπάρχουν στὸν Μαραθῶνα, μὲ τοὺς ὀρίζοντες πού ὑπάρχουν στὴν Ἀκαδημία Πλάτωνος. Δὲν εἶναι μεγάλη ἀπόσταση, 20-30 χιλιόμετρα. Νὰ σκεφεῖτε, συγγνώμη πὺ τὰ λέω ἔτσι καὶ φαίνεται σὰν νὰ διακωμωδῶ τὰ πράγματα, ἀλλὰ στοὺς ἐδαφικοὺς ὀρίζοντες εἰδικά, στὴ σύσταση, μποροῦν νὰ γίνουν σὲ 10 μέτρα. Ὁ Paere ἔχει ἄλλη ἀντίληψη. Μὲ καταπλήσσει τὸ γεγονός ὅτι στὴν ὑπόθεση μπλέκεται καὶ τὸ ὄνομα κάποιου καθηγητῆ μου. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ περισσότερα, ἀλλὰ γεωλογικῶς αὐτὴ ἐδῶ ἡ ἔκθεση εἶναι διάτρητη.

Ἀρχικῶς ὅταν εἶδα τὸν χάρτη βαλμένο μέσα στὴν ἔκθεση, πίστεψα ὅτι κάποια κοπέλα στὴ σελιδοποίηση εἶχε κάνει λάθος, διότι δὲν ἔχει καμία σχέση ὁ χάρτης μὲ τὸ κείμενο, καμία, σὰς διαβεβαιῶ. Μᾶλλον κάποιο λάθος πρέπει νὰ ἔγινε.

Γεώργιος Λάββας: Ἔχω καλυφθεῖ στὰ οὐσιαστικὰ μὲ ὅσα ἀκούστηκαν καὶ πιστεύω κι ἐγὼ πραγματικὰ ὅτι βρισκόμαστε μπροστὰ σ' ἕνα καίριο πρόβλημα, διότι προσπαθοῦμε τώρα νὰ ἀντικρούσουμε ἐπιστημονικὲς θέσεις σωστὲς ἢ ὄχι. Νομίζω ὅτι τὸ βασικὸ εἶναι νὰ γίνῃ μίᾳ ἐπιστημονικὴ συνάντηση, κύριε Πρόεδρε, δηλαδὴ νὰ γίνῃ πραγματικὰ αὐτὸ πὺ γίνεται συνήθως σήμερα. Οὐμᾶμαι, μιᾳ τέτοια ἀνάλογη περίπτωσι, ὑπῆρξε ἐκείνη

ἢ παλιὰ τοῦ Κάρολ Φρίντριχ Σίγκελ τὸ 1834 μὲ τὴν Ἀκρόπολη. Καὶ ὁ Μαραθῶνας μὲ τὴν Ἀκρόπολη συνδέονται ἐσωτερικά, διότι χωρὶς τὸν Μαραθῶνα δὲν θὰ εἶχαμε τὴν Ἀκρόπολη ποὺ ἔχουμε σήμερα. Θυμᾶστε, τότε ὁ βασιλικὸς οἶκος τοῦ Ὁθωνα καὶ τοῦ Λουδοβίκου ἤθελε νὰ μεταλλάξει καὶ νὰ ἀναβαθμίσει τὴν Ἀκρόπολη σὲ καλύτερη, μὲ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὁθωνα. Τότε ἀπεφύχθη τὸ ἀμάρτημα, καὶ σήμερα πηγαίνουμε πραγματικά σὲ μιὰ παρόμοια κατάσταση, ἀλλὰ πρέπει νὰ λυθεῖ τὸ ἐπιστημονικὸ θέμα. Ὅταν μιλοῦν οἱ μὲν ἀπὸ ἄνω καὶ οἱ ἄλλοι ἀπὸ ἑξῆς, ἢ δὲν μιλοῦν, τότε ὁ Σίγκελ, τώρα ὁ Κανδύλης ὁ μακαρίτης, λάθος, κατὰ τὴν ἀπόψή τους σωστά ἴσως, ἀλλὰ πραγματικά λάθος, νομίζω ὅτι τὸ χρέος εἶναι τῆς ἐπιστημονικῆς κοινότητος. Ἐγὼ μιλῶ ἀπὸ πλευρᾶς Πανεπιστημίου· ἔχουμε δηλώσει τὴ θέση μας καὶ θὰ τὴν δηλώνουμε πάντα, ἀλλὰ μὲ νηφαλιότητα. Πρέπει νὰ μείνει στὴν Ἱστορία, ἂν γίνῃ αὐτὸ τὸ κωπηλατοδρόμιο καὶ γενικὰ οἱ ἐγκαταστάσεις καὶ ὅλα τὰ συνεπαγόμενα μὲ τὸ κωπηλατοδρόμιο. Θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχει καὶ ἓνα ντοκουμέντο καὶ ὄχι ἀπλῶς διαμαρτυρίες καὶ συναισθηματικὲς ἢ ὄχι θέσεις. Πρέπει νὰ γίνῃ ἓνα συμπόσιο, σύντομο, ὅπου οἱ ἀπόντες, ἂν ἀπουσιάσουν, θὰ φανοῦν. Οἱ παρόντες πάλι θὰ φανοῦν. Λοιπὸν, θὰ ἤθελα νὰ κάνω αὐτὴν τὴν πρόταση, ἐπιτρέψτε μου, νὰ γίνῃ μιὰ ἐπιστημονικὴ σοβαρὴ συνάντηση μὲ θέμα τὸν Μαραθῶνα, νὰ ἀκουστοῦν οἱ ἀπόψεις καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ καὶ νὰ καταγραφοῦν στὰ πρακτικά καὶ στὴ δημοσίευσή τους. Αὐτὸ πρέπει νὰ μείνει ἓνα ντοκουμέντο γιὰ τὴν Ἱστορία. Εἶναι ἓνα βασικὸ ἱστορικὸ πρόβλημα ποὺ πρέπει νὰ τὸ λύσουμε μὲ ἐπιστημονικὸ τρόπο.

Ἐντιπρόεδρος Ἄγγελος Σ. Βλάχος: Κύριε Πρόεδρε, δὲν ἔχω πολλὰ νὰ πῶ. Ἦθελα νὰ προσθέσω δύο πράγματα γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν προσπαθειῶν, διὰ νὰ

ἀπαλλαγῆ ὁ Μαραθῶν τοῦ ἄγους τοῦ κωπηλατηρίου. Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ὁ νεολογισμός, διότι καλύτερα κωπηλατήριον παρά κωπηλατοδρόμιον, κατὰ τὸ κολυμβητήριον. Ὑπῆρχαν ὡς τῶρα δύο ἐναλλακτικὲς λύσεις: τῆς Ὑλίκης καὶ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων. Ἦδη προβάλλει καὶ μία ἄλλη : ὁ χῶρος τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἐφ' ὅσον τελείωσε ἡ λειτουργία τοῦ ἀεροδρομίου ὁ χῶρος αὐτὸς προσφέρεται πολὺ καλὰ γιὰ τὸ κωπηλατήριον.

Τὸ δεύτερο εἶναι, κύριε Πρόεδρε, αὐτὴ ἡ σκέψη μοῦ προκλήθηκε ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ κ. Μπουραζέλλη. Δὲν ἐνδιαφέρει διόλου τί εἶπε καὶ ποιὲς θέσεις ὑποστήριξε ἓνα μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, τὰ ὁποῖα ἦσαν βεβαίως ἀντίθετα ἀπὸ τὰ ὅσα ἀποφασίστηκαν ἀπὸ τὸ Συμβούλιο. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιο ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ διαγωγὴ του, διότι δὲν εἶχε κἂν τὴν λεπτότητα νὰ εἰδοποιήσῃ Πρόεδρο καὶ Γενικὸ Γραμματέα, «ξέρετε μὲ κάλεσε ὁ ὑπουργὸς καὶ θὰ βρεθῶ στὴν ἀντίπερα ὄχθη». Καὶ ἦταν μεγάλη ἡ κατάπληξή τους ὅταν τὸ εἶδαν αὐτό. Καὶ διερωτῶμαι, κύριε Πρόεδρε, εἶναι μία σκέψη ποὺ πλανᾶται μέσα μου, μήπως ἐδῶ ὑπάρχει περίπτωση ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ Ὄργανισμοῦ, τὸ ὅποιο προβλέπει, κατόπιν διαδικασίας, τὴ διαγραφὴ ἐταίρου (παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Κωνσταντῖνος Παπαπάνος: Δὲν θὰ πῶ πολλὰ λόγια, κύριε Πρόεδρε. Θὰ μιλήσω ἀπὸ ὁδῶ. Θὰ παραβιάζα πόρτες ἀνοικτὲς ἂν ἔλεγα συγχαρητήρια στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο γιὰ ὅσα κάνει. Ἀλλὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, τὴν 15ετία καὶ πλέον, μᾶς ἔχει συνηθίσει σ' αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνες καὶ τὸ συγχαίρω ἄλλη μία φορά. Ἦθελα νὰ κάνω μία πρόταση ὅμως παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸν κ. Καρρά, ποὺ εἶπε ὅτι οἱ μπουλντόζες ἔχουν φθάσει ἐκεῖ καὶ ὅτι θὰ πρέπει νὰ συνεχίσουμε τὸν ἀγῶνα, καὶ μπράβο του, ἔτσι εἶναι. Καὶ θὰ ἤθελα νὰ πῶ ὅτι ἀφοῦ

βρισκόμαστε μπροστά σὲ σιγή τῶν ἀρχαιολόγων, τῶν Πανεπιστημίων καὶ ἄλλων ἀρμοδίων, μήπως πρέπει μὲ τὸν Τύπο νὰ τοὺς πολεμήσουμε; Τὸ συνέδριο καὶ τὸ συμπόσιο ποὺ εἰπώθηκε δὲν νομίζω ὅτι θὰ ἔφερνε τέτοια πίεση ἀπὸ ὅ,τι ὁ Τύπος. Ἀφοῦ ὁ κ. ὑπουργὸς ἔκανε δηλώσεις στὴ *Monde* νὰ κάνουμε καὶ ἐμεῖς ἢ δηλώσεις ἢ ἄρθρα, ἢ γράμματα σὲ ὅλον τὸν Τύπο, στὸν παγκόσμιον Τύπο. Μόνον ἔτσι ἴσως μπορέσουμε αὐτὴ τὴν φορὰ νὰ κερδίσουμε τὸν ἀγώνα. Εἶναι μεγάλη ἡ δύναμη τοῦ Τύπου καὶ τὴν τρέμουν, προπαντὸς οἱ πολιτικοί.

Κυριάκος Ἰωαννίδης: Θὰ ἤθελα νὰ ἀνασκευάσω τρόπον τινὰ τὴν ἀποψη περὶ γεωλόγων. Δὲν ἔχω ἀντίθεση ἰδιαίτερη μὲ αὐτὰ ποὺ ὁ φίλος κ. Μπέλας ἀνέφερε· θὰ ἤθελα νὰ πῶ τὸ ἐξῆς: καὶ ὁ κ. Paere εἶναι ἓνας ἐγκριτος ἐπιστήμονας καὶ εἰδικευόμενος στὸ τεταρτογενὲς καὶ ὁ κ. Μαριολάκος εἶναι καθηγητὴς μας, ὅπως εἶπε ὁ κ. Μπέλας, καὶ φυσικὰ ἀγαπητός, ἀλλὰ ὅσον ἀφορᾷ στὴ συγκεκριμένη μελέτη, τὴν ὁποίαν ἔτυχε νὰ διαβάσω, ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι ἀναφέρεται στὴν παλαιοκλιματολογία, κάνει μία σημαντικὴ ἀναδρομὴ πρὸς τὰ πίσω καὶ δὲν τεκμηριώνει μὲ στοιχεῖα κάποιες θέσεις οἱ ὁποῖες σχετίζονται εἰδικότερα μὲ τὴν ἀκτογραμμὴ τὴν ὁποίαν παρουσιάζει σ' ἓνα χάρτη-παράρτημα τῆς μελέτης. Καὶ αὐτὸ ποὺ θὰ ἤθελα νὰ παρατηρήσω τελικὰ εἶναι τὸ ἐξῆς: αὐτὴ ἡ μελέτη ποῦ ἔχει δημοσιευθεῖ, πῶς ἔχει βρεθεῖ στὰ χέρια μας; Παρατηρῶ ἐπίσης ὅτι ἡ μετάφρασή της εἶναι, θὰ ἔλεγα, ὄχι ἡ καλύτερη καὶ ἐπὶ πλέον εἶναι ἀποσπασματικὴ, μία συρραφὴ θέσεων οἱ ὁποῖες δὲν τεκμηριώνονται γενικὰ, ἀλλὰ, ταυτόχρονα, δὲν ἔχουμε καὶ στοιχεῖα αὐτῆ τῆ στιγμῆ μὲ τὰ ὁποῖα μπορούμε νὰ ἀνατρέψουμε τίς θέσεις τῆς μελέτης αὐτῆς. Λοιπὸν αὐτὸ ποὺ θὰ ἤθελα νὰ ἐπισημάνω ἐπίσης εἶναι ὅτι ἀναφέρεται εἰδικὰ στὴν περιοχὴ τοῦ Μαρα-

θώνα. Πιθανότατα σὲ κάποια συνεργασία νὰ προέκυψαν στοιχεῖα γιὰ τὴν περιοχὴ. Γεωλογικὰ ἐξετάζοντας τὸ γεγονός, δὲν θὰ περιμέναμε νὰ εἶναι αὐτὲς οἱ θέσεις οἱ ἀναμενόμενες, δηλαδὴ νὰ ἔχουμε μίαν ἀπόθεση ἰζημάτων στὴν περιοχὴ, μίαν παύση τῆς ἀπόθεσης αὐτῆς καὶ μίαν διαμόρφωση τῆς ἀκτογραμμῆς, ὅπως αὐτὴ ἔχει διαμορφωθεῖ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐννοῶ ἢ παρουσιαζόμενη ἀκτογραμμὴ, ἢ πρὸ 2.500 ἐτῶν, δὲν δικαιολογεῖ τὴ σημερινὴ ἀκτογραμμὴ.

Ὅμως δὲν ἔχουμε τὴν πρωτότυπη μελέτη, οὕτως ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ μελετήσουμε τὰ σχέδια τὰ ὁποῖα ἐπισυνάπτονται. Σὲ μίαν προσπάθεια γιὰ νὰ ἀξιολογήσω τὴ μελέτη τοῦ κ. Raere διαπίστωσα ὅτι ὑπάρχει μίαν ἄλλη σὲ ἀμερικάνικο περιοδικό, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ μελέτη δὲν μπόρεσα νὰ τὴν ἔχω στὰ χέρια μου. Λοιπόν, ἐὰν ὑπάρχει δυνατότητα νὰ μάθουμε τὴν προέλευση αὐτῆς τῆς μελέτης, τότε θὰ μπορούσαμε ἐνδεχόμενα νὰ ἔχουμε καὶ κάποια ἄλλη πιὸ συγκεκριμένη ἀποψη ἐπάνω στὸ θέμα ποὺ πραγματεύεται.

Πρόεδρος: Νομίζω ὅτι μπορούμε νὰ κλείσουμε καὶ θὰ εἶστε καὶ ὅλοι κουρασμένοι. Θὰ σᾶς διαβάσω ἓνα μικρὸ κείμενο τὸ ὁποῖο θέτω ὑπ' ὄψην σας, δηλαδὴ τὸ Συμβούλιο θέτει ὑπ' ὄψην σας, τὸ ἐξῆς:

«1. Σήμερα ἡ Γενικὴ Συνέλευση τῶν ἐταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κρίνει ὅτι ἡ πεδιάς τοῦ Μαραθῶνος ὁλόκληρη, ἀπὸ τὸ μικρὸ ἔλος καὶ τὸν Τύμβο τῶν Ἀθηναίων Μαραθωνομάχων σὲ νότια αὐτῆς ἕως τὸ μεγάλο ἔλος πρὸς Βορρὰν καὶ τὴν Κυνόσουρα σὲ βορειοανατολικά, καθὼς καὶ τὰ παρακείμενα πρηνῆ τῶν ὄρεων τῆς περιοχῆς, εἶναι μίαν ἔκταση γεωλογικὰ καὶ ἱστορικὰ ἐνιαία, ἢ ὁποῖα κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν χῶρο στὸν ὁποῖο διεξήχθη τὸ 490 π.Χ. μίαν ἀπὸ τῆς σπουδαιότερες μάχης τῆς

Ίστορίας, αὐτὴ ἢ ὁποία σὲ πολὺ μεγάλο βαθμὸ καθόρισε τὴν μετέπειτα πορεία τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ὅτι καὶ μόνο γι' αὐτὸν τὸν λόγο εἶναι ἀπόλυτη ἢ ἀνάγκη νὰ γίνει ἡ περιοχὴ αὐτὴ σεβαστὴ καὶ παντὶ τρόπῳ νὰ προστατευθεῖ ἀπὸ ὁποιοσδήποτε ἐπεμβάσεις ποὺ θὰ ἐπέφεραν καταστροφικὴ καὶ μὴ ἀναστρέψιμη ἀλλοίωση τῆς φυσιογνωμίας της. Δὲν ὑπάρχει καμία ἀπολύτως σοβαρὴ ἔνδειξη ὅτι ἡ ἀκτογραμμὴ τῆς ἐποχῆς τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος ἦταν οὐσιωδῶς διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ σημερινή, ὅπως διατείνεται ἡ μελέτη κάποιου ξένου. Διότι προσχώσεις τῆς ἐκτάσεως ποὺ πιθανολογοῦνται στὴ μελέτη αὐτὴ δὲν εἶναι γεωλογικὰ δυνατὲς παρὰ μόνον ἐκεῖ ὅπου ἐκβάλλουν ποταμοί, λ.χ. στὸν Μαλιακὸ ἢ τὸν Θερμαϊκὸ κόλπο, ὄχι ὅμως στὸν ὄρμο τοῦ Μαραθῶνος ὅπου τέτοιος ποταμὸς δὲν ὑπάρχει, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου εἶναι ἐπίσης ἀκατανόητος ὁ ἰσχυρισμὸς της ὅτι ὑπῆρχε ἄλλοτε στὸν ὄρμο γήινη προεξοχὴ ἢ ὁποία εἰσχωροῦσε στὴ θάλασσα τοῦ ὄρμου ἀλλὰ ἐξαφανίστηκε μὲ τοὺς αἰῶνες. Θὰ ἦταν ἐξ ἄλλου ἐπίσης ἀδιανόητη ἡ σύγκρουση πολλῶν δεκάδων χιλιάδων μαχητῶν, ἢ καταδίωξη τῶν ἠττημένων, ἢ πτώση αὐτῶν στὰ ἔλλα καὶ ἡ μεγάλη σφαγὴ τῶν μέσα σ' αὐτά, ἢ λυσσώδης τέλος μάχη ποὺ συνήφθη κατὰ τὴν ἐπιβίβαση τῶν διασωθέντων στὰ πολυάριθμα πλοῖα ποὺ ἦσαν ἀγκυροβολημένα, χωρὶς τὴν παραδοχὴ μιᾶς ἱκανῆς ὀπωσδήποτε ἐκτάσεως γῆς, ἢ ὁποία μὲ ἀσφάλεια μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε ὅτι ἦταν παραπλήσια τῆς σημερινῆς, ἀφοῦ καὶ σήμερα ἀκόμη διασώζει τὰ ὑπολείμματα τοῦ ἔλους στὸ ὁποῖο ἔπεσαν καὶ κατεκόπησαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Πέρσες.

2. Ἡ Ἐταιρεία ὅμως ἐπισημαίνει ἐπίσης ὅτι σημαντικότερα ἀρχαιολογικὰ κατάλοιπα διαφόρων ἐποχῶν, ἐκτεινομένων ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἕως καὶ τοὺς ρωμαϊκοὺς, ἀφθονοῦν σὲ ὁλόκληρην τὴν περιοχὴ καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν ἄλλα μὲν ἔχουν ἤδη ἀποκαλυφθεῖ, ἄλλα ὅμως εἶναι βέβαιον ὅτι εἶναι ἀκόμη σκεπασμένα ἀπὸ ἐπιχώσεις αἰώνων, ὅπως καταδεικνύεται ἀπὸ τὴν πρόσφατη ἀνεύρεση ἀγάλματος τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν σὲ τούτῃ τὴν περιοχὴ. Ἔτσι, θέλει νὰ πιστεῦει, ὅτι καμία

συνείδηση ανθρώπου πού σέβεται καὶ ἀγαπᾷ τὴν πολιτιστικὴ κληρονομιά αὐτοῦ τοῦ τόπου δὲν θὰ ἀνεχθεῖ ἐπεμβάσεις οἱ ὁποῖες θὰ μπορούσαν νὰ προκαλέσουν ἀνήκεστη καταστροφὴ ἀρχαίων ἢ ἔστω τὴν περιθωριοποίηση μέρους αὐτῶν ἔναντι ὁποιουδήποτε ὀφέλους ἄλλου εἶδους.

3. Ἡ Ἐταιρεία εἰσηγεῖται τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς στὴν Πολιτεία: ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν θεσμικὴ, σὲ ἐθνικὸ καὶ διεθνὲς ἐπίπεδο, κατοχύρωση τῆς διατήρησης τῆς πεδιάδος ὀλόκληρης, τὴν ἐκπόνηση μελέτης ἀναπλάσεως καὶ ἀναδείξεως αὐτῆς σὲ τόπο παγκοσμίου προσκυνήματος, καὶ συνάμα ἐθνικὸ καὶ διεθνὴ συναγερμὸ γιὰ τὴν χρηματοδότηση τῆς μελέτης καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ ἐκτέλεση τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα θὰ προβλέπει.

Ἡ Ἐταιρεία μας, ἐπισημαίνοντας ὅτι λαοὶ ἐπιλήσμονες τῆς πολιτιστικῆς κληρονομίας τους εἶναι ἀναπόφευκτα καταδικασμένοι νὰ ἐξαφανισθοῦν, ἐλπίζει ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἀναμετρήσουν στὸ τέλος τὶς συνέπειες μιᾶς ἀποφάσεως ἢ ὁποῖα ἔχει ἤδη καταδικασθεῖ ἐδῶ καὶ στὸ Ἐξωτερικὸ ἀπὸ πολλοὺς καὶ κορυφαίους λάτρεις τῆς χώρας, καὶ τῆς προσφορᾶς τῆς στὸν παγκόσμιο πολιτισμὸ, καὶ ὅτι θὰ ἀποδειχθοῦν ἄξιοι ἀπόγονοι ἐκείνων οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν θυσία τους θεμελίωσαν αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς εὐγενεῖς ἀρχὲς πάνω στὶς ὁποῖες στηρίζεται ἀπὸ τότε ἡ πολιτισμένη ἀνθρωπότης».

Γεώργιος Δεσπίνης: Τὸ κείμενο αὐτό, μὲ τὸ ὁποῖο συμφωνῶ ἀπόλυτα, εἶναι μακρὸ καὶ ἀπηχεῖ τὶς ἀπόψεις τοῦ Συμβουλίου. Ἐδῶ μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι πού νὰ ἔχουν κάπως διαφορετικὲς ἀπόψεις. Ἐπιμένω σ' ἓνα κείμενο πολὺ σύντομο ἀλλὰ καὶ πολὺ αὐστηρό. Κάποτε πρέπει νὰ πάψουμε νὰ τοὺς θωπεύουμε, καὶ ἐπίσης πρέπει νὰ εἶναι μεθοδευμένο. Ἡ Συνέλευση αὐτὴ νὰ ἀποφασίσει ἓνα κείμενο τὸ ὁποῖο θὰ δεσμευθεῖ τὸ Συμβούλιο νὰ τὸ στείλει ἔξω, νὰ δοθεῖ στὶς ἐφημερίδες, νὰ μεταφραστεῖ.

Πρόεδρος: Δὲν γίνονται αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἡ Συνέλευση συνεκλήθη κατ' ἀρχήν, γιὰ νὰ ἐπιδοκιμάσει ἢ νὰ ἀποδοκιμάσει τὶς ἐνέργειες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, τὶς ὁποῖες ἔχει κάνει ἕως τώρα καὶ κατὰ συνέπεια αὐτὴ ἡ ἀνακοίνωση ἢ ὁποία σᾶς διαβάστηκε προηγουμένως ἀποτελεῖ ἓνα εἶδος συνοψίσεως, ἃς ποῦμε, τῶν ἐνεργειῶν οἱ ὁποῖες ἔγιναν καὶ τῶν ἀπόψεων οἱ ὁποῖες ἐπικρατοῦν στὸ Συμβούλιο.

Κωνσταντῖνος Παπαπάνος: Κάνω μία πρόταση. Νὰ ἐξουσιοδοτηθεῖ τὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας γιὰ περαιτέρω ἐνέργειες.

Πρόεδρος: Ἡ Συνέλευση ἐγκρίνει ὅσα ἔγιναν ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο;

Κωνσταντῖνος Παπαπάνος: Ὁμοφώνως (χειροκροτήματα).

Ἡλίας Οἰκονόμου: Φρονῶ ὅτι στὸ ψήφισμα, γιὰ νὰ μὴν εἶναι μόνον ἡ ἀπόρριψη ἢ ἄρνηση τῶν θέσεων τοῦ Ἵπουργείου, πρέπει νὰ μπεῖ καὶ μία θέση, αὐτὴ τὴν ὁποία πρότεινε ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος· νὰ προτείνουμε τὸ Ἑλληνικό. Διότι λέμε ὅχι Μαραθῶνα καὶ πᾶμε σὲ μακρινὰ μέρη. Δὲν μᾶς πειράζει καὶ δὲν μᾶς μειώνει νὰ κάνουμε μία πρόταση τελικὴ, θετικὴ. Θεωρῶ πολὺ λογικὴ τὴν πρόταση γιὰ τὸ Ἑλληνικό. Ἐπειδὴ ρίχτηκαν βολές κατὰ τῶν Πανεπιστημίων, νομίζω ὅτι γιὰ ἓναν ἀκόμα λόγο δὲν πρέπει νὰ εἶναι μία, ἐφ' ἅπαξ, τελικὴ ἐνέργεια τῆς Ἑταιρείας. Θὰ πρέπει νὰ σκεφτεῖ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο σοβαρὰ τὴν πρόταση καὶ τοῦ κ. Λάβθα καὶ ἄλλων περὶ συγκροτήσεως μιᾶς ἡμερίδας ἢ διημερίδας ὅπου νὰ κληθοῦν πάντες, πάντες οἱ δυνάμενοι νὰ ἔχουν σοβαρὴ γνώμη, καὶ οἱ σύμβουλοι τοῦ

Υπουργείου, για να μιλήσουμε για τὸ θέμα. Νὰ ὑπάρχει δηλαδή μία ὀργάνωση εἰς βάθος τῆς ἀντιδράσεως τῆς Ἑταιρείας.

Πρόεδρος: Παρακαλῶ, δὲν θὰ ἤθελα νὰ ἐπεκταθοῦμε περισσότερο. Νομίζω ὅτι μπορούμε νὰ συμπληρώσουμε τὸ κείμενο πὸν σᾶς διάβασα μὲ κάποιες ὑποδείξεις τοῦ τύπου αὐτοῦ πὸν ἐλέχθη ἀπὸ τὸν κ. Δεσπίνη καὶ νὰ ἐξουσιοδοτηθεῖ τὸ Συμβούλιο νὰ αὐξήσει τὸ κείμενο αὐτὸ μὲ κάποιες πρόσθετες παρατηρήσεις καὶ μὲ ἐνέργειες πὸν θὰ γίνουν σὲ δεύτερο βαθμὸ, δηλαδή πὸν πέρα ἀπὸ τὴ σημερινή μας συγκέντρωση. Ἐὰν ἡ Συνέλευση ἐγκρίνει καὶ αὐτὸ, ἀφοῦ ἔχει ἐγκρίνει ἤδη τὰ γενόμενα μέχρι τοῦδε, ἐὰν ἐγκρίνει ἀπὸ ἄνω καὶ πέρα νὰ προχωρήσει λοιπὸν τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο στὶς ἐνέργειες ἐκείνες πὸν χρειάζονται, πὸν κρίνει τὸ Συμβούλιο ὅτι εἶναι χρήσιμες γιὰ τὴν προώθηση τῆς ὑπόθεσης αὐτῆς, σᾶς παρακαλῶ νὰ ἔχουμε τὴ γνώμη σας ἐπ' αὐτοῦ. Ἐγκρίνει λοιπὸν ἡ Συνέλευση;

Φωνές: Ἐγκρίνεται, ἐγκρίνεται (χειροκροτήματα).

Πρόεδρος: Εὐχαριστῶ· λύεται ἡ συνεδρίαση.

Ὁ Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Σ. ΔΟΝΤΑΣ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
ΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ

Τὴν ἐπομένη τῆς Συνέλευσης, 5 Ἀπριλίου 2001, συντάχθηκε, κατ' ἐντολὴν τῆς Συνέλευσης, τὸ ἀκόλουθο ψήφισμα τὸ ὁποῖο καὶ δημοσιοποιήθηκε αὐθημερόν:

ΨΗΦΙΣΜΑ

Ἡ Γενικὴ Συνέλευση τῶν ἐταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας συνῆλθε ἐκτάκτως στὶς 4 Ἀπριλίου 2001 καὶ ἐνημερώθηκε λεπτομερέστατα ἀπὸ τὸν Γενικὸ Γραμματέα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Ὀλυμπιακοῦ κωπηλατοδρομίου στὸν Μαραθῶνα.

Ἡ Γενικὴ Συνέλευση ἐκφράζει τὴν ἐντονότατη ἀντίθεσή της κατὰ τῆς σχεδιαζομένης βεβηλώσεως τοῦ χώρου τοῦ Μαραθῶνος ἢ ὅποια θὰ προκαλοῦσε «κεφαλικὴν μείωσιν» γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα διεθνῶς, ὡς μὴ σεβομένην τὰ ἀνήκοντα εἰς ἑαυτὴν καὶ εἰς τὸν δυτικὸν κόσμον πολύτιμα ἱστορικὰ κειμήλια.

Θεωρεῖ ἀνεξήγητη τὴν πείσμονα ἐπιμονὴ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ νὰ δεχθεῖ ἐναλλακτικὴ λύση, εἴτε τῆ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων εἴτε τὸν ἤδη κενὸ χῶρο τοῦ ἀεροδρομίου Ἑλληνικοῦ, εἴτε τῆ λίμνη τοῦ Λαγκαδᾶ, ἢ ὅποια εἶχε καὶ παλαιότερα προταθεῖ καὶ συζητηθεῖ.

Καλεῖ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας νὰ ἐξακολουθήσει νὰ καταβάλλει κάθε προσπάθεια ὥστε νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ ἐκτέλεση τοῦ ὑπάρχοντος σχεδίου, τὸ ὁποῖο θὰ ἦταν ἕνα πραγματικὸ ἄγος καὶ θὰ ἐκλόνιζε τὸ γόητρο καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς Ἑλλάδος ὡς πολιτισμένου κράτους μὲ ὑψηλὴ συνείδηση τῶν ἔναντι τῆς Ἱστορίας καθηκόντων του.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες τοῦ 2004 πρέπει νὰ εἶναι σύμβολον ἐξάρσεως καὶ ὄχι καταστροφῆς.

Α΄ Τακτική Γενική Συνέλευση τοῦ 2001

ΠΡΑΚΤΙΚΟ

Στὴν Ἀθήνα, σήμερα Κυριακὴ 13 Μαΐου 2001, ὥρα 9 π.μ. ἔλαβε χώρα στὴ μικρὴ αἴθουσα τοῦ μεγάρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, Πανεπιστημίου 22, ἡ Πρώτη Τακτικὴ Συνέλευση τῶν ἐταίρων ἀπὸ τοὺς ὁποίους παραβρέθηκαν οἱ ἑξῆς:

75. Δοντᾶς Γεώργιος, 306. Πετράκος Βασίλειος, 350. Σωτηρακοπούλου Παναγιώτα, 276. Παπαδημητρίου Γραμμένου Ἄννα, 298. Πάρδαλη Εἰρήνη, 239. Μπρούσκαρη Μαρία, 180. Λεονάρδου Μαντλέν, 347. Shelton Kim, 21. Βασιλικῶ Ντόρα, 74. Δοντᾶ Βισβίτση Δόμνα, 212. Μινῶτος Διονύσιος, 64. Δελμούζου Πέππα Κωνσταντίνα, 173. Λαδᾶ Μινῶτου Μαρία, 121. Κανίνιας Σπυρίδων, 83. Eickstedt Klaus Valtin von, 321. Πωλογιώργη Μέλπω, 313. Πολέμης Δημήτριος, 114. Καλογερόπουλος Κωνσταντῖνος, 24. Βελισσαρίου Παναγιώτης, 371. Τσελίκας Παναγιώτης, 175. Λαζαρίδου Θάλεια, 47. Παντελίδου Γκόφα Μαρία, 130. Κοζομπόλης Δημήτριος, 159. Κριτζᾶς Χαράλαμπος, 201. Μαραγκοῦ Λίλα, 78. Δροσογιάννη Φανή, 287. Παπανικολάου Ἑλενα, 46. Γκιολῆς Νικόλαος, 217. Μιχαηλίδου Ἄννα, 11. Ἀρβανιτόπουλος Σταῦρος, 322. Ραυτοπούλου Ἑλεάνα, 291. Παπαποστόλου Ἰωάννης, 106. Ἰακωβίδου Ἀθηνᾶ, 289. Παπαντωνίου Ροζαλίνδη, 394. Χατζημιχάλης Ἰωάννης, 190. Μαζαράκης Αἰνιᾶν Ἀλέξανδρος, 362. Τουρναβίτου Ἰφιγένεια, 259. Οἰκονομίδου Μάντω, 179. Λεμπέση Ἀγγελικὴ, 194. Μαλούχου Τουφάνο Φανή, 359. Τουλούπα Εὗη, 213. Μιράσγεζη Μαρία, 396. Χατζόπουλος Μιλτιάδης, 314. Πολυχρονάκου Σγουρίτσα Παναγιώτα, 257. Οἰκονομάκου Μαρία, 62. Δεκουλάκου Ἰφιγένεια, 118. Καμπίτογλου Ἀλέξανδρος, 400. Χριστόπουλος Παναγιώτης, 87. Ἐφραίμογλου Λάζαρος, 104. Θεοχάρη Σ. Μαρία, 331. Σεργόπουλος Γεώρ-

γιος, 290. Παπαπάνος Κωνσταντῖνος, 258. Οἰκονομίδης Γεώργιος, 134. Κόκκου Ἀγγελική, 65. Δεπάστας Νικόλαος, 334. Σιμωτᾶς Παναγιώτης, 305. Πέννας Χαράλαμπος, 261. Οἰκονόμου Ἡλίας, 26. Βικέλα Εὐγενία, 105. Ἰακωβίδης Σπυρίδων, 15. Βαγιακάκος Δικαῖος, 59. Δανηλίδου Δέσποινα, 338. Σκορδᾶ Δέσποινα, 264. Παλαιοκρασσᾶ Λυδία, 150. Κουνουπιώτου Μανωλέσσου Ἑλένη, 401. Χριστοπούλου Δωροθέα, 323. Ρήγας Κωνσταντῖνος, 312. Πλάτων Ἐλευθέριος, 368. Τσάκος Κωνσταντῖνος, 198. Μανουηλίδου Ἄννα, 252. Ντούμας Χρῆστος, 84. Ἐτζέογλου Ροδονίκη.

Τὸν λόγο ἔλαβε ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κ. Γεώργιος Δοντᾶς ὁ ὁποῖος πρότεινε ὅπως, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 31 τοῦ Ὁργανισμοῦ, ἐκλεγοῦν μὲ φανερὴ ψηφοφορία τὰ μέλη τοῦ Προεδρείου τῆς Συνέλευσης. Ἐκλέχθησαν ὁμοφώνως ἡ κυρία Λίλα Μαραγκοῦ ὡς Πρόεδρος, ὁ κ. Χαράλαμπος Κριτζᾶς ὡς Ἀντιπρόεδρος, ἡ κυρία Ντόρα Βασιλικοῦ ὡς Α΄ Γραμματεὺς, καὶ ἡ κυρία Μέλπω Πωλογιώργη ὡς Β΄ Γραμματεὺς. Ὡς ψηφολέκτες ἐκλέχθησαν ὁ κ. Κωνσταντῖνος Καλογερόπουλος καὶ ὁ κ. Klaus Valtin von Eickstedt.

Ἡ Πρόεδρος τῆς Συνέλευσης εὐχαρίστησε τοὺς ἐταίρους γιὰ τὴν ἐκλογή της ὡς καὶ γιὰ τὴν ἐκλογή τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ Προεδρείου καὶ τοὺς κάλεσε νὰ ἐκλέξουν μὲ μυστικὴ ψηφοφορία τὰ πέντε μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας γιὰ τὴ χρήση τοῦ 2001. Ἡ κάλπη ἔκλεισε στὶς 9.30 π.μ. Μετὰ ἀπὸ τὴν καταμέτρηση τῶν ψήφων ἡ Πρόεδρος τῆς Συνέλευσης ἀνακοίνωσε ὅτι ἐψήφισαν 72 ἐταῖροι. Βρέθηκαν 72 φάκελοι στὴν κάλπη. Ἡ προσέλευση ἐταίρων συνεχίσθηκε καὶ μετὰ τὸ κλείσιμο τῆς κάλπης καί, ἐνὸς ἡ Συνέλευση βρισκόταν σὲ ἐξέλιξη, οἱ ἐξῆς ἐταῖροι ἐζήτησαν νὰ ἐγγραφοῦν στὸν κατάλογο τῶν παραστάντων καὶ νὰ ὑπογράψουν:

188. Λῶλος Ἰωάννης, 90. Ζαφειροπούλου Φωτεινή, 234. Σημαντώνη Μπουρνιᾶ Εὐαγγελία, 469. Δημακοπούλου Αἰ-

κατερίνη, 411. Δημακόπουλος Ἰορδάνης, 403. Χωρέμη Ἄλ-
κηστis, 385. Χαιρέτη Μαρία, 148. Κούγκου Ἐλένη, 353.
Τελεβάντου Χριστίνα, 174. Λαζαρήs Ἀνδρέας, 204. Μαυρο-
γιάννης Διονύσιος, 355. Τζαμπζής Ἰωάννης, 137. Κόνσολα
Ντόρα, 109. Καλαμάκης Διονύσιος, 112. Καλλιγᾶς Παῦλος,
207. Μαχαίρα Βασιλική.

Ὁ κ. Λάζαρος Ἐφραίμογλου πρότεινε καὶ ἡ Πρόε-
δρος τῆς Συνέλευσης ἐνέκρινε, γιὰ νὰ ἐξοικονομηθεῖ χρόνος, νὰ
γίνει ἡ διαλογὴ τῶν ψήφων ἐνόσω ἡ Συνέλευση θὰ προχωρεῖ
στὰ θέματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Πρόεδρος τῆς Συνέλευσης κάλεσε τὸν
Γενικὸ Γραμματέα τοῦ Συμβουλίου νὰ ἐκθέσει τὰ πεπραγμένα
τοῦ 2000, ὁ ὁποῖος εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ σημερινὴ Πρώτη Τακτικὴ Συνέλευση τῆς χρο-
νιᾶς καὶ ἡ Ἑκτακτὴ τῆς 4ης Ἀπριλίου ἔχουν τοῦτο τὸ
ἰδιαιτέρο: εἶναι οἱ πρῶτες τοῦ τρίτου αἰῶνα στὸν ὁποῖο
βρίσκεται ἐδῶ καὶ 4 1/2 μῆνες ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑται-
ρεία. Κατὰ τὰ 164 χρόνια ποὺ πέρασαν ἡ Ἑταιρεία
ἀντιμετώπισε τρικυμίες, ἀντιξοότητες καὶ ἐχθρότητες.
Ὅλα ξεπεράστηκαν, γιὰτὶ ἡ Ἑταιρεία ἔχει ὡς θεμέλιο
ἀκαταμάχητο κάτι ποὺ δὲν συναντᾶ κανεὶς συχνά: τὶς
ιδέες. Πιστεύουμε, χωρὶς νὰ εἴμεθα καὶ ὑπερβολικὰ
αἰσιόδοξοι, ὅτι ἡ Ἑταιρεία θὰ συνεχίσει καὶ στὸ μέλλον
τὴν ἴδια πορεία. Αὐτὸ ὅμως θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὴν πίστη
τῶν διαδόχων μας στοὺς βασικοὺς σκοποὺς ποὺ καθόρι-
σαν οἱ ἰδρυτές τῆς ἐταῖροι.

Πρὶν σᾶς ἐκθέσω τὰ ὅσα ἔκανε τὸ Συμβούλιο κατὰ
τὸ 2000, μνημονεύω μὲ λύπη ὅτι κατὰ τὴ χρονιὰ αὐτὴ
ἡ Ἑταιρεία ἔχασε πολὺτιμους ἐταίρους. Στις 4 Ἰανουα-
ρίου τὸν Σπυρίδωνα Μαρκεζίνη, στις 23 Ἰανουαρίου τὸν
Ἰωάννη Καραγιαννόπουλο, στις 7 Μαΐου τὸν Ὅμηρο
Thompson, στις 31 Μαΐου τὸν Νικόλαο Οἰκονομίδη,
στις 9 Ἰουλίου τὸν Herbert Hunger, στις 7 Σεπτεμ-

βρίου τὴν Εἰρήνη Καλλιγᾶ, στίς 30 Σεπτεμβρίου τὴν Ἰωάννα Τσάτσου, τὴν 1 Νοεμβρίου τὸν Steven Runciman, στίς 13 Δεκεμβρίου τὸν Pierre Demargne. Μέσα στὸ 2001 χάσαμε ἀκόμη δύο ἐταίρους, στίς 4 Μαρτίου τὸν Hans Walter καὶ στίς 24 τοῦ ἴδιου μήνα τὸν Nicholas Hammond.

Ἀπὸ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα τῆς Ἑταιρείας θὰ σᾶς μνημονεύσω μόνο ἓνα, τὸ ὁποῖο δὲν περιλαμβάνεται στὴν ἔκθεση τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας καὶ τοῦ Ὁρκωτοῦ Ἐλεγκτοῦ, τὸ τῆς οἰκοδομῆς τῆς λεωφόρου Συγγροῦ. Ὁλοκληρώθηκαν οἱ μακρότατες διαδικασίες τῆς ἔκδοσης τῆς οἰκοδομικῆς ἄδειας ἣ ὁποία, περιέργως, συνάντησε ἐπὶ σειρὰν μηνῶν ἐμπόδια τὰ ὁποῖα ξεπεράστηκαν.

Αὐτονόητο εἶναι ὅτι τὰ ἀρχιτεκτονικὰ καὶ μηχανολογικὰ σχέδια εἶναι πλήρη καὶ ἀπὸ τοὺς ἐνοικιαστῆς τῶν παλαιῶν καταστημάτων ἔχει μείνει μόνο ἓνας ὁ ὁποῖος ἀποχωρεῖ καὶ αὐτός.

Ἀνασκαφὲς καὶ ἔρευνες κατὰ τὸ 2000 ἔγιναν στὸν Ραμνούντα, στὸ Τσέπι Μαραθῶνος, στὴ Βραυρώνα, στὴ Σκάλα Ὠρωποῦ, στὴν Καλλιθέα Πατρῶν, στὴ Μεσσήνη, στὴν Ἐπίδαυρο, στὴν Ἰκλαινα Μεσσηνίας, στὸν Θέρμο, στὴν Παντάνασσα Φιλιππιάδος, στὴ Δωδώνη, στὴ Μινῶα Ἀμοργοῦ, στὸ Ἀκρωτήρι Θήρας, στίς Ἀρχάνες, στὴ βασιλικὴ τοῦ Λεχαίου, στὸ γυμνάσιο τῆς Ἀμφιπόλεως, στὴ Ζάκρο καὶ στὴν Κύπρο. Τὴν ἀναλυτικὴ περιγραφή τους θὰ ἐκθέσω σὲ λίγο.

Ἡ οἰκονομικὴ διαχείριση τῆς Ἑταιρείας ἔγινε, ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, σύμφωνα μὲ τοὺς λογιστικὸς κανόνες τῆς Ἑταιρείας, τὸν Ὄργανισμό καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους καὶ ἐλεγχόταν καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους ἀπὸ τὸν Ὁρκωτὸ Ἐλεγκτὴ κ. Στυλιανὸ Παπανικολάου. Ὁ ἔλεγχος τῶν ἐνταλμάτων τῶν ὑπολόγων ἔργων γινόταν συνεχῶς ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Ἐσωτε-

ρικού Έλέγχου. Αναλυτική έκθεση για τή διαχείριση που άσκήθηκε θα ακούσετε μετά τήν έκθεσή μου.

Η Βιβλιοθήκη τής Έταιρείας πλουτίστηκε κατά τὸ 1999 με 1167 νέους τόμους: 457 ἀπὸ ἀγορά, 486 ἀπὸ ἀνταλλαγή καὶ 224 ἀπὸ δωρεά. Βιβλιοδετήθηκαν ἐπίσης 401 τόμοι, παλαιοὶ καὶ νέοι, καὶ ἔγινε χρήση τής Βιβλιοθήκης ἀπὸ 2002 μελετητές. Ὁ σεισμὸς τής 7ης Σεπτεμβρίου 1999 εἶχε προκαλέσει μικρὲς ζημιὲς στήν αἴθουσα τής Βιβλιοθήκης. Ὅλες ἐπισκευάσθηκαν καὶ συγχρόνως ἀνανεώθηκε τὸ παλαιὸ δάπεδο, τὰ τραπέζια τῶν ἀναγνωστῶν, τοποθετήθηκαν νέα φωτιστικὰ σώματα, ἀνεξάρτητη θέρμανση καὶ ψύξη καί, κυρίως, ἀντικαταστάθηκαν τὰ τεράστια ὑαλοστάσια τής ὁδοῦ Ὅμηρου με νέα πού προστατεύουν ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὸν θόρυβο. Κατὰ τοὺς λόγους τρίτων, τὸ ἀναγνωστήριό τής Βιβλιοθήκης μας εἶναι τὸ πλέον εὐχάριστο ὅλων τῶν δημοσίας χρήσεως βιβλιοθηκῶν. Ἀνανέωση ἔγινε καὶ στήν μεγάλη αἴθουσα τῶν διαλέξεων τοῦ μεγάρου, ἡ ὁποία ἔπειτα ἀπὸ συνεχὴ χρήση ἐπὶ 43 χρόνια ἔδειχνε γερασμένη.

Κατὰ τὸ 2000 ἐκδόθηκαν οἱ τόμοι τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1998, τής Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τοῦ 1999, τοῦ Ἔργου τοῦ 1999 καὶ τοῦ Μέντορος τοῦ 2000.

Ἀνατύπωσις ἔγινε μία, τοῦ βιβλίου τοῦ Χρήστου Τσουντα, *Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου*, καὶ ἐκδόσεις στήν ἀγγλικὴ ἔγιναν τῶν βιβλίων τής κυρίας Μαρίας Παντελίδου Γκόφα, *Νεολιθικὴ Ἀττικὴ* καὶ τής κυρίας Ντόρας Βασιλικοῦ, *Μυκηναϊκὰ σφραγιστικὰ δακτυλίδια*. Ἄλλα νέα βιβλία εἶναι τοῦ Ἰωάννου Ἀκαμάτη, *Ἐνσφράγιστες λαβὲς ἀμφορέων ἀπὸ τήν ἀγορὰ τής Πέλλας*, τοῦ Ἀναστασίου Ὀρλάνδου, *Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ Τὰ παλάτια καὶ τὰ σπίτια τοῦ Μυστρά*, καί, τέλος, τὸ βιβλίο τοῦ κ. Πέτρου Θέμελη,

Ἡρώες καὶ Ἡρώα στὴ Μεσσήνη, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὸν πρῶτο τόμο τῆς δημοσίευσης τῆς ἀνασκαφῆς Μεσσήνης. Τρεῖς ἀκόμη τόμοι γιὰ τὰ μνημεῖα τῆς Μεσσήνης ἐτοιμάζονται.

Συνεπῆς ἡ Ἐταιρεία πρὸς τις ἀρχές πού καθορίζει ὁ Ὄργανισμός της διένειμε δωρεὰν στὶς Ἐφορεῖες τῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Κράτους, σὲ Ἀρχαιολογικὲς Βιβλιοθήκες καὶ σὲ Ἑλληνες ἀρχαιολόγους βιβλία ἀξίας 30.000.000 δραχμῶν.

Σημαντικότερο ἐπιστημονικὸ ἔργο συντελέστηκε μέσα στὴν Ἐταιρεία. Πρῶτα μνημονεύω, τὴν αὔξηση τοῦ Ἀρχείου ὡς πρὸς τὸ Φωτογραφικὸ Τμῆμα τὸ ὁποῖο συνεχῶς πλουτίζεται καὶ κατόπιν τὸ Τμῆμα Σχεδίων ὅπου ἀκατάτακτα καὶ ἄγνωστα πολυτίμητα σχέδια βρίσκουν τὴ θέση τους. Στὸ Τμῆμα τοῦ Σχεδιαστήριου ἐξ ἄλλου συνεχίστηκε ἡ ἐκπόνηση τῶν πινάκων τοῦ Ἀτλαντος τῶν Μυκηνῶν πού γίνεται ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Σπύρου Ἰακωβίδη. Ἐλπίζουμε ὅτι τὸ μεγαλεπήβολο αὐτὸ ἔργο, ὁ πρῶτος ἐλληνικὸς ἀρχαιολογικὸς ἄτλας, θὰ κυκλοφορηθεῖ μέσα στὸν χρόνον πού διανύουμε.

Τοῦ Ἀρχείου τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) παραδόθηκε στὸ Συμβούλιο τὸ πλήρες χειρόγραφο τοῦ τετάρτου τόμου μὲ τὴν τοπογραφικῶς κατατεταγμένη ὕλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς πρώτης περιόδου (1837-1860), ἔργο τῆς κυρίας Γεωργίας Μαλούχου. Παραδόθηκε ἐπίσης καὶ ὁ πέμπτος τόμος μὲ τὴν τοπογραφικὴ κατάταξη τῆς ὕλης τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Conze, *Τὰ ἀττικὰ ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα*, τὸ ὁποῖο συνέταξε ἡ κυρία Οὐρανία Βιζυηνοῦ. Μὲ τοὺς πέντε αὐτοὺς τόμους τῆς σειρᾶς APMA ἀρχίζει πλέον νὰ σχηματίζεται ἡ ἀληθινὴ εἰκόνα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, μὲ τὴ συστηματικὴ τοπογραφικὴ κατάταξη τῶν ἀπεύρων εὐρημάτων τῶν παλαιῶν ἀνασκα-

φῶν καὶ ἐκείνων ποὺ βρίσκονταν τυχαίως. Τοῦ δευτέρου ἔργου ποὺ ἐκπονεῖται στὴν Ἑταιρεία, τοῦ *Συντάγματος τῶν Ἐπιτυμβίων Μνημείων τῆς Ἀττικῆς (ΣΕΜΑ)*, παραδόθηκε ἐπίσης τὸ χειρόγραφο ποὺ περιέχει συλλογὴ 3.458 ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν τῆς Ἀττικῆς ποὺ δημοσιεύτηκαν μετὰ τὸ 1940, ἔτος ἔκδοσης τοῦ τετάρτου τόμου τῶν μετευχλειδίων ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου. Συντάκτες τοῦ τόμου εἶναι ἡ κυρία Βούλα Μπαρδάνη καὶ ὁ κ. Γεώργιος Παπαδόπουλος. Τμῆμα τοῦ τόμου ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τὸν ὁμιλοῦντα.

Ὅπως γίνεται φανερό, τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ Ἑταιρεία, ὡς Συμβούλιο, ἔχει συμβάλει οὐσιαστικά στὴν πρόοδο τῆς ἀρχαιογνωσίας καὶ τῆς ἐπιγραφικῆς, μὲ τοὺς πέντε τόμους τοῦ *ΑΡΜΑ*, τὸν νέο τόμο τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ *ΣΕΜΑ*, τὶς *Ἐπιγραφές τοῦ Ὠρωποῦ* καὶ τὶς *Ἐπιγραφές τοῦ Ραμνοῦντος* τοῦ ὁμιλοῦντος. Σύνομα θὰ ἰδοῦν τὸ φῶς οἱ τόμοι μὲ τὶς ἐπιγραφές δύο ἄλλων μεγάλων ἀνασκαφῶν τῆς Ἑταιρείας, τῆς Ἐλευσίνος καὶ τῆς Μεσσήνης. Καὶ τὰ δύο ἔργα βρίσκονται στὸ τυπογραφεῖο.

Ἡ Ἑταιρεία φιλοξένησε Ἕλληνας καὶ ξένους ἀρχαιολόγους στὸν ἕνα ἐκ τῶν ξενίωνων της. Ὁ δεύτερος γιὰ τὸν ὁποῖο ἔχετε ἀκούσει καὶ τὰ προηγούμενα χρόνια εἶναι πλέον πλήρως ἐξοπλισμένος καὶ πρόκειται νὰ φιλοξενήσει, κατὰ τὸν ὄρο τῆς κυρίας Ἀγγελικῆς Ἀνδρειωμένου, ὀρθοδόξους ἐπιστήμονες καὶ φοιτητὲς τῆς ἀρχαιολογίας. Ἐχομε ἀλληλογραφήσει ἀπὸ μακροῦ χρόνου μὲ τοὺς πρέσβεις μας στὴν Μόσχα καὶ σὲ ἄλλες ὀκτώ πρωτεύουσες κρατῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης (Τιφλίδα, Πράγα, Βουκουρέστι, Βαρσοβία, Κίεβο, Μίνσκ, Σόφια, Μπρατισλάβα), οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβαν τὸ ἔργο τῆς ἐνημέρωσης τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῶν χωρῶν ὅπου εἶναι διαπιστευμένοι.

Ἡ Ἐταιρεία ἦλθε ἀρωγὸς σὲ συγγενῆ ἰδρύματα ἢ συνεισέφερε γιὰ τὴν ἐκπόνηση μεγάλων ἀρχαιογνωστικῶν ἔργων. Μνημονεύω τὴν Ἐταιρεία Λακωνικῶν Σπουδῶν τῆς ὁποίας ψυχὴ εἶναι ὁ ἑταῖρος μας κ. Δικαῖος Βαγιακάκος, ἀκάματος ἐρευνητῆς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ τὴν Ἐταιρεία Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν τὴν ὁποία ὡς πνευματικὸς στύλος στηρίζει ὁ ἑταῖρος μας κ. Τάσος Γριτσόπουλος, ὁ ἱστορικὸς τῆς Πελοποννήσου. Ἐνίσχυσε ἐπίσης τὸ *Εἰκονογραφημένο Λεξικὸ τῆς Κλασικῆς Μυθολογίας* καὶ τὸ μέγα ἔργο πού διευθύνει ὁ ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Peter Fraser, *Λεξικὸ τῶν ἐλληνικῶν κυρίων ὀνομάτων*. Τὸ λεξικὸ αὐτὸ ἀποτελεῖ μνημεῖο τῆς ἐπιστήμης.

Τὸ τελευταῖο ζήτημα τὸ ὁποῖο θὰ σᾶς ἐκθέσω πολὺ σύντομα, εἶναι τὸ τοῦ Μαραθῶνος. Δὲν ἀνήκει στὴ δραστηριότητα τοῦ 2000 ἀλλὰ τοῦ ἔτους πού διανύουμε. Ἡ σημασία του ὅμως ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀπόψεως εἶναι θεμελιώδης γιὰ τὴν Ἐταιρεία καὶ γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνες. Τὴν ὅλη ἱστορία τὴν γνωρίζετε ἀπὸ τὰ πυκνὰ δημοσιεύματα στὸν Τύπο, ἀπὸ ὅσα ἐλέγχθησαν στὴν Ἑκτακτὴ Γενικὴ Συνέλευση τῆς 4 Ἀπριλίου καὶ ἀπὸ τὸ τεύχος 57 τοῦ *Μέντορος* πού ὅλοι ἔχετε λάβει.

Στὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος ὅπου ἔγινε τὸ 490 π.Χ. ἡ μάχη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Περσῶν, ἀποφάσισε ἡ Κυβέρνηση νὰ κατασκευασθοῦν οἱ ὀλυμπιακὲς ἐγκαταστάσεις γιὰ τὸ ἀγώνισμα τῆς κωπηλασίας καὶ τοῦ σλάλομ. Τὸ σύνολο τῶν κατασκευῶν θὰ καταλάβει ἑκατοντάδες στρεμμάτων καὶ οἱ κατασκευές αὐτές θὰ περιβάλλονται ἀπὸ ἄλλες ἐξ ἴσου ἐκτεταμένες, ἐμπορικῆς καὶ τουριστικῆς χρήσης. Ἡ Ἐταιρεία μὲ ἐπιστολές της πρὸς τὸν ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ ἐξέφρασε τὴν ἀντίθεσή της γιὰ ὅσα πρόκειται νὰ γίνουν καὶ ἐξέθεσε τοὺς ἐπιστημονικοὺς, ἀρχαιολογικοὺς καὶ ἱστορικοὺς,

λόγους για τους οποίους δέν πρέπει να πραγματοποιηθούν τα σχεδιαζόμενα. "Αλλα ιδρύματα, με σκοπούς συναφείς προς τους δικούς μας, τόνισαν προς τον ύπουργό και την Κυβέρνηση τὸ μέγεθος τῆς βλάβης πὸ θὰ ὑποστῆ τὸ φυσικὸ περιβάλλον τοῦ Μαραθῶνος. "Ολων τὰ ἐπιχειρήματα ἀπερίφθησαν διὰ τῆς σιωπῆς ἢ διὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ ζητήματος. Ὡς ἔμμεση ὅμως ἀπάντηση προβλήθηκαν ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ τὰ πορίσματα μιᾶς ἀτελοῦς γεωλογικῆς ἐπισκοπήσεως τῆς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος τὴν ὁποία οἱ ἱστορικοὶ πὸ ἀσχολήθηκαν μὲ τὴ μελέτη τῆς μάχης τοῦ 490 π.Χ. ἀγνοοῦν ἢ ἀπορρίπτουν. Ἀντιθέτως οἱ ἀριστεῖς τῆς ἀρχαιολογικῆς, ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς ἐπιστήμης τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας ἐγγράφως ἐξέφρασαν πρὸς τὴν Κυβέρνηση τὴν ἀντίθεση καὶ τὴν κατάπληξή τους γιὰ ὅσα πρόκειται νὰ γίνουν.

Δέν θὰ προχωρήσω περισσότερο στὴ διήγηση τῶν γεγονότων τὰ ὁποία θὰ ἐκτεθοῦν λεπτομερῶς ἰδιαίτερος. Ὑπενθυμίζω μόνον, ὅτι ἡ Ἑταιρεία ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς ἴδρυσῆς τῆς ὑπῆρξε βοηθὸς καὶ σύμβουλος τῆς Ὑπηρεσίας καὶ τῶν Κυβερνήσεων καὶ ὅτι εἶναι ὁ κύριος παράγων στὸν σχηματισμὸ καὶ τὴ διαμόρφωση τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης. Τὰ κίνητρά τῆς ἦσαν καὶ εἶναι πάντοτε ἐπιστημονικὰ καὶ τὸ ἔργο τῆς ἀποτελεῖ ἑλληνικὸ κεφάλαιο στὴν ἔρευνα καὶ τὴ μελέτη τῆς Ἑλλάδος τοῦ παρελθόντος.

Κύρια ὑπῆρξε ἡ συμβολὴ τῆς Ἑταιρείας στὸν σχηματισμὸ γνώμης γιὰ ζωτικὰ ἱστορικὰ θέματα πὸ ἀπασχόλησαν τοὺς Ἑλληνας. Στὸ ζήτημα τοῦ Μαραθῶνος πὸ συγκινεῖ ὅλους τοὺς ἀρχαιογνώστες καὶ τοὺς φίλους τῆς Ἑλλάδος, τὰ πράγματα ἀντιστράφηκαν. Ἡ ἐπιστημονικὴ γνώμη τῆς Ἑταιρείας γιὰ τὸν Μαραθῶνα ἀπερίφθη ἀσυζητητὶ καὶ ἡ Κυβέρνηση διὰ τοῦ ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ διατύπωσε προφορικῶς δικὴ τῆς ἄποψη

ή όποία δέν στηρίζεται στην έρευνα και τή μελέτη. Όπως γνωρίζετε, έπιστημονικές απόψεις και γνώμες διατυπώνονται μόνον από τούς έπιστήμονες. Οί κυβερνήσεις είναι ύποχρεωμένες νά δέχονται και νά ακολουθοῦν τίς γνώμες τών ειδικών. Θα ρωτήσετε: δέν έχει ή Κυβέρνηση δικαίωμα νά εκφράζει τή γνώμη της για έπιστημονικά ζητήματα; Βεβαίως όχι, δέν έχει. Οί κυβερνήσεις μποροῦν νά ασπάζονται οιαδήποτε έπιστημονική άποψη ή γνώμη για κάποιο θέμα: έχουν τó δικαίωμα νά κρίνουν τί συμφέρει περισσότερο στόν τόπο πού κυβερνοῦν, έστω κι αν αὐτό πού θα προκρίνουν θα προκαλέσει, εκτός από όφελος, και βλάβη. Μπορεί δηλαδή ή Κυβέρνηση νά εἰπεῖ, ότι τó νά γίνουν οί εγκαταστάσεις για τó άγώνισμα τῆς κωπηλασίας και τού σλάλομ στην πεδιάδα του Μαραθῶνος, εκεί όπου διεξήχθη ή μάχη τó 490 π.Χ., συμφέρει στόν τόπο πολιτικῶς, διπλωματικῶς και οικονομικῶς, και ότι ή μόνιμη ωφέλεια πού θα προκύψει βαραίνει, αντικειμενικῶς, περισσότερο από τήν καταστροφή τῆς φυσικῆς και ιστορικῆς μορφῆς τῆς πεδιάδος. Μπορεί νά εἰπεῖ ακόμη, ότι ή εξάλειψη τῆς ιστορικῆς μνήμης για τόν τόπο, πού αρχίζει με τή διήγηση του Ἡροδότου για τή μάχη και φθάνει έως εἰς σέ τούτη τήν αἴθουσα, με τὰ σχολικά βιβλία, δέν έχει σημασία πλέον, γιατί οί Ἕλληνες χωρίς αὐτήν θα είναι ωραιότεροι, πλουσιότεροι και απαλλαγμένοι από καθυστερημένες ιδέες.

Δέν έχει δικαίωμα όμως καμιά Κυβέρνηση και κανείς ύπουργός νά εἰπεῖ ότι ó Ἡρόδοτος εκινεῖτο, ως πρὸς τή μάχη του Μαραθῶνος, μεταξύ μύθου και ιστορίας ούτε ότι ή πεδιάδα ἦταν τó 490 π.Χ. θάλασσα. Ὁ ύπουργός στο ζήτημα του Μαραθῶνος εἶχε πολλούς ειδικούς συμβούλους, αρχαιολόγους και άλλους. Κανείς όμως δέν τόλμησε νά ύποστηρίξει τίς κυβερνητικές απόψεις πού ακούσατε, με ένυπόγραφο δημοσίευμα. Για πρώτη φορά

λοιπόν στην Ελλάδα, εκτός και αν μου διαφεύγει κάποια παλαιότερη περίπτωση, ειδικοί σε ζητήματα επιστημονικά, αντί να διαφωτίζουν τους πολιτικούς, τους ακολουθούν, ασπάζονται ανεπιφύλακτα ανιστόρητες και αβάσιμες απόψεις και τις διαδίδουν προφορικώς.

Φυσικά το φαινόμενο δεν είναι μόνον ελληνικό. Πριν από 70 περίπου χρόνια, σε μεγάλες χώρες της Ευρώπης, κυβερνητικές απόψεις για επιστημονικά ζητήματα βιολογίας ή ιστορίας, γίνονταν αποδεκτές από επιστήμονες ως η μόνη αλήθεια.

Ο επίλογος της φετινής έκθεσης έχει σκοπό να δείξει, ότι η Έταιρεία στο ζήτημα του Μαραθώνος ακολούθησε την ιστορική επιστημονική μέθοδο και ότι δεν παρασύρθηκε από τις απόπειρες που έγιναν να το μεταβάλουν σε πολιτικό. Σεβόμεθα τις κυβερνήσεις που εκλέγονται από τους πολίτες και υπακούουμε στους νόμους. Ποτέ στην ιστορία της η Έταιρεία δεν αποτέλεσε κράτος εν κράτει, όπως την έχαρακτήρισε εσφαλμένως ο ύπουργός. Δεν υπάρχει ούτε μία περίπτωση αυθαιρεσίας ή παράβασης εκ μέρους της των νόμων της Πολιτείας. Πιστεύουμε όμως ότι η αρχαιολογία και η ιστορία είναι επιστήμες στις οποίες η Έταιρεία έχει πρωτεύοντα λόγο, όπως αποδεικνύεται, από τη μακρότατη ιστορία της και το έργο της και την ομόφωνη επικρότηση των απόψεών της στο ζήτημα του Μαραθώνος εκ μέρους των κορυφών της παγκόσμιας επιστήμης. Υπάρχουν βεβαίως Έλληνες οι οποίοι αντιτίθενται στον αγώνα της Έταιρείας για τον Μαραθώνα. Αυτοί ασπάζονται την άποψη της κυβερνητικής επιστήμης.

Στη συνέχεια η Πρόεδρος παρακάλεσε τον Αντιπρόεδρο της Συνέλευσης κ. Χαράλαμπο Κριτζά να διαβάσει την έκθεση της Έξελεγκτικής Επιτροπείας για την οικονομική χρήση του 2000, η οποία έχει ως εξής:

ΕΚΘΕΣΗ
ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2000

Σύμφωνα με τις διατάξεις τῶν ἄρθρων 31 καὶ 32 τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία συντάσσει ἔκθεση περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχείρισης τοῦ λήξαντος ἔτους τὴν ὁποία καὶ υποβάλλει πρὸς τὴ Γενικὴ Συνέλευση τῶν Ἑταίρων.

Κατὰ τὸ ἄρθρο 17 τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἡ τήρηση τῶν λογιστικῶν βιβλίων γίνεται κατὰ τὸ διπλογραφικὸ σύστημα μὲ μηχανογραφικὸ τρόπο. Τὰ λογιστικὰ βιβλία ποὺ τηρήθησαν μὲ τὸ σύστημα αὐτὸ εἶναι τὰ ἐξῆς: 1. Ἀναλυτικὸ Ἡμερολόγιο Ταμείου, 2. Ἀναλυτικὸ Ἡμερολόγιο Διαφόρων Πράξεων, 3. Συγκεντρωτικὸ Ἡμερολόγιο, 4. Συγκεντρωτικὸ Καθολικόν, 5. Καρτέλες κατὰ λογαριασμὸ Γενικοῦ Καθολικοῦ ἀναλυτικά, 6. Βιβλίον ἐγγραφῶν Ἰσολογισμοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος 2000 ἐκδόθησαν τὰ ἐξῆς παραστατικά:

1. Γραμμάτια εἰσπραξῆς ἀρ. 1-573
2. Χρηματικὰ ἐντάλματα ἀρ. 1-789
3. Δελτία συμψηφιστικῆς πράξης ἀρ. 1-1069
4. Τιμολόγια-δελτία ἀποστολῆς ἀρ. 2168-2440· τὸ ὑπ' ἀρ. 2441 ἀφορᾷ τὸ οἰκ. ἔτος 2001
5. Δελτία ἀποστολῆς ἀρ. 824-995· τὸ ὑπ' ἀρ. 996 ἀφορᾷ τὸ οἰκ. ἔτος 2001
6. Ἀποδείξεις λιανικῆς σειρᾶ Α' ἀρ. 369-428· ἡ ὑπ' ἀρ. 429 ἀφορᾷ τὸ οἰκ. ἔτος 2001.

Βάσει τῶν καταχωρήσεων ποὺ ἔγιναν στὰ ἀνωτέρω λογιστικὰ βιβλία συντάχθηκε στίς 31.12.2000 ὁ Ἰσολογισμὸς Περιουσιακῆς Κατάστασης καὶ ὁ Πίνακας Ἀποτελεσμάτων Χρήσης 2000. Οἱ ἀντίστοιχοι πίνακες

ἐπισυνάπτονται στὸ τέλος τῆς Ἐκθεσης. Παρατίθενται στὴ συνέχεια ὀρισμένα σχόλια καὶ παρατηρήσεις ὡς πρὸς τοὺς λογαριασμούς:

Ἐνεργητικὸ

1. **Γήπεδα:** Ἐμφανίζεται ἡ ἀξία τῶν οἰκοπέδων κυριότητας τῆς Α.Ε. ἡ ὁποία ἀνέρχεται σὲ 133.999.544 δρχ., σύμφωνα μὲ ἀποτίμηση τοῦ ἔτους 1979. Ὑποχρέωση ἀναπροσαρμογῆς τῆς ἀξίας τους δὲν ὑπάρχει.

2. **Κτίρια:** Τὰ κτίρια κυριότητας τῆς Α.Ε. ἀπεικονίζονται στὸν Ἰσολογισμό μὲ λογιστικὸ ἰσότιμο 5.400 δρχ. χάριν μνείας, λόγω τῆς ὀλοσχεροῦς ἀπόσβεσης τῆς ἀξίας τους κατὰ τὸ παρελθόν.

3. **Ἐγκαταστάσεις κτιρίων:** Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἐμφανίζεται ἡ ἀναπόσβεστη ἀξία τοῦ ἀκινήτου ἐπὶ τῆς λεωφόρου Ἀλεξάνδρας 105, τὸ ὁποῖο ἀγοράστηκε ἀπὸ τὴν Α.Ε. τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1996.

4. **Μηχανολογικὸς ἐξοπλισμὸς:** Ὁ λογαριασμὸς αὐτὸς ἔχει ὀλοσχερῶς ἀποσβεσθεῖ καὶ ἐμφανίζεται μὲ λογιστικὸ ἰσότιμο μιᾶς δραχμῆς.

5. **Μεταφορικὰ μέσα:** Τὸ ἔτος 2000 ἀγοράσαμε νέα μηχανὴ δίκυκλη, ἀντικαθιστώντας τὴν παλαιά, συνολικοῦ κόστους 1.394.000 δρχ.

6. **Ἐπιπλα καὶ λοιπὸς ἐξοπλισμὸς:** Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἐμφανίζεται ἡ ἀναπόσβεστη ἀξία τῶν παλαιότερων ἐπίπλων καὶ σκευῶν καθὼς καὶ τὸ ποσὸ τὸ ὁποῖο διατέθηκε κατὰ τὸ ἔτος 2000. Τὸ ἔτος αὐτὸ διατέθηκαν 18.001.438 δρχ. γιὰ τὴν προμήθεια ἐπίπλων καὶ λοιποῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν Γραφείων τῆς Α.Ε. καὶ γιὰ τὴν προμήθεια ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν, γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τῆς, 6.647.849 δρχ.

7. **Βιβλία ἀποθέματος:** Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἐμφανίζεται τὸ ἀναπόσβεστο ὑπόλοιπο τῶν ἐκτὸς συναλλαγῆς βιβλίων.

8. **Βιβλία Βιβλιοθήκης:** Για τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς Βιβλιοθήκης κατὰ τὸ ἔτος 2000 διατέθηκαν 10.029.268 δρχ. Τὸ ποσὸ αὐτὸ ἀφορᾶ τόσο τὴν ἀγορὰ βιβλίων ἀπὸ τὸ Ἐσωτερικὸ καὶ τὸ Ἐξωτερικὸ ὅσο καὶ τὰ βιβλιοδετικά.

9. **Βιβλία πρὸς διάθεση:** Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἐμφανίζεται ἡ ἀξία τοῦ ὑπολοίπου τῶν πρὸς πώληση βιβλίων τῆς Α.Ε. σὲ τιμὴ κόστους, βάσει τῆς ἀξίας τοῦ χαρτιοῦ καὶ τῶν ἐξόδων γιὰ στοιχειοθεσία, ἐκτύπωση καὶ βιβλιοδεσία. Ἡ ἐκδοτικὴ δραστηριότητα τῆς Α.Ε. τὸ ἔτος 2000 ἀπορρόφησε τὸ ποσὸ τῶν 107.024.555 δρχ.

10. **Βιβλία ὑπὸ ἔκδοση:** Τὸ ποσὸ τῶν 11.543.301 δρχ. ἀπεικονίζει τὴν ἀξία τῶν βιβλίων τῶν ὁποίων δὲν εἶχε ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἐκτύπωση κατὰ τὴν 31.12.2000.

11. **Πελάτες:** Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἀπεικονίζεται ἡ ἀπαίτηση τῆς Α.Ε. ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν βιβλίων στὸ Ἐξωτερικὸ καὶ τὸ Ἐσωτερικὸ.

12. **Χρεῶστες:** Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἀπεικονίζονται οἱ ἀπαιτήσεις τῆς Α.Ε. κατὰ τὴν 31.12.2000, ἀπὸ προκαταβολές πού εἶχαν χορηγηθεῖ σὲ διαφόρους γιὰ τὰ «Ἔργα», τὶς ἴδιες ἀνασκαφές καὶ τὴν ἐκτέλεση διαφόρων ἐργασιῶν.

13. **Χρεόγραφα:** Τὰ διάφορα χρεόγραφα τοῦ χαρτοφυλακίου τῆς Α.Ε. κατὰ τὴν 31.12.2000 ἀνέρχονται σὲ 724.818.012 δρχ. ἡ ἀποτίμηση ἔγινε γιὰ μὲν τὰ 169.143 τεμ. μετοχῶν μας τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος βάσει τιμῶν κτήσεως μικρότερων ἐκείνων τῆς μέσης τιμῆς Δεκεμβρίου 2000 τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀξιῶν, γιὰ δὲ τὰ 336.000 τεμ. μετοχῶν μας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Ἐπενδύσεως Χαρτοφυλακίου Α.Ε. βάσει τῆς μέσης τιμῆς μηνὸς Δεκεμβρίου 2000 τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀξιῶν, ἐπειδὴ ἦταν χαμηλότερη. Τὸ ἔτος 2000 ἀγοράσαμε 3000 τεμ. μετοχῶν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος συνολικῆς ἀξίας κτήσεως 9.600.000 δρχ. καὶ ποσοστὸ 0,60 μιᾶς μετοχῆς

τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος (δηλ. κλάσμα μετοχῆς), γιὰ τὴ στρογγυλοποίηση τῶν 169.143 τεμ. μετοχῶν μας τῆς Ε.Τ.Ε. Τὸ 2000 ἐπίσης ἔγινε καὶ ἐξόφληση μέρους τῶν παλαιῶν ὁμολογιακῶν δανείων ιδιοκτησίας μας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν εἴσπραξη ποσοῦ 16.230.872 δρχ.

14. **Διαθέσιμα:** Στὴν ὁμάδα αὐτὴ τῶν λογαριασμῶν ἀναγράφονται, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο Ταμείου τῆς 31.12.1999, καὶ τὰ ὑπόλοιπα τῶν καταθέσεων τῆς Α.Ε. σὲ διάφορες Τράπεζες. Τὸ ὕψος τῶν διαθεσίμων τῆς 31.12.1999 ἀνέρχεται σὲ 2.952.310.810 δρχ.

15. **Μεταβατικοὶ λογαριασμοὶ Ἐνεργητικοῦ:** Στὸν λογαριασμό αὐτὸ ἀναγράφονται τὰ ἔσοδα τὰ ὁποῖα θὰ εἴσπραχθοῦν τὸ ἔτος 2001.

Παθητικὸ

1. **Κεφάλαιο ἢ καθαρὴ θέση:** Ἀπεικονίζει τὴν καθαρὴ περιουσία τῆς Α.Ε. κατὰ τὴ 31.12.2000, ὅπως αὐτὴ προκύπτει ἂν ἀπὸ τὸ Σύνολο τοῦ Ἐνεργητικοῦ ἀφαιρέσουμε τὸ Καθαρὸ Παθητικὸ. Ἡ καθαρὴ θέση τῆς 31.12.2000 ἀνέρχεται σὲ 2.077.395.788 δρχ.

2. **Ἀποθεματικὸ διαφορῶν ἀποτίμησης χρεογράφων:** Ὁ λογαριασμός αὐτός προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀναπροσαρμογὴ καὶ τὴν τακτοποίηση τῆς ἀξίας τῶν χρεογράφων κατὰ τὸ παρελθόν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 2000, καθὼς καὶ τὴν ἀξία τῶν δωρεὰν διατεθέντων χρεογράφων. Προορισμὸς εἶναι ἡ κάλυψη ζημιῶν ἀπὸ ἐνδεχόμενη μεταβολὴ τῆς τιμῆς τους κατὰ τὴν ἐξόφληση. Κατὰ τὸ ἔτος 2000 δόθηκαν δωρεὰν 48.326,4 τεμ. μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος Α.Ε.

3. **Ἀποθεματικὸ ἀπὸ πώληση ἀκινήτων:** Στὸν λογαριασμό αὐτὸ περιλαμβάνεται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς τιμῆς πώλησης ἀκινήτων μας καὶ τῆς ἐγγεγραμμένης στὰ βιβλία τῆς Ἐταιρείας ἀξίας τῶν ἀκινήτων αὐτῶν.

4. **Πιστωτές:** Στην ομάδα αυτή των λογαριασμών εμφανίζονται οι υποχρεώσεις της Α.Ε. προς το Δημόσιο από παρακρατηθέντες φόρους, περιλαμβανομένου και του φόρου ΦΕΠ (φόρου εισοδήματος περιουσίας), αποδοτέους εντός του 2001, από κρατήσεις υπέρ ΙΚΑ μηνός Δεκεμβρίου και δώρου Χριστουγέννων 2000, αποδοτέες το 2001, και από εισπραχθείσες έγγυήσεις από τους ένοικιαστές ακινήτων μας.

5. **Προμηθευτές:** Στον λογαριασμό αυτό απεικονίζεται η υποχρέωση της Α.Ε. σε διάφορους προμηθευτές.

6. **Πιστώσεις έργων:** Στην ομάδα αυτή των λογαριασμών απεικονίζονται τα υπόλοιπα των διαφόρων πιστώσεων που χορηγήθηκαν από το Δημόσιο στην Α.Ε. για τη χρηματοδότηση διαφόρων μεγάλων έργων.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ 2000

Έσοδα

Τα πάσης φύσεως έσοδα της Α.Ε. κατά το έτος 2000 ανήλθαν σε 967.591.839 δρχ. Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται και 5.112.647 δρχ. που αντιστοιχούν σε δεδουλευμένους τόκους καταθέσεων Repos, μη εισπραχθέντες το 2000 και εισπρακτέους το επόμενο έτος κατά την εξόφληση των διαφόρων τίτλων. Συνεπώς τα πράγματι εισπραχθέντα έσοδα ανήλθαν σε 962.479.192 δρχ.

Έξοδα

Τα πάσης φύσεως έξοδα (δαπάνες) της Α.Ε. διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: στις δαπάνες εκπλήρωσης του σκοπού της Α.Ε. και στις λειτουργικές δαπάνες. Οι δαπάνες (έξοδα) έτους 2000 ανήλθαν σε 443.761.292 δρχ.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Εὐχαρίστως αναφέρουμε στους εταίρους ὅτι, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τὸν ὁποῖο διενεργήσαμε, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐφαρμόζει μὲ σταθερότητα καὶ συνέπεια συνετὴ πολιτικὴ ὡς πρὸς τὴ διαχείριση τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Ἰδρύματος, τὴ διεξαγωγή τῶν ἀνασκαφῶν, τὴν αὔξηση τῶν δημοσιευμάτων, τὸν πλουτισμὸ τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀρχείου καὶ τὴν ἐκπόνηση μεγάλων ἀρχαιολογικῶν καὶ ἀρχαιογνωστικῶν ἔργων. Στὸ ἔργο αὐτὸ συμπαρίσταται τὸ προσωπικὸ τῆς Ἑταιρείας μὲ γνώση, ἰκανότητες καὶ προθυμία. Πολύτιμη ὑπῆρξε ἡ βοήθεια τοῦ Ὁρκωτοῦ Ἐλεγκτῆ στὴ διεξαγωγή τῆς οἰκονομικῆς διαχείρισης.

ΠΡΟΤΑΣΗ

Ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ διεξήχθη ἐπιβεβαιώθηκαν τὰ ἀναφερόμενα στὸν Ἰσολογισμὸ ὑπόλοιπα τῶν λογαριασμῶν καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ὀρθότητα καὶ ἀκρίβεια στὴν τήρηση τῶν βιβλίων καὶ στοιχείων. Οἱ δαπάνες ποῦ ἔγιναν συνοδεύονται ἀπὸ πλήρη καὶ νόμιμα δικαιολογητικὰ καὶ εἶναι μέσα στὰ ὅρια τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Δὲν διαπιστώθηκε καμιὰ παράλειψη, ἀνωμαλία ἢ διαχειριστικὴ ἀταξία καὶ προτείνουμε τὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀπὸ κάθε εὐθύνη.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΔΙΚΑΙΟΣ ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΖΟΜΠΟΛΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ ΑΙΝΙΑΝ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ ΜΑΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΟΥ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		445.732.667
Γήπεδα	133.999.544	
Κτίρια	5.400	
Έγκαταστάσεις κτιρίων	262.785.740	
Μηχανολογικός εξοπλισμός	1	
Μεταφορικά μέσα	1.394.000	
Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός	34.518.714	
Βιβλία αποθέματος (εκτός συναλλαγής)	3.000.000	
Βιβλία Βιβλιοθήκης	<u>10.029.268</u>	
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		1.309.314.752
Αποθέματα		435.215.656
Βιβλία προς διάθεση (βιβλία απογραφής)	316.647.800	
Βιβλία προς διάθεση, έκδοσης 2000	107.024.555	
Βιβλία υπό έκδοση	<u>11.543.301</u>	
Απαιτήσεις		149.281.084
Πελάτες	1.844.940	
Χρεώστες	<u>147.436.144</u>	
Χρεόγραφα		<u>724.818.012</u>
ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		2.952.310.810
Ταμείο	6.828.391	
Καταθέσεις ταμειτηρίου και προθεσμίας	<u>2.945.482.419</u>	
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		<u>5.112.647</u>
Σύνολο		<u><u>4.712.470.876</u></u>

31ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2000

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

Κεφάλαιο ύφιστάμενο κατά την 31.12.2000		2.077.395.788
Άποθεματικό		798.032.480
Διαφορά αποτίμησης χρεογράφων	290.995.286	
Άποθεματικό από πώληση ακινήτου	<u>507.037.194</u>	
Πιστωτές		34.802.184
Υποχρεώσεις από φόρους και τέλη	17.796.468	
Ασφαλιστικοί οργανισμοί - ΙΚΑ	10.171.900	
Πιστωτές διάφοροι	<u>6.833.816</u>	
Προμηθευτές		3.601.192
Πιστώσεις έργων		<u>1.798.639.232</u>

Σύνολο

4.712.470.876

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΕΞΟΔΑ

Δαπάνες εκπλήρωσης σκοποῦ		66.655.346
Πρόγραμμα ἀνασκαφῶν	26.150.000	
Πρόγραμμα δημοσιεύσεων	11.097.005	
Ἀξιοποίηση Ἀρχείου	5.159.505	
Ξενῶνες	869.095	
Σχολή Διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης	2.048.580	
Δωρεᾶν διατεθειτὲς ἐκδόσεις	8.331.162	
Ὑποτροφίες	—	
Οἰκονομικὲς ἐνισχύσεις ἐπιστημονικοῦ σκοποῦ	12.999.999	
Λειτουργικὲς δαπάνες		377.105.946
Ἀποδοχὲς προσωπικοῦ (ἐπιστημονικοῦ καὶ διοικητικοῦ)	166.921.972	
Ἐργοδοτικὲς εἰσφορὲς	46.703.606	
Ἀποσβέσεις	15.626.195	
Φόροι καὶ τέλη	3.463.878	
Δαπάνη μισθίων	5.302.749	
Τμῆμα Κύπρου	33.956.782	
Γενικὰ ἔξοδα	105.130.764	
Ὑπόλοιπο πρὸς ἐξίσωση		523.830.547
Σύνολο		967.591.839

Ἀθῆναι,

Ὁ Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Σ. ΔΟΝΤΑΣ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Ἐλέγξαμε τὲς ἀνωτέρω Οἰκονομικὲς Καταστάσεις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τῆς χρήσεως πού ἔληξε τὴν 31η Δεκεμβρίου 2000. Ὁ ἔλεγχός μας ἔγινε σύμφωνα μὲ τὲς ἐλεγκτικὲς διαδικασίες πού κρίναμε κατάλληλες, βάσει τῶν ἀρχῶν καὶ κανόνων ἐλεγκτικῆς πού ἀκολουθεῖ τὸ Σῶμα Ὀρκωτῶν Ἐλεγκτῶν. Τέθηκαν στὴ διάθεσή μας τὰ βιβλία καὶ στοιχεῖα πού τήρησε ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία καὶ μᾶς δόθηκαν οἱ ἀναγκαῖες γιὰ τὸν ἔλεγχο πλη-

ΧΡΗΣΗΣ 2000

ΕΣΟΔΑ

Μισθώματα ακινήτων	71.955.438
Μισθώματα αιθουσών διαλέξεων-δεξιώσεων	4.335.000
Σχολή Διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης	2.288.000
Δωρεές διαφόρων	1.105.000
Ἐπιχορηγήσεις κρατικές	14.000.000
Ἐπιχορηγήσεις-δωρεές Τμήματος Κύπρου	2.723.400
Συνδρομές ἐταίρων	2.064.000
Τόκοι προθεσμιακῶν καταθέσεων	225.132.976
Τόκοι καταθέσεων λογαριασμῶν ταμειυτηρίου καὶ ὄψεως	6.666.317
Ἔσοδα κληροδοτημάτων	6.000.000
Μερίσματα μετοχῶν Ε.Ε.Ε.Χ.	100.800.000
Μερίσματα μετοχῶν Ε.Τ.Ε.	48.326.400
Μερίσματα μετοχῶν Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος	8.400
Ἐξόφληση τοκομεριδίων παλαιῶν ὀμολογιακῶν δανείων	16.537.056
Καθαρά ἔσοδα πωλήσεως βιβλίων	10.744.464
Διάφορα ἔσοδα	<u>454.905.388</u>

Σύνολο

967.591.839

31 Δεκεμβρίου 2000

Ἡ Προϊσταμένη τοῦ Λογιστηρίου
ΕΛΕΝΗ Γ. ΒΑΖΑΚΗ

ροφορίες πού ζητήσαμε. Ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψη οἱ διατάξεις τοῦ Ὄργανισμοῦ καὶ τοῦ Οἰκονομικοῦ Κανονισμοῦ αὐτῆς. Σχετικὴ ἔκθεση ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν ἀνωτέρω Οἰκονομικῶν Καταστάσεων θὰ διαβίβασθῆι στὴ διοίκηση τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἀθῆναι, 6 Ἀπριλίου 2001

Ὁ Ὀρκωτὸς Ἐλεγκτὴς

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΓΡΗΓ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
Β.Κ.Ρ. ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ Α.Ε.

Μετά την ανάγνωση τῆς ἔκθεσης καὶ τοῦ πιστοποιητικοῦ τοῦ Ὁρκωτοῦ Ἐλεγκτῆ ἢ Πρόεδρος τῆς Συνέλευσης ρώτησε τοὺς ἐταίρους ἐὰν ἔχουν ἐρωτήσεις ἢ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ὅσων ἀνακοινώθηκαν ἐκ μέρους τοῦ Συμβουλίου.

Πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγο ὁ κ. Κ. Παπαπάνος ὁ ὁποῖος ζήτησε νὰ πληροφορηθεῖ τί θὰ γίνεῖ μὲ τὸ θέμα τοῦ Μαραθῶνος καὶ παρατήρησε ὅτι ἡ ἀξιοποίηση τοῦ οἰκοπέδου τῆς λεωφόρου Συγγροῦ θὰ ἀποφέρει ἓνα σημαντικὸ ἔσοδο στὴν Ἑταιρεία.

Ὁ κ. Π. Χριστόπουλος ἔθεσε ἓνα ἐρώτημα οἰκονομικῆς φύσεως, σχετικὰ μὲ τὰ μεγάλα ποσὰ ποὺ ἐμφανίζονται στὸν Ἰσολογισμό ὡς περίσσειμα, καὶ ζήτησε νὰ διευκρινηθεῖ γιὰ ποῖον λόγο τὰ ποσὰ αὐτὰ δὲν χρησιμοποιοῦνται.

Ὁ κ. Ἡ. Οἰκονόμου συνεχάρη τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο γιὰ τὸ ἔργο του καὶ γιὰ τὴν πρόσθετη δραστηριότητά του ἢ παρατήρηση καὶ ἢ συμβουλή του ἀφορῶν τὴν εἰσαγωγή τῆς Ἑταιρείας στὸ ἴντερνετ τὸ ὁποῖο θὰ διευκολύνει ἐξαιρετικὰ τὴν προβολὴ τοῦ ἔργου τῆς καὶ τῶν ιδεῶν τῆς.

Στὴ συνέχεια ἔλαβε τὸν λόγο ὁ κ. Χ. Ντούμας ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι οἱ ἀπόψεις του εἶναι ἴσως γνωστές, ἀλλὰ ὅσο ἦταν μέλος τοῦ Συμβουλίου δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ παρεμβαίνει στὶς συνελεύσεις. Παρατήρησε ὅτι τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο πρέπει νὰ ἀνανεώνεται μὲ τὴν ἐκλογή σ' αὐτὸ νέων ἀνθρώπων καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ στὶς ἐκλογές πρέπει νὰ ἐμφανίζεται καὶ ἓνα δεῦτερο ψηφοδέλτιο χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἀντιπολίτευση. Πιστεύει ὅτι πρέπει νὰ γίνεῖ τροποποίηση τοῦ Καταστατικοῦ καὶ ζητεῖ τὴν σύγκληση ἔκτακτης γενικῆς συνέλευσης γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό. Στὰ θετικὰ στοιχεῖα τοῦ ἔργου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, συνέχισε ὁ κ. Ντούμας, πρέπει νὰ περιληφθεῖ ἢ παλαιὰ ἀπόφαση γιὰ τὴ συγκρότηση ἐπιτροπῶν, γιὰ νὰ ἐποπτεύουν τὰ θέματα τῆς Βιβλιοθήκης, τῶν Δημοσιευμάτων κλπ. Οἱ ἐπιτροπὲς ὅμως αὐτὲς ἀτόνησαν καὶ ἔπαψαν νὰ συγκαλοῦνται τακτικά. Στὸν ἐκδοτικὸ τομέα ὑπάρχουν ἐλλείμματα καὶ δίνεται ἢ ἐντύπωση ὅτι ὑπάρχει προνομιακὴ

μεταχείριση. Ὅρισμένα βιβλία προωθοῦνται γρήγορα. Γενικά ὁ κ. Ντούμας εἶπε, ὅτι προωθοῦνται βιβλία πού κατὰ τὴ γνώμη του δὲν εἶναι ἀπαραίτητα. Ὅσο γιὰ τὸν Μέντορα, συνέχισε ὁ κ. Ντούμας, ἔχει μεταβληθεῖ σὲ πλατφόρμα-βῆμα γιὰ τὴν προβολὴ τῶν ἀπόψεων τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως· δὲν δημοσιεύονται ἐπιστολὲς ἐταίρων, ὁ ἴδιος μάλιστα ἔχει στείλει δύο ἐπιστολὲς οἱ ὁποῖες ἔμειναν ἀδημοσίευτες. Ἡ μία ἀπὸ αὐτὲς ἀφοροῦσε συμπεριφορὰ ὑπουργῶν καὶ ἡ ἄλλη τὴν ἐκποίηση ἀρχαίων. Συνεχίζοντας, ὁ κ. Ντούμας παρατήρησε ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία δὲν ἔχει κοινωνικὸ προφίλ, δὲν ὑπάρχουν μέλη τῆς κοινωνίας πού νὰ τὴν στηρίζουν καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἔχει ὑποστηρικτές. Δὲν ἀντιπροσωπεύεται σὲ κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις. Ὅταν πρὸ ἐτῶν εἶχε δημιουργηθεῖ τὸ θέμα τῆς ἐξεύρεσης πόρων μὲ ἐπισκέψεις σὲ διάφορους φορεῖς τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο εἶχε ἀποφασίσει ὅτι εἶναι προτιμότερο ἀντὶ προσωπικῶν ἐπισκέψεων νὰ σταλοῦν ἐπιστολὲς. Ἐπίσης, ὅταν παρουσιάσθηκε τὸ πρόβλημα τῆς φορολογίας τῆς ἀκινήτου περιουσίας καὶ ἐξασφαλίσθηκε πρόσβαση σὲ μέλος τοῦ κυβερνωῦντος κόμματος, τὰ ἄλλα μέλη τοῦ Συμβουλίου ἀρνήθηκαν νὰ πᾶνε. Πῆγε τελικὰ ὁ ἴδιος μαζί μὲ τὸν κ. Λαμπρινουδάκη καὶ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο δὲν ἔστειλε οὔτε εὐχαριστήρια ἐπιστολή. Τελειώνοντας, ὁ κ. Ντούμας ἐπρότεινε νὰ ὀρισθεῖ ἡμερομηνία γιὰ σύγκληση ἑκτακτῆς γενικῆς συνέλευσης μὲ πρόβλεψη τὴν ἀλλαγὴ τοῦ Καταστατικοῦ καὶ θεσμοθέτηση νέων ἄρθρων, τὰ ὁποῖα νὰ προβλέπουν τὴν τακτικὴ ἀνανέωση τουλάχιστον ἑνὸς μέλους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἄλλες παρατηρήσεις δὲν ὑπῆρξαν καὶ ἡ Πρόεδρος ἔδωσε τὸν λόγο στὸν Γενικὸ Γραμματέα τοῦ Συμβουλίου ὁ ὁποῖος ἀπήντησε:

Στὸν κ. Κ. Παπαπάνο σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τοῦ Μαραθῶνα εἶπε ὅτι τὰ ἔργα στὴν πεδιάδα ἔχουν μὲν ξεκινήσει ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν ἔχει λήξει. Ἐπίκειται προσφυγὴ στοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ γίνονται ἐπίσημες ἐνέργειες πρὸς τὸν

ἀρμόδιο για τὸ περιβάλλον Ἐπίτροπο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνω-
σης. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία συνεχίζει τὸν ἀγώνα. Ὁ
Μαραθὼν μπορεῖ νὰ μὴ σωθεῖ ὅπως δὲν σώθηκε ἡ Σαλαμίνα,
ἡ Ψυττάλεια οὔτε καὶ ἡ ἴδια ἡ Ἀθήνα.

Στὸν κ. Π. Χριστόπουλο, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς εἶπε ὅτι
πράγματι μεγάλα ποσὰ φαίνονται ὡς περίσσειμα, ἀλλὰ ἀπὸ
τὸν Ἰσολογισμό εἶναι ἐμφανὲς πὼς ὅλα τὰ χρήματα δὲν
ἀνήκουν στὴν Ἐταιρεία ἀλλὰ στὰ μεγάλα κρατικὰ ἔργα.
Ἐνα πολὺ μεγάλο χρηματικὸ ποσὸν ἀπὸ τὴν περιουσία τῆς
Ἐταιρείας διατίθεται γιὰ καθαρὰ ἐπιστημονικὸ ἔργο, τὴ λει-
τουργία τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τὸν πλουτισμὸ τῆς, τὶς ἀνασκα-
φές, τὶς ἐκδόσεις, τὸ Τμῆμα Κύπρου, τὸν πλουτισμὸ καὶ τὴν
ὀργάνωση τοῦ Ἀρχείου, καὶ τὴν ἐκπόνηση μεγάλων ἀρχαιο-
γνωστικῶν ἔργων ὅπως τὸ ΣΕΜΑ καὶ τὸ ΑΡΜΑ. Τὴν Ἐται-
ρεία ἐνδιαφέρουν οἱ δημοσιεύσεις κυρίως, καὶ προσπαθεῖ νὰ ἔχει
λίγες ἀνασκαφές οἱ ὁποῖες ὅμως θὰ πρέπει νὰ δημοσιεύονται
καὶ μάλιστα οἱ παλαιές ἀνασκαφές, ὥστε νὰ ἀποδοθεῖ τὸ χρέος
τῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμη. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία προ-
χωρεῖ στὰ προγράμματα πού τὴν ἐνδιαφέρουν καὶ ὅχι σὲ αὐτὰ
πού ἀποφασίζει ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση.

Στὸν κ. Ἡ. Οἰκονόμου ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀπήντησε
ὅτι ἔχει ἤδη ἀρχίσει ἡ διαδικασία γιὰ νὰ εἰσαχθεῖ ἡ Ἐταιρεία
στὸ Ἴντερνετ καὶ νὰ προβληθοῦν ἡ ἱστορία τῆς καὶ ἡ συμβολὴ
τῆς στὴν ἐπιστήμη, οἱ δημοσιεύσεις τῆς, οἱ ἀνασκαφές καὶ οἱ
προσωπικότητες πού τὴν στήριξαν. Τὸ Ἴντερνετ εἶναι φυσικὰ
ὄργανο προπαγάνδας, ἀλλὰ μὲ τὸν τρόπο πού ἔχουν διαμορ-
φθεῖ σήμερα τὰ πράγματα εἶναι ἀναγκαῖο.

Τέλος στὸν κ. Χ. Ντούμα ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς εἶπε ὅτι
πράγματι ὅταν μετεῖχε στὸ Συμβούλιο τῆς Ἀρχαιολογικῆς
Ἐταιρείας εἶχε τὶς δικές του ἀπόψεις, ὀρισμένες ἀπὸ τὶς
ὁποῖες δὲν ἔγιναν ἀπὸ αὐτὸ δεκτές. Εἶναι ἐξ ἄλλου αὐτονόητο
ὅτι ὡς κρινόμενο μέλος τοῦ Συμβουλίου δὲν μπορούσε νὰ
παρεμβαίνει στὶς γενικὲς συνελεύσεις. Σήμερα ἐκφράζει τὶς
δικές του γνώμες, τὶς ὁποῖες καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀσπασθοῦμε. Ὁ

Γενικός Γραμματεὺς ὑπενθύμισε ὅτι τὸ 1988 ἐν μέσῳ πολλῶν συζητήσεων, τὸ ὑποψήφιο Συμβούλιο εἶχε ἀποστείλει στοὺς ἐταίρους ὑπόμνημα ἀναφερόμενο στὸ πρόγραμμά του. Πουθενὰ δὲν εἶχε λεχθεῖ ὅτι πρόκειται νὰ γίνῃ κάποια ἀλλαγὴ τοῦ Καταστατικοῦ σχετικῆ μετὰ τὴ θητεία τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως. Ὁ κ. Ντούμας ζητεῖ τώρα τὸν περιορισμὸ τῆς θητείας τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Δὲν μᾶς λέγει ὅμως ἂν αὐτὸ ὅπως λειτουργεῖ, κυρίως τὰ τελευταῖα χρόνια, ἀσκεῖ βλαπτικὴ πολιτικὴ στὸν ἐπιστημονικὸ τομέα. Ὁ Γενικός Γραμματεὺς διηρωτήθη ἂν ὁ κ. Ντούμας ἔχει πρόβλημα μετὰ τὰ πρόσωπα τοῦ Συμβουλίου ἢ μετὰ τὴν ἐπιστημονικὴ πολιτικὴ ποὺ ἀκολουθεῖ ἢ Ἐταιρεία καὶ παρατήρησε ὅτι στίς τελευταῖες γενικὲς συνελεύσεις πάντα τίθεται ἡ ἐρώτηση πρὸς τοὺς ἐταίρους, ἂν συμφωνοῦν μετὰ τὴν πολιτικὴ τῆς Ἐταιρείας ἢ ἂν ἐπιθυμοῦν τὴν ἀλλαγὴ τῆς. Κανεὶς ποτὲ δὲν ἔφερε ἀντίρρηση ἢ ἐπρότεινε κάτι ἄλλο. Ἡ πολιτικὴ ποὺ ἐπιθυμεῖ ὁ κ. Ντούμας σαφῶς εἶναι ἡ στροφή τῆς Ἐταιρείας πρὸς τὰ ἔξω, μετὰ ὀργάνωση συνεδρίων, δεξιώσεων κλπ. Σχετικὰ μετὰ τὸ θέμα τῶν ἐπιτροπῶν, ὁ Γενικός Γραμματεὺς εἶπε, ὅτι οἱ ἐπιτροπὲς παύουν νὰ ὑπάρχουν μετὰ τὴ λήξη τῆς θητείας κάθε Συμβουλίου καὶ αὐτὲς ποὺ εἶχαν δημιουργηθεῖ τὸ 1988 παρουσίασαν προβλήματα λειτουργίας γιατί τὰ μέλη τους δὲν παρίσταντο τακτικά. Τὰ πρὸς ἔκδοση δημοσιεύματα κρίνονται ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο. Οἱ ἀρχαιολόγοι-μέλη του κρίνουν σὲ πρῶτο βαθμὸ ἂν κάτι θὰ δημοσιευθεῖ ἢ ὄχι. Ὁ Πρόεδρος, λ.χ., κρίνει τίς μελέτες ποὺ ἀφοροῦν τὴν κλασικὴ γλυπτικὴ καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσῃ τίς γνώσεις του στὸν τομέα αὐτό. Ὁ κ. Ντούμας καὶ ἡ κυρία Μ. Παντελίδου Γκόφα ἔκριναν συγγράμματα ποὺ ἀφοροῦν τὴν προϊστορικὴ ἀρχαιολογία. Τέλος τὰ πέντε μεγάλα δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας ποὺ ἀφοροῦν τίς ἀνασκαφὲς τῆς Θήρας, τὰ ἔχει κρίνει ὁ κ. Ντούμας καὶ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο ἀπεδέχθη τὴν κρίση του χωρὶς συζήτηση, διότι εἶναι ἀπολύτως ἔγκυρη. Ὁ ἴδιος δὲν ζήτησε δευτέρη κρίση γι' αὐτὰ τὰ ἔργα. Ὅταν

χρειάζεται όμως, τὸ Συμβούλιο ζητεῖ τὴ γνώμη ἐπιστημόνων ἐκτὸς Συμβουλίου. Τὰ θέματα τῆς Βιβλιοθήκης χειρίζεται ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς μὲ τὴ συνεργασία δύο Συμβούλων. Ὅλοι ὅμως οἱ χρήστες τῆς Βιβλιοθήκης μποροῦν νὰ δώσουν σημεῖωμα μὲ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου πού τοὺς ἐνδιαφέρει καὶ θὰ δοθεῖ ἢ κατάλληλη παραγγελία. Ὡς πρὸς τὴν προνομιακὴ μεταχείριση μερικῶν ἐκδόσεων ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἐζήτησε νὰ πληροφορηθεῖ ποιά εἶναι τὰ δημοσιεύματα πού ἔτυχαν εὐνοίας. Τὰ πρὸς ἐκδοση χειρόγραφα πού κατατίθενται στὴν Ἑταιρεία δημοσιεύονται κατὰ σειράν προτεραιότητας κατάθεσης. Ἐγκρίνεται ἀπὸ τὸ Συμβούλιο ἡ δημοσίευση ἀλλὰ γιὰ νὰ τυπωθοῦν πρέπει νὰ εἶναι πλήρη ἀπὸ κάθε ἄποψη. Τὸ κείμενο πρέπει νὰ εἶναι τὸ τελικὸ καὶ νὰ περιλαμβάνει φωτογραφίες καὶ σχέδια. Ὅρισμένοι ἐρευνητὲς καταθέτουν χειρόγραφα μὲ μόνο σκοπὸ νὰ πάρουν τὴ βεβαίωση κατάθεσης, τὴν ὁποία χρειάζονται γιὰ ἐπαγγελματικούς λόγους, συνήθως γιὰ προαγωγή στὴν Ἑπιτελεία ἢ στὸ Πανεπιστήμιο. Ἀλλὰ στίς περιπτώσεις αὐτές, ἐφόσον τὸ χειρόγραφο δὲν εἶναι πλήρες, χάνει τὴ σειρά του, τὴν ὁποία καταλαμβάνει τὸ ἐπόμενο πλήρες χειρόγραφο. Ἐπειδὴ ὁ κ. Ντούμας ἀνέφερε ἀκόμη ὅτι τυπώνονται βιβλία πού δὲν εἶναι ἀπαραίτητα, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἐζήτησε νὰ μάθει ποιά εἶναι αὐτὰ καὶ πρόσθεσε, ὅτι τὰ βιβλία πού ἐκδίδονται δὲν εἶναι ὅλα, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι, ἀριστουργήματα. Εἶναι ὅμως ἔργα ἔρευνας καὶ προσθέτουν στὸ σῶμα τῆς ἀρχαιολογίας. Σχετικὰ μὲ τὸν Μέντορα ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς εἶπε ὅτι δὲν εἶναι οὔτε πλατφόρμα οὔτε βῆμα τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως. Οἱ ἑταῖροι πού τὸν διαβάζουν ἄς μαρτυρήσουν. Ὁ σημερινὸς Γενικὸς Γραμματεὺς δὲν χρειάζεται προβολὴ οὔτε ἐπιδιώκει θέσεις. Μὲ τὸ περιοδικὸ ἐκφράζονται οἱ ἀπόψεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας γιὰ τὰ ἀρχαιολογικὰ πράγματα. Ὁ κ. Ντούμας θὰ ἔπρεπε νὰ πεῖ ἐὰν οἱ ἀπόψεις αὐτές, πού ἀφοροῦν τὴν Ἑταιρεία καὶ τὰ ἀρχαῖα, εἶναι λανθασμένες ἢ βλαπτικές. Τὴν κριτικὴ αὐτὴ θὰ ἀσκοῦσαν οἱ γενικὲς συνελεύσεις ἐὰν ὑπῆρχε

ἀντικείμενο. Ὁ Μέντωρ δὲν εἶναι λοιπὸν περιοδικὸ προσωπικῆς προβολῆς, ἢ καιροσκοπισμοῦ· δημοσιεύεται εὐχαρίστως ἢ συνεργασία τῶν ἐταίρων, πρᾶγμα αὐταπόδεικτο ἄλλωστε. Οἱ δύο συνεργασίες τοῦ κ. Ντούμα δὲν δημοσιεύτηκαν. Στὴ μία περιγράφονταν τρεῖς ὑπουργοὶ Πολιτισμοῦ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ δύο ζοῦν, ὡς ρουσφετολόγοι. Ἡ Ἑταιρεία δὲν κάνει κομματικὴ κριτικὴ οὔτε ἔχει τὸ δικαίωμα. Ἡ δευτέρα ποὺ περιεῖχε προτάσεις τοῦ κ. Ντούμα γιὰ ἐκποίηση ἀρχαίων, ἀποτελοῦσε σύντημη τῶν ὅσων εἶχε δημοσιεύσει ὁ ἴδιος στὸν Τύπο (*Τὰ Νέα*, 3 Ἰουνίου 1998· ἐκτενῶς, 1 Αὐγούστου 1998· βλ. καὶ Δ. Ψυχογιό, *Τὸ Βῆμα*, 7 Ἰουνίου 1998). Σχολιάστηκαν στὸν Μέντορα μόνον μετὰ πάροδο χρόνου, ἐπειδὴ βρισκόνταν σὲ πλήρη ἀντίθεση πρὸς τὴ γνώμη τῆς Ἑταιρείας ὡς πρὸς τὰ λεγόμενα ἄχρηστα ἀρχαῖα. Ὅσον ἀφορᾷ τις κοινωνικὲς σχέσεις τῆς Ἑταιρείας ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς διευκρίνησε ὅτι κατὰ τὴν προαναφερθεῖσα ἐπίσκεψη σὲ παράγοντα κυβερνητικὸ, οἱ κύριοι Λαμπρινουδάκης καὶ Ντούμας εἶχαν συνοδεύσει ἐταῖρο ἢ ὁποῖα εἶχε καὶ τὴν πρόσβαση στὸ πολιτικὸ πρόσωπο. Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ ἴδιος ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς εἶχε πέρυσι ἐπισκεφθεῖ τὸν ἴδιο πολιτικὸ παράγοντα μαζί με τὴν ἴδια ἐταῖρο, γιὰ ἓνα πολὺ σημαντικὸ ζήτημα τῆς Ἑταιρείας. Ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἔχουν κάνει πλῆθος ἐπισκέψεων καὶ μάλιστα στοὺς ὑπουργοὺς Πολιτισμοῦ, Ἐξωτερικῶν, στὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, καὶ χάρις σ' αὐτὲς ἢ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία εἶναι τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο ἰδρύματα ποὺ τυγχάνουν ἰδιαίτερης φορολογικῆς μεταχείρισης. Τὸ ἄλλο ἴδρυμα εἶναι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἔχει βεβαίως ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα ἀλλὰ τὰ θέλει με τοὺς δικούς της ὅρους καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μετατραποῦν ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς σὲ κοσμικοὺς ἀργυρολόγους. Ὅσο γιὰ τις κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις, ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς πηγαίνουν σὲ ὅσες προλαβαίνουν. Εἶναι κατανοητὸ πὼς ὁ χρόνος τὸν ὁποῖο μποροῦν νὰ διαθέσουν εἶναι περιορισμένος.

Τελειώνοντας, ο Γενικός Γραμματεὺς διευκρίνησε ὅτι ἀπήντησε στὶς παρατηρήσεις τοῦ κ. Ντούμα, στὶς περισσότερες ὅμως ὡς ἐκ περισσοῦ, διότι αὐτὲς δὲν ἀνήκουν στὴν κριτικὴ τοῦ ἔργου τοῦ 2000. Ἡ σημερινὴ Συνέλευση θὰ ἀποφασίσει μόνο γιὰ τὴ χρῆση τοῦ 2000· γιὰ σύγκληση γενικῆς συνέλευσης μὲ θέμα τὴν τροποποίηση τοῦ Ὄργανισμοῦ ἐφαρμόζεται ἄλλη διαδικασία. Ἐπιπλέον ἡ Συνέλευση τοῦ 2003 μπορεῖ νὰ ἀποφασίσει ἂν χρειάζεται ἀλλαγὴ στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο. Ὁ κ. Ντούμας εἶπε σήμερον γενικότητες καὶ ἄσκησε κριτικὴ ὅχι σ' ἐκεῖνα ποὺ ἔπραξε τὸ Συμβούλιο καὶ τὰ ὁποῖα ἐκτέθηκαν μὲ λεπτομέρειες. Πιστεύει ὁ Γενικός Γραμματεὺς ὅτι στὶς συνελεύσεις πάντα πρέπει νὰ ἀκολουθεῖται ἡ ἡμερήσια διάταξη, σύμφωνα μὲ τὸν Ὄργανισμό. Τέλος ὑπενθύμισε ὅτι στὶς 4 Ἀπριλίου 2001 ἔλαβε χώραν Ἑκτακτὴ Γενικὴ Συνέλευση καὶ πολλοὶ ἑταῖροι ἀρχαιολόγοι ἀπέφυγαν νὰ παραστοῦν, παρὰ τὴ σοβαρότητα τοῦ ζητήματος ποὺ συζητήθηκε.

Ἡ Πρόεδρος τῆς Συνέλευσης παρατήρησε ὅτι ἡ συζήτηση παρεξέκλινε, τὸ Συμβούλιο κρίνεται μόνο γιὰ τὸ ἔργο τοῦ 2000 καὶ εἶπε ὅτι δὲν θὰ δεχθεῖ ἄλλες ἐρωτήσεις ἐκτὸς θέματος. Εὐχαρίστησε τὸν Γενικὸ Γραμματέα ποὺ ἀπήντησε σὲ ὅλα χωρὶς νὰ δυσανασχετήσῃ.

Στὴ συνέχεια ἔλαβε τὸν λόγο ἡ κυρία Κ. Δελμούζου ἡ ὁποία ζήτησε νὰ μάθει μὲ ποιὸν τρόπο θὰ ἐκφράσει κανεὶς τὴ γνώμη του ἐφόσον δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνει κατὰ τὴ διάρκεια τῆς γενικῆς συνέλευσης, ποὺ εἶναι μία κατὰ κάποιον τρόπο ἐπαγγελματικὴ συνάντηση ἀρχαιολόγων. Ἐπέμεινε στὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς δεύτερου ψηφοδελτίου κατὰ τὶς ἐκλογὲς καὶ παρατήρησε ὅτι ἐφόσον οὔτε τὸ 1/3 τῶν ἀρχαιολόγων δὲν προσέρχεται στὴ γενικὴ συνέλευση τοῦτο σημαίνει ἀποδοκιμασία.

Ἡ Πρόεδρος ὑπενθύμισε στὴν κυρία Δελμούζου ὅτι βρίσκεται ἐκτὸς θέματος ἀλλὰ ὁ Γενικός Γραμματεὺς ζήτησε νὰ ἀπαντήσῃ καὶ εἶπε ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι γιὰ

νά εκφράσει κανείς τή γνώμη του, μέ ἐπιστολές, μέ ἐπισκέψεις ἢ καί κρίσεις κατά τή γενική συνέλευση, ἐντός ὅμως ἡμερησίας διατάξεως. Ἡ κυρία Δελμούζου ἀντέτεινε ὅτι ὁ Πρόεδρος καί ὁ Γενικός Γραμματεὺς ἐγκατέλειψαν τοὺς ἀρχαιολόγους σὲ δύσκολες στιγμές, μάλιστα ὁ κ. Πετράκος δὲν δέχθηκε τή θέση τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ. Ὁ Γενικός Γραμματεὺς ἀπήντησε ὅτι αὐτὸ εἶναι προσωπικὸ θέμα. Ὑπῆρέτησε τὴν Ὑπηρεσία ἐπὶ 35 χρόνια. Οἱ ἀρχαιολόγοι, πεντακόσιοι περίπου τὸν ἀριθμὸ, πρέπει νὰ βροῦν τὸν τρόπο νὰ σώσουν τὴν Ὑπηρεσία καί τὰ ἀρχαῖα μόνον τους καί νὰ μὴν περιμένουν σωτῆρες-συνταξιούχους ἀπ' ἑξῶ. Ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ δευτέρου ψηφοδελτίου, καί τρίτου καί τετάρτου, κανεὶς δὲν ἐμποδίστηκε νὰ τὸ κάνει. Οἱ ἐταῖροι ἐξ ἄλλου ἔχουν τὴ δυνατότητα μέ διαγραφές καί προσθήκες νὰ ψηφίζουν ὅποιον θέλουν. Τὸ Συμβούλιο ὅμως πρέπει νὰ ἔχει ὁμοιογένεια καί δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δημιουργοῦνται διοικητικὰ συμβούλια διὰ περισυλλογῆς. Ὅσο γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐταίρων πού προσέρχονται στίς συνελεύσεις, παρατήρησε ὅτι τὸ ὀλιγάριθμον εἶναι παλαιότατο χαρακτηριστικὸ τους· ὑπῆρχε καί τότε πού οἱ ἐταῖροι δὲν ἐγκατέλειπαν τὴν Ἀθήνα τὰ Σαββατοκύριακα!

Στὸ σημεῖο αὐτὸ παρενέβη ὁ κ. Σπ. Ἰακωβίδης καί ἐζήτησε ἀπὸ τὴν Πρόεδρο νὰ διακόψει τὴ συζήτηση διότι ὅσα λέγονται πλέον εἶναι ἐκτὸς ἡμερησίας διατάξεως.

Συναφῶς ὁ κ. Γ. Οἰκονομίδης παρατήρησε ὅτι οἱ αἰχμὲς τῆς κυρίας Δελμούζου ἀφοροῦν ἄτομα καί ὄχι τὴ Γενική Συνέλευση ἢ ὁποία πρέπει νὰ κρίνει μόνον τὴν ὑπόλογη περίοδο, τὰ πεπραγμένα τοῦ 2000.

Στὴ συνέχεια ἔλαβε τὸν λόγο ὁ κ. Κ. Παπαπάνος ὁ ὁποῖος παρατήρησε ὅτι ἀντιμάχονται δύο ἐπίλεκτα στελέχη τῆς ἀρχαιολογίας. Καλῶς μίλησε ὁ κ. Ντούμας ἀλλὰ αὐτὰ πού εἶπε ἀφοροῦν τὸ παρελθὸν καί πολὺ καλὰ μίλησε καί ὁ κ. Πετράκος. Ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν μόνον τὸ θέμα πού ἀφοροῦσε τίς κοινωνικὲς ἐπαφές τῆς Ἐταιρείας εἶχε σχέση μέ τὰ πεπραγμένα, καί ἦταν ἐντός ἡμερησίας διατάξεως. Προέτρεψε

καὶ ὁ ἴδιος τὴν Ἑταιρεία, ὡς σωματεῖο, νὰ διευρύνει τὴ σχέση της μὲ τὴν κοινωνία. Ὁ κ. Παπαπάνος εἶπε ἐπίσης ὅτι, ἂν καὶ ὁ ἴδιος εἶναι πικραμένος διότι δὲν μετέχει πλέον στὸ Συμβούλιο, ἦταν γι' αὐτὸν τιμὴ πὺ συνέργαστηκε ἐπὶ 8 χρόνια μὲ ἐπίλεκτους ἐπιστήμονες καί, τελειώνοντας, ἀπευθύνθηκε στὴ Συνέλευση λέγοντας ἄλλον Πετράκο δὲν θὰ βροῦμε εὐκόλα. Ὁ κ. Ντούμας συμφώνησε μὲ τὸν κ. Παπαπάνο λέγοντας συμφωνῶ· δὲν θὰ βροῦμε ἄλλον Πετράκο.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς συζήτησης αὐτῆς οἱ ψηφολέκτες ἐπέδωσαν στὴν Πρόεδρο τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων καὶ ἡ Πρόεδρος τὰ ἀνακοίνωσε στὴ Γενικὴ Συνέλευση. Ἐψήφισαν 72. Ἐγκυρα ψηφοδέλτια 72. Ἐκλέχθησαν: Βαγιακάκος Δικαῖος μὲ 72 ψήφους, Κοζομπόλης Δημήτριος μὲ 70 ψήφους, Μαζαράκης Αἰνιᾶν Ἀλέξανδρος μὲ 69 ψήφους, Μινῶτος Διονύσιος μὲ 71 ψήφους, Οἰκονομάκου Μαρία μὲ 70 ψήφους. Ἡ κυρία Ἰφιγένεια Δεκουλάκου ἔλαβε μία (1) ψῆφο.

Στὴ συνέχεια ἡ Γενικὴ Συνέλευση, ἐρωτηθεῖσα ἀπὸ τὴν Πρόεδρο ἂν ἐγκρίνει τὰ πεπραγμένα τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὸ 2000 καὶ τὸ ἀπαλλάσσει ἀπὸ κάθε εὐθύνη, ὁμόφωνα ἐνέκρινε τὰ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου πεπραγμένα κατὰ τὸ 2000 καὶ ἀπήλλαξε τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο ἀπὸ κάθε εὐθύνη καὶ ἡ Πρόεδρος ἔλυσε τὴ συνεδρίαση.

Ἡ Πρόεδρος
ΛΙΛΑ ΜΑΡΑΓΚΟΥ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΡΙΤΖΑΣ

Ἡ Α' Γραμματεὺς
ΝΤΟΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

Ἡ Β' Γραμματεὺς
ΜΕΛΠΩ ΠΩΛΟΓΙΩΡΓΗ

ΡΟΖΑΛΙΝΔΗΣ ΛΟΡΑΝΔΟΥ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΣΟΛΥΓΕΙΑ

Η ΑΝΑΣΚΑΦΗ 1957-1958

Λεπτομερής δημοσίευση τῆς διὰ τοῦ Νικολάου Βερδελῆ ἀνασκαφῆς τῆς Ἑταιρείας στὴν ἀρχαία Σολύγεια τῶν ἐτῶν 1957 καὶ 1958, ὅπου διεξοδικὰ ἐξετάζονται καὶ μελετῶνται:

- Ὁ ἀφιδωτὸς ναὸς, τοῦ ὁποῖου ἀνιχνεύονται οἱ οἰκοδομικὲς φάσεις ἀπὸ τοὺς ΥΕ ἕως τοὺς κλασικοὺς χρόνους.
- Οἱ ἑξὶ ἀσύλπτοι τάφοι τῆς ΥΕ ΙΙΑ-Β περιόδου ποὺ ἀνασκάφηκαν σὲ λόφο κοντὰ στὸν ναὸ καὶ τὰ κτερίσματά τους.
- 1162 κορινθιακὰ ἀγγεῖα καὶ 72 ἀρχαῖα εἰδῶλια ποὺ βρέθηκαν σὲ ἀποθέτη πραγμάτων τοῦ ἱεροῦ· τὰ ἀγγεῖα, ποικίλα κατὰ τὰ σχήματα καὶ τὴ διακοσμησιμ, χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ τέλος τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς ἕως τὸν 5ο αἰ. π.Χ. καὶ τὰ εἰδῶλια εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς κορινθιακῆς κοροπλαστικῆς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ ναὸς

Τάφοι καὶ κτερίσματα

Τὰ ἀνασκαφικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὴν ἀρχαίαν Σολύγειαν

Γενικαὶ παρατηρήσεις περὶ τῶν μυκηναϊκῶν τάφων τῆς Σολυγείας

Γενικαὶ παρατηρήσεις περὶ τῆς κεραμεικῆς τῶν ΥΕ χρόνων

Περιεχόμενον τῶν τάφων

Τὰ σχήματα τῶν ἀγγείων

Τὰ διακοσμητικὰ θέματα τῶν ἀγγείων

Τὰ εὐρήματα τοῦ ἀποθέτου

Εἰδῶλια

Μορφολογικαὶ παρατηρήσεις. Ἔργαστήρια. Χρονολογήσεις

Τὰ χειροποίητα εἰδῶλια. Γενικὰ χαρακτηριστικὰ

Ἑρμηνεία τῶν παραστάσεων τῶν εἰδωλίων

Κορινθιακὰ ἀγγεῖα

Διακοσμητικοὶ ρυθμοὶ τῶν ἀγγείων τοῦ ἀποθέτου

Ρυθμὸς ἐν σκιαγραφίᾳ

Παραστάσεις ἐπὶ τῶν κορινθιακῶν ἀγγείων. Καλλιτεχνικὰ ἐργαστήρια

Ἀγγεῖα μετὰ γραμμικῆς διακοσμῆσεως

Διακοσμητικοὶ ρυθμοὶ ἐπὶ τῶν ἀγγείων τοῦ ἀποθέτου κατὰ σχήματα

Γενικὸν συμπέρασμα

Κατάλογος τῶν κορινθιακῶν ἀγγείων

Σχῆμα 30x23 ἐκ., 500 σελίδες, 28+ΧΙΙ πίνακες

Διατίθεται στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, Πανεπιστημίου 22, Ἀθῆναι 106 72, τηλ. (01) 3625531, FAX (01) 3644996 ἢ ἀποστέλλεται, ἐπὶ ἀντικαταβολῇ, κατόπιν παραγγελίας.

ΝΟΤΑΣ ΚΟΥΡΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΝΑΞΟΥ

ΤΟ ΝΟΤΙΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΝΑΞΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

ΕΡΕΥΝΕΣ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1931 - 1939

Τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν τάφων τοῦ Νικολάου Κοντολέοντος κατὰ τὸ 1935 στὴ Νάξο καθὼς καὶ τάφων ποὺ βρίσκονταν τυχαῖα στὸ νησι συντάσσονται μαζὶ στὴν παρούσα ἔκδοση καὶ ἀποτελοῦν ἑνιαῖο σύνολο χάρις στὴν κριτικὴ ἐπεξεργασία τῶν εὐρημάτων καὶ τὶς μακρὲς ἔρευνες καὶ ἀναζητήσεις πληροφοριῶν γιὰ εὐρήματα ποὺ ἔγιναν πρὶν ἀπὸ 65 χρόνια. Δίνεται κατάλογος τῆς κεραμεικῆς καὶ γίνεται κατάταξη καὶ χρονολόγησή της. Παράλληλα ἐξετάζονται ἡ τεχνικὴ τῆς κατασκευῆς καὶ οἱ ρυθμοὶ τῶν ἐργασιῶν, ἐνῶ γιὰ τὴν ἐπίτευξη μεγαλύτερης ἀκρίβειας στὴ χρονολόγησι καὶ τὴν προέλευσὴ της τὰ ἀγγεῖα ἐξετάζονται καὶ ἀπὸ τὴ μαθηματικὴ καὶ γεωμετρικὴ ἄποψη τῆς δομῆς τους. Ἄλλα μέρη τοῦ βιβλίου εἶναι ἀφιερωμένα στὴ διακίνηση τῆς κεραμεικῆς καὶ τὴν ποικιλία τῶν ρυθμῶν, στὴν ἱστορία τῆς ἀνασκαφῆς καὶ τὴν ἀνασύστασι τῆς εἰκόνας της μὲ βάση πληροφορίες τρίτων, σημειώσεις τοῦ Κοντολέοντος, καὶ βεβαίως τὰ ταφικὰ ἔθιμα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΚΕΡΑΜΕΙΚΗ

- I. Κατάλογος τῶν κεραμεικῶν
- II. Ρυθμολογικὴ ἔνταξι καὶ χρονολόγησι
- III. Τεχνικὲς καὶ ρυθμοὶ τῶν κεραμεικῶν ἐργασιῶν
- IV. Μαθηματικὴ διερεύνησι τῶν σκύφων καὶ κυάθων
- V. Διακίνηση τῆς κεραμεικῆς καὶ τεχνοτροπικὰ ρεύματα

ΤΟ ΝΟΤΙΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

- VI. Τὸ ἱστορικὸ τῆς εὑρεσης τοῦ νεκροταφείου
- VII. Οἱ τάφοι καὶ τὰ κτερίσματα
- VIII. Ταφικὴ πρακτικὴ καὶ ταφικὰ ἔθιμα

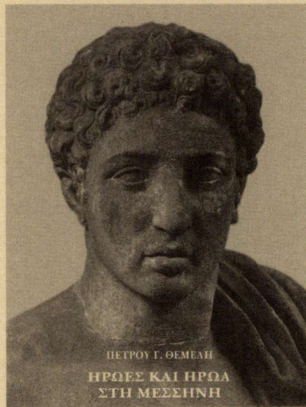
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Ὁ ἀμφορίσκος ἀπὸ τὸ Φιλῶτι

Σχῆμα 28×21 ἐκ., γ' + 227 σελίδες, 20+25 εἰκόνες, V ἔγχρ. πίνακες,
60 πίνακες, 2 χάρτες

Διατίθεται στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, Πανεπιστημίου 22, Ἀθῆναι 106 72
τηλ. (01) 3625531, FAX (01) 3644996 ἢ ἀποστέλλεται, ἐπὶ ἀντικαταβολῆ,
κατόπιν παραγγελίας.

ΠΕΤΡΟΥ Γ. ΘΕΜΕΛΗ

ΗΡΩΕΣ ΚΑΙ ΗΡΩΑ ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΗ

Ο συγγραφέας πραγματεύεται τὰ τῆς λατρείας ὄχι ἡμιθέων τοῦ θρησκευτικοῦ πανθέου τῶν Ἀρχαίων, ἀλλὰ προσώπων τῆς Μεσσήνης ποὺ βρίσκονται ἀνάμεσα στὸν μῦθο καὶ τὴν ἱστορία, οἰκιστῶν καὶ ἱστορικῶν μορφῶν. Τέτοια πρόσωπα ἦσαν γιὰ τοὺς Μεσσηνίους ὁ Ἀριστομένης, ὁ ἥρωας τοῦ Β΄ μεσσηνιακοῦ πολέμου, ἀρχηγὸς τῶν συμπατριωτῶν του, τοὺς ὁποίους ξεσήκωσε κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν (685-668 π.Χ.), ἡ Μεσσήνη, κόρη τοῦ Τριόπα, πρώτη βασίλισσα τοῦ τόπου, ὁ στρατηγὸς τῶν Θηβαίων Ἐπαμεινώνδας, ὁ ὁποῖος τὸ 369 π.Χ. ἔκτισε τὴ Μεσσήνη, ὁ Δαμοφῶν, ὁ Σαιθίδας καὶ ἄλλοι διαπρεπεῖς Μεσσηνιοί. Ἐξετάζεται ἐπίσης τὸ ζήτημα τῆς κατασκευῆς οἰκογενειακῶν ταφικῶν μνημείων μέσα στὴν πόλη καὶ κοντὰ σὲ δημόσια οἰκοδομήματα, γιὰ νὰ τιμηθοῦν, μετὰ θάνατον, ἐξέχοντες πολῖτες. Μὲ τὰ μνημεῖα αὐτὰ καὶ τίς τακτικῆς μνημόσυνης τελετῆς οἱ ἐπιφανεῖς Μεσσηνιοὶ καὶ τὰ ἄλλα ἱστορικὰ πρόσωπα ἀποτελοῦσαν μέρος τῆς ζωῆς τῆς πόλης καὶ ἀπόδειξη τῆς συνέχισης τῆς ἱστορικῆς παράδοσής της.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰσαγωγικά

ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΕΣ

Ἡ λατρεία τῆς ἡρώιδας Μεσσήνης – Οἱ Λευκιπίδες – Ἐναγισμοὶ στὸν τάφο-ἱερὸ τοῦ Ἀριστομένη – Ὁ Ἐπαμεινώνδας ὡς ἥρωας οἰκιστῆς

Ο ΘΗΣΕΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ

ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ INTRA MUROS

Τὸ μνημεῖο τοῦ Δαμοφῶντος – Μνημεῖο πεσόντων – Τὸ Μαυσωλεῖο τῶν Σαιθιδῶν – Τὰ ταφικά μνημεῖα στὸ Γυμνάσιο – Ἀνδριάντες ἀφρωσισμένων νεκρῶν – Δαίμονες(;) – Συμπεράσματα

Συμπεράσματα

Σχῆμα 29×21 ἐκ., 193 σελίδες, 154 εἰκόνες

Διατίθεται στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, Πανεπιστημίου 22, Ἀθῆναι 106 72, τηλ. (01) 3625531, FAX (01) 3644996 ἢ ἀποστέλλεται, ἐπὶ ἀντικαταβολῇ, κατόπιν παραγγελίας.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΥ

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΙ Α'-ΙΒ'

Τὸ μνημειῶδες ἔργο τοῦ Ἀναστασίου Κ. Ὀρλάνδου, ἀναντικατάστατο ταμεῖο βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τέχνης καὶ ἱστορίας (2570 σελίδες - 1100 εἰκόνες), ἔργο ποῦ τιμᾶ τὴν ἑλληνικὴ ἐπιστῆμη, γίνεται προσιτὸ καὶ σὺς νεώτερες γενεές τῶν βυζαντινολόγων καὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΤΟΜΟΣ Α': Μνημεῖα Θεσσαλίας, Πελοποννήσου, Αἰτωλίας, Βοιωτίας, Θεσσαλονίκης. Οἱ σταυρεπίστεγοι ναοὶ τῆς Ἑλλάδος.
- ΤΟΜΟΣ Β': Μνημεῖα τῆς Ἄρτης.
- ΤΟΜΟΣ Γ': Τὰ παλάτια καὶ τὰ σπίτια τοῦ Μυστρά, Μνημεῖα Λέσβου, Θεσσαλίας, Βοιωτίας, Εὐβοίας, Λοκρίδος, Εὐρυτανίας. Χριστιανικὰ γλυπτὰ τοῦ Μουσείου Σμύρνης.
- ΤΟΜΟΣ Δ': Τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Καστορίας.
- ΤΟΜΟΣ Ε': Μνημεῖα Εὐβοίας, Πελοποννήσου, Βοιωτίας, Μεγαρίδος, Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ἀθηνῶν. Γλυπτὰ τοῦ Μουσείου Θηβῶν.
- ΤΟΜΟΣ ΣΤ': Παλαιοχριστιανικά, βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Ρόδου. Βυζαντινὰ γλυπτὰ καὶ ἀγγεῖα τῆς Ρόδου. Χριστιανικὰ ἐπιγραφαὶ τῆς Ρόδου.
- ΤΟΜΟΣ Ζ': Μνημεῖα Θάσου, Βοιωτίας, Εὐβοίας, Φωκίδος, Θεσσαλονίκης, Σαντορήνης.
- ΤΟΜΟΣ Η': Μνημεῖα Ἄνδρου, Ἀττικῆς, Ἀγ. Ὄρους, Θεσσαλίας, Κρήτης.
- ΤΟΜΟΣ Θ': Βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Αἰτωλοακαρνανίας. Οἱ μεταβυζαντινοὶ ναοὶ τῆς Πάρου (Μέρος Α: ἀρχιτεκτονικὴ, γλυπτικὴ διακόσμησης, κτητορικὰ ἐπιγραφαί).
- ΤΟΜΟΣ Ι': Οἱ μεταβυζαντινοὶ ναοὶ τῆς Πάρου (Μέρος Β: ἐπιγραφαί, ζωγραφικὴ).
- ΤΟΜΟΣ ΙΑ': Μνημεῖα Ἠπείρου καὶ Πελοποννήσου. Παλαιοχριστιανικοὶ ἄμβωνες τῆς Πάρου.
- ΤΟΜΟΣ ΙΒ': Παλαιοχριστιανικά καὶ βυζαντινὰ μνημεῖα Τεγέας-Νυκλίου.

Σχῆμα 24×17 ἐκ.

Διατίθεται σὴν Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ, Πανεπιστημίου 22, Ἀθῆναι 106 72
τηλ. (01) 3625531, FAX (01) 3644996 ἢ ἀποστέλλεται, ἐπὶ ἀντικαταβολῇ,
κατόπιν παραγγελίας.